

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

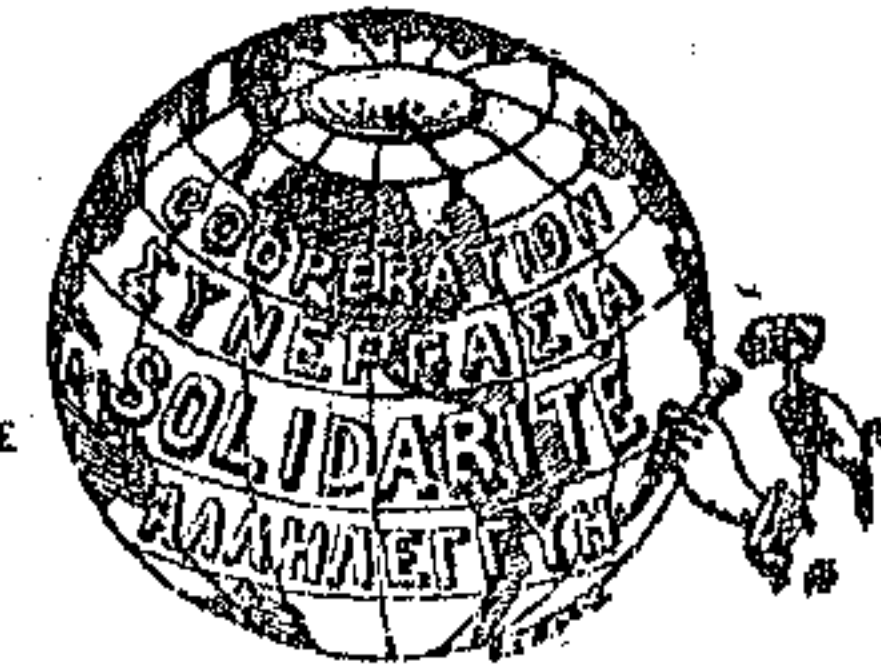
ΙΔΡΥΤΗΣ: Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

ΕΤΟΣ Β'

ΣΕΠΤΕΜΒΡΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΑΡΙΘ. 22-24

1920

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΠΑΡ' ΟΜΑΔΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Α. Φ. ΦΡΑΓΚΟΥΑΝΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Κ. Γ. ΚΟΤΖΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗ. — 'Η κατάλυσις τῆς τυραννίας	Σελίς	655
— G. DE MARTIAL. Αἱ ἐδιθύναι τοῦ παγκοσμίου πολέμου	»	658
— Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΟΥ. — Τὸ δόγμα τῆς Ἐθνικῆς Κυριαρχίας ἐν τῷ νέῳ Συστάγματι	»	664
— Πρὸς νέους ὁρίζοντας. Τὸ πρόγραμμα τοῦ «Μέλλοντος»	»	668
— Δ. ΓΟΥΝΑΡΗ. — Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ «Μέλλον». ΠΟΛΙΤΙΚῶΝ πρόγραμμα Ἀσθενῶς Κόσμου	»	670
— Ν. ΣΤΡΑΤΟΥ. — Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ «Μέλλον». ΠΟΛΙΤΙΚῶΝ πρόγραμμα τοῦ Ἐθνικοῦ Συντηρητικοῦ Κόσμου	»	689
— CHARLES RIST. — Ἡ θεωρία τοῦ Μπολσεβικισμοῦ	»	700
— Κ. Γ. ΚΟΤΖΙΑΣ. — Περὶ Ἀνεπιβεβαιωτικῆς καὶ ἀμφιβολιῶν πινῶν ἐπὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος	»	712
— Ἡ νέα διεύθυνσις τοῦ «Μέλλοντος»	»	734
— Διαμαρτυρία τοῦ «Μέλλοντος» ἐν Ἑυρώπῃ κατὰ τῆς Βενιζελικῆς τυραννίας	»	
— Τὸ τέταρτον συνέδριον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τὸ Διεθνὲς Πνεῦμα	»	
— Μία ὁρατὴ Ἰδέα	»	
— Ἰσολογισμοὶ - Δημοσιεύσεις	»	

ΤΟ
ΜΕΛΛΟΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

Ἐκδομένη προσωρινῶς ἀπ᾽ τοῦ μηνὸς εἰς 90—150 σελίδας

ΕΠΙΤΜΟΣ ΔΕΥΘΥΝΤΗΣ CHARLES GIDE

Καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων

ΙΔΡΥΤΗΣ: **Ι. Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ**

Διηγῶρος Διπλωματοῦχος Διοικ. καὶ Οἰκονομολογικῶν Σπουδῶν
τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων

Ἔτησίᾳ συνδρομὴ δρ. 25. — Ἐπιταρχιῶν δρ. 27

Ἐξωτερικοῦ δρ. 30. Ἐξάμηνος δρ. 15.

Ἐνιαστον τεῦχος δρ. 2,50

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὀδὸς Νίκης ἀριθ. 28.

ΣΗΜ.—Τὸ «Μέλλον» ἀποβλέπον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν κινήσεως ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν ἐν Ἑλλάδι, δὲν δημοσιεύει ἀρθροῦ ἀριστάμενα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ἢ ἀπορρέοντα ἐκ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Οἰσυγγραφεῖς τῶν διαφόρων ἀρθρῶν φέρουσι τὴν εὐθύνην τῶν ἐν αὐτοῖς διατυπωμένων γνώμων.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ 14

Ἐνεργοῦνται πάσης φύσεως Τραπεζικαὶ ἐργασίαι ἤτοι:

Ἄγορά καὶ πώλησις συναλλάγματος. Ἐκδοσις ἐπιταγῶν καὶ τηλεγραφικῶν ἐμβασμάτων ἐπὶ πείσῃ πόλεως τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἐκδοσις πιστοποιητικῶν ἐπιστολῶν. Ἀνοίγμα πιστώσεων. Παραλαβὴ φορτωτικῶν καὶ προκαταβολαὶ ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Δάνεια ἐπὶ ἐγγυήσῃ. Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων κλπ. κλπ.

ΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 ο)ο διὰ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν.

3 1)2 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας τοῦλάχιστον.

4 ο)ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ ἓν ἔτος

διὰ 4 1)2 ο)ο » » » διὰ ἔτη.

ΤΟ "ΜΕΛΛΟΝ,"

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

Η ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

«Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπαισιωτέρα τυραννία ἀπὸ ἐκείνην ἣτις ἀσχεῖται ὑπὸ τὸ περιβλήμα τοῦ νόμου καὶ μετὰ τὰ χρώματα τῆς ἐλευθερίας».

ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ

Τὸ «Μέλλον» ἐπαναλαμβάνον τὴν προσωρινῶς διακοπεῖσαν, ἕνεκα τῶν ἐπισυμβάντων ἐκτόκτων γεγονότων, ἔκδοσίν του, χαιρετίζει τὴν ἀνακτηθεῖσαν διὰ μακροῦ, εὐσταθοῦς καὶ τιμίου ἔσον καὶ βαρέος ἀγῶνος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐλευθερίαν τῆς Χώρας.

Εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῶν Ἑθνῶν ὑπάρχουν κεφαλαίωδεις σταθμοί. Ὁ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως σημαντικώτερος πάντων, δι' ὧν διήλθεν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς παλιγγενεσίας ἡ Ἑλλάς εἶνε ὁ τῆς ὑπερτάτης λαϊκῆς νίκης τῆς 1ης Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Κατέλυσε μίαν τυραννίαν ἐκ τῶν ἀπεχθεστέρων ἐξ ὧν ἀναφέρει ἡ σύγχρονος ἱστορία, διότι ἦτο τυραννία σφετερισθεῖσα τὴν χλαμύδα τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, καλύπτουσα τὰς βαρείας πληγὰς, τὰς διόλας κατέφερε κατὰ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας μετὰ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν, νησιμοποιήσασα τὸ αἷμα τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἀφειδῶς χυνόμενον εἰς τὰς περὶ διὰ τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων ὡς συνδετικὸν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δεσμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπειράθη ν' ἀνεγείρη διὰ νὰ θάψῃ ζώσαν μέσα εἰς αὐτὸ τὴν λαϊκὴν ἐλευθερίαν.

Ἐλέχθη διὰ τὸν Ναπολέοντα ὅτι τὸ μέγιστον τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἐγκλημάτων ὑπῆρξεν ὅτι καθίστα πάντα θράμβον τῆς γαλατικῆς στρατιωτικῆς ἀρετῆς σκόκιλον, καθ' οὗ προσέκοπτε τὸ σκόφος τῆς Γαλλικῆς ἐλευθερίας. Στερούμενος πάσης ιδιότητος, ἐξ ἑσῶν συναπήρριζον τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Κορρικανοῦ, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπραξε τὸ αὐτό. Καὶ διήνυσεν ἡ Ἑλλὰς τὴν θλιβεράν τριετιάν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο ἡ ψυχὴ τῆς ν' ἀνοιχθῆ πρὸς τὴν ἀγαλλίασιν τῶν ἠδύων τοῦ στρατοῦ τῆς νικῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἀνέζων ὄνειρα αἰώνων, διότι τὴν συνέχισιν τῆς μεγάλης θεωρίας τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν νικῶν ἐχρησιμοποιοῖ ἡ τυραννὶς ὡς δικαιολογίαν διαικωνίσεως τῆς βασιλείας τοῦ σιδήρου, τῆς ἀνομίας, τῆς πέδης καὶ τοῦ φιμώτρου. Καὶ τοῦτο (ὡς καταλογισθῆ εἰς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ἡ ἱστορία ὡς τὸ βαρύτερον τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ.

Αἱ τυραννίδες κατὰ κανόνα κρηπιδοῦνται ἐπὶ τῆς ὑπερισχύσεως ἀδίκου καὶ βδελυκτῆς ὑπὸ τῶν λαῶν δυνάμεως, εἴτε ἰδίας, εἴτε ξένης. Εἰς τὴν δευτέραν περιπτώσιν εἶνε ἀπείρωσ ἀπεχθέστεραι. Ἄλλ' ἡ τυραννὶς τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου χρησιμοποίησασα διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δάνειον δύναμιν, ὅταν κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ χρόνου ἐστερήθη αὐτῆς, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐδέσμευσε πρότερον τὸν λαόν, προέβη εἰς πρωτοφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἱεροσυλίαν. Κατάρθωσι νὰ διατηρηθῆ ἐπὶ μακρόν, μεταχειρισθεῖσα ὡς δουλείας δεσμὰ τὴν ἐκ τῆς παραταθείσης ἐκκρεμότητος τῆς διεθνούς συζητήσεως τῶν ἐλληνικῶν ζητημάτων ἐθνικὴν ἀνησυχίαν τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Ἐὰ ἠθικὰ ταῦτα δεσμὰ ἦσαν ἀποτελεσματικώτερα πάσης κτηνώδους δυνάμεως. Καὶ τοῦτο πρὸς τιμὴν τοῦ λαοῦ καὶ πρὸς αἰώνιον αἴσχος τῆς ἐκμεταλλευτικῆς τῶν ἱερωτάτων τυραννίδος.

Εἶχε δὲ τὸ δεσμοπότηριον τῆς βενιζελικῆς τυραννίδος τὴν πρόσθεσιν ἱεροῦ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ καθαιμάξας τὴν χώραν σιδήρος τῆς ἀνομίας τῆς ἦτο ἡ λεπίς τοῦ ξίφους τῆς Δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν ἀφῆρπασεν ἀφοῦ ἐποδοκύλισε τὴν Θέμιδα δεινῶς περιϋβρισμένην. Οὐδέποτε τυραννὶς ἐνεφανίσθη τόσον ἐπιμελῶς περιβεβλημένη τὴν τήβεννον τοῦ Νόμου, ὅσον ἡ Βενιζελικὴ ἐν Ἑλλάδι.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἄξιον βαθυτέρας ἐξετάσεως, εἰδικῆς. Ὁ ἠδύνατο ὅμως νὰ λεχθῆ, εἰς γενικιοτάτας γραμμάς, ὅτι ἡ σχετικὴ εὐκαλία, μετ' ἧς ἡ τυραννὶς τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου μετημφισθῆ εἰς Νόμον καὶ ἀνεῦρεν ὁμοίωμα ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας προθύμου ὅπως παρέχῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπίρασιν τῆς συνταγματικῆς νομιμοφανείας, ἀποτελεῖ τεκμήριον, ὅτι εἰς τὸ, τὸ ὁποῖον λέγεται «βενιζελισμὸς» ἀποτελοῦν τὸ σύνολον τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κατωτέρου ἠλικοῦ μιᾶς φυλῆς προὑπῆρξε τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἐν Ἑλλάδι. Ὑπῆρξεν

αὐτὸς ἢ ἐν ἐνὶ προσώπῳ συνύπαρξις καὶ ἀποκορύφωσις τοῦ συνόλου τούτου. Καὶ ὑπῆρξε διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ ἐλκτικὸς μιγνήτης, ὁ προσελκύσας πᾶν ὅ,τι σαπρὸν καὶ ἠθικῶς κατώτερον ἐν τῇ φυλῇ καὶ ὀπλίσας αὐτὸ διὰ τῆς ἰσχύος τῆς τυραννικῆς ἐπιβολῆς.

Διὰ ταῦτα, ὅμως, καὶ ἡ ἀποτίναξις τῆς τυραννίδος διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς λαϊκῆς θελήσεως κατὰ τὰς ἐκλογὰς δὲν ἀποτελεῖ τὸ τέρμα τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀποκάθαρσιν τῆς Χώρας ἀπὸ τοῦ ρύπου αὐτῆς. Λανθάνουν μέσα εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἡμῶν φύσιν καὶ εἰς τὸ εὐφάνταστον μιᾶς φυλῆς ἐχούσης τὸ πνεῦμα ζωηρὸν καὶ ἀνήσυχον ιδιότητες ἐπικίνδυναι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν εὐάλωτον διὰ τὴν δημαγωγίαν ἐθνικὴν πλευράν. Εἶνε αὐταὶ τὸ εὐφάνταστον τοῦ λαοῦ, ἡ προχειρολόγος πνευματικὴ εὐστροφία, ὁκνος συστηματικώτερου λογισμοῦ, ἡ μέθη τῶν λέξεων, τὸ ἀψίκορον καὶ εὐμετάβολον τῆς διαθέσεων. Κατὰ τούτων ὁ ἀγών. Ἄγών δὲ μακρὸς, ἀνένδοτος, συστηματικὸς, ἀνευ ἐπιζημίου σπουδῆς, ἀγών καθοδηγούμενος ἀπὸ θαθεῖαν συνειδήσιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου ἐξυψωτικοῦ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος σκοποῦ, ἀγών φωτιζόμενος ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης, ἀγών εὐλογημένος ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον πίστιν εἰς τὴν ἱερότητα αὐτοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο καὶ μόνον θ' ἀποτρέψῃ διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν κίνδυνον μιᾶς τυραννίδος δυναμένης νὰ μεταμφισθῆ εἰς συνταγματικὴν νομιμότητα καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸν Νόμον εἰς δεσμοφύλακα καὶ δῆμιον τῶν πολιτῶν.

N. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΑΙ ΕΥΘΥΝΑΙ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

«Ο διακεκριμένος συμπατριώτης σας κ. Φραγκούλης μου διαβιβάζει την επιθυμίαν σας να δημοσιεύσεται εις την αξιόλογον 'Επιθεώρησίν σας τὸ «Μέλλον», τὴν περί τῶν εὐθυνῶν τοῦ παγκοσμίου πολέμου μελέτην μου. Ἡ πρότασίς σας μου περιποιεῖ μεγάλην τιμὴν καὶ θὰ ἐθεώρουν λίαν κολακευτικὴν τὴν ἐν τῷ «Μέλλοντι» δημοσίευσιν αὐτῆς. Εἰς τὴν χώραν τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἣτις εἶνε ἢ κατ' ἐξοχὴν χώρα τοῦ φωτός, δὲν εἶνε ἀνοφελές νὰ γνωσθῇ ἡ ἀλήθεια περί τῶν εὐθυνῶν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὅστις ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς νεωτέρας ἱστορίας».

Πρὸς τὸν Δρ. Ἰ. Α. Σπεταιώτην
Εἰς Παρίσιον.

Μετά τιμῆς κ.λ.π.
G. Demartial (1)

Σεπτέμβριος 1919.

Ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιών ἐπέριψε τὴν εὐθύνην τοῦ πολέμου εἰς τοὺς ἠττηθέντας. Δὲν φαίνεται ὅμως τοῦτο νὰ εἶνε τὸ ἀληθές. Τούναντι ἔχομεν πλείστους ὄσους λόγους νὰ ἀμφιβάλλωμεν ἐὰν κρίνομεν ἐκ τῶν κυριωτέρων συμπερασμάτων ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη κατὰ τὸν πόλεμον καὶ στηρίζεται ἔτι καὶ σήμερον ἡ πεποιθῆσις τοῦ μονομεροῦς τῆς εὐθύνης.

Διατείνονται οὖν μόνον αἱ Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι παρεσκεύασαν τὸν πόλεμον.

— Κατὰ τὰ 10 ἔτη ἄτινα προηγήθησαν αὐτοῦ, αἱ προϋπολογισμοὶ τῆς Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἀνέγραφον πιστώσεις ἀνερχομένας εἰς 46 δισ. διὰ τὰς στρατιωτικὰς τῶν δαπάνας, καθ' ὅν χρό-

(1) Ὁ κ. Georges Demartial εἶνε μία τῶν ἐξεχουστῶν φυσιογνωμιῶν τῆς Γαλλίας. Εὐθαρσῆς μαχητὴς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας ἀποτελεῖ καταπληκτικὴν ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικὴν ἀντίθεσιν ἐν μέσῳ τοῦ ὑπερρωστικῶν καὶ ἐπιθεωρημένου κόσμου τῶν Γάλλων διανοουμένων. Μετὰ τοῦ κ. Gide, τοῦ ἐπιτίμου διευθυντοῦ τοῦ «Μέλλοντος» καὶ ἄλλων ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου σκέψεως δημοσιολόγων ἱδρύσας τὴν Societé d'Études Documentaires de la Guerre, ἣτις ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην ὅλων τῶν ἐκ τοῦ πολέμου προκυψάντων ζητημάτων καὶ ἰδίᾳ μὲ τὴν ἀναζήτησιν τῶν εὐθυνῶν αὐτοῦ. Δοκιμώτατος ὡς συγγραφεὺς συνέγραψε διαφόρους μελέτας μεγάλης ἀξίας, Συνταγματικῆς καὶ Διεθνούς Δικαίου. Διατελέσας διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἀποικιῶν ἀπῆρξεν εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὁ κ. Demartial μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Ζολᾶ ἐξασπενδόνισε κατὰ τοῦ Γαλλικοῦ Ἐπιτελείου τὸ περίφημον «Καιηγορῶ» ἐκσπενδόνιζει ἤδη τὰ κρίσιμα τῶν μελετῶν του περί τῶν εὐθυνῶν τοῦ πολέμου, ἀδιαφορῶν ἂν ταῦτα ἐκθέτουσι τὴν Γαλλίαν.

νον αἱ πιστώσεις αἱ ἀναγραφόμεναι εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν δὲν ὑπερέβαινον τὰ 23 δισ.

— Προβάλλεται παρὰ τούτων ἔτι ἡ πολιτικὴ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Συνεννοήσεως ἦτο φιλειρηνικὴ.

— Εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν εἰς Βρυξέλλας εἰσοδόν, τῷ 1915 περιήλθον 119 ἐκθέσεις ἀπευθυνόμεναι εἰς τὴν Βελγικὴν Κυβέρνησιν παρὰ τῶν ἐν Λονδίῳ, Παρίσις καὶ Βερολίῳ πληρεξουσίων των, αἵτινες πᾶν ἄλλο προδίδουν ἢ φιλειρηνικὰς διαθέσεις.

Μάλιστα μία ἐφημερίς διακρινομένη διὰ τὴν Γαλλοφιλίαν της, ἡ Ἐφημερίς τῆς Λωζάνης, γράφει τὰ ἑξῆς περί τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν. «Οἱ Βέλγοι διπλωμάται πειρῶνται νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς Ἀγγλίας, ἀποτελεῖ κίνδυνον τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου».

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1919, ἡ σοβιετικὴ Κυβέρνησις τῆς Ρωσίας ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Πράγα δλόκληρον τὴν ἀνταλλαγεῖσαν ἀλληλεγγραφίαν κατὰ τὸ 1908 μέχρι τοῦ 1914 μεταξὺ τῶν Πρεσβυρῶν τῆς Ρωσίας ἐν Λονδίῳ καὶ Παρίσις καὶ τῶν Κυβερνήσεών των, Ὁ καθηγητὴς τῆς Ροκρόσκυ, ἀντιπρόσωπος λαϊκὸς ὅστις ἀνέλαβε τὴν δημοσίευσίν των, λέγει: «Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων διαχέεται ἀπλετον φῶς ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Συνεννοήσεως ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου».

Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Σερβία ἦτο ἐντελῶς ἀθῶα.

— Ἡ γνώμη ὅμως τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου περί αὐτῆς ἦτο διαφορετικὴ. Τοῦτο δὲ ἐξάγεται ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ ἀντιπολιτευομένου τύπου καὶ ἰδοὺ μερικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργάνων του.

Ἡ Manchester guardian ἐν τῇ φύλλῳ τῆς 3 Αὐγούστου γράφει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ «ἡ Σερβία ἐὰν ἐσύρετο εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐκεῖ τὴν ἐβύθιζον, δλόκληρος ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Εὐρώπης θὰ ἐξυγιαίνετο».

«Ἡ Σερβία πρέπει νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ διαγραφῇ ἐκ τοῦ Χάρτου τῆς Εὐρώπης». (John Bull τῆς 8 Αὐγούστου).

Μήπως ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας δὲν εἶχε εἰπῆ τὴν 27 Ἰουλίου εἰς τὸν Πρέσβυν τῆς Αὐστρίας, ὅτι, «ἐὰν ἡ Αὐστρία ἐπολέμει τὴν Σερβίαν παρέχουσα ταυτοχρόνως ἱκανοποίησιν πρὸς τὴν Ρωσίαν, νὰ πράγματα θὰ ἐξομαλύνοντο»; (1, διπλ. ἀγγ. ἀρ. 48)

Λέγουσιν ὅτι ἡ ἀποδοχὴ παρὰ τῆς Σερβίας τῆς Αὐστριακῆς διακοινώσεως θὰ ἦτο ἀτιμωτικὸν δι' αὐτήν.

— Ἐν τούτοις ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις εἶχε προτείνει τότε εἰς τὴν

Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τὴν 27 Ἰουλίου, ὅπως πείσουν τὴν Σερβίαν νὰ τὴν ἀποδεχθῆ. (1 ang. σ. 57).

Τὴν ἐπομένην, ἐπανελάβε τὴν πρότασιν τῆς ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο.

Ὁ Σέρβος ἐπιτετραμμένος ἐδέχθη ὅπως ἀποδεχθῆ τὴν διακοίνωσιν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως ὅπως παρασχεθῶσιν ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν ἀρθρ. 5 καὶ 6. Αἱ ἐξηγήσεις αὐτὸς δοθεῖσαι παρὰ τῆς Αὐστρίας διὰ τοῦ πρὸς τὰς Δυνάμεις ὑπομνήματός τῆς τὴν 27 Ἰουλίου ἐφαίνοντο εἰς τοῦτον ὅτι ἦσαν ἱκαναὶ ὅπως διευκολύνωσι τὴν ἀποδοχὴν τῆς Σερβίας. (1 ang. σ. 64).

Σημειωτέον ὅτι τὸ ὑπόμνημα τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ διπλωματικὰ βιβλία τῆς Συνεννοήσεως.

Λέγουσιν ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἀρνήσεως τῆς Διαιτησίας, αἱ Κεντρικαὶ Δυνάμεις θὰ ἐξήγειρον τὴν ὀργὴν δλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

— Ἦτο δυνατόν οἰοσδήποτε Κυβέρησις, Ῥωσικὴ, Γαλλικὴ ἢ Ἀγγλικὴ νὰ τὴν ἀποδεχθῆ. Διὰ τὴν Αὐστρίαν νὰ μὴ μετέλθῃ βίαν κατὰ τῆς Σερβίας κατὰ τὸ 1914, ἀφοῦ ἡ Σερβία μετήλθε ταύτην κατὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1912 καὶ κατὰ τὸ 1913 κατὰ τῆς Βουλγαρίας;

Ποῦ καὶ πότε οἱ ἀντίπαλοι τῆς ἐπέμειναν εἰς τὴν ἀποδοχὴν ταύτης παρ' αὐτῆς;

Ἡ πρότασις αὕτη ἦτις ἐγένετο δι' ἑνὸς τηλεγρ. τοῦ Κάιζερ πρὸς τὸν Τσάρον κατεπνίγη μέσα εἰς τὸ τέλος τῆς Σερβικῆς ἀπαντήσεως, ἐτηρήθη δὲ παρὰ τῆς Ῥωσικῆς Κυβερνήσεως μυστικὴ ἐπὶ ἕξ μῆνας. Ἐκτοτε οὐδέποτε ἐγένετο οἰοσδήποτε λόγος περὶ αὐτῆς, καὶ οὐδέποτε αἱ Κυβερνήσεις τῆς Συνεννοήσεως ἐπρότειναν αὐτὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων. Διὰ τὴν δὲν διεκήρυξαν ἐπισήμως ὅτι ἔκτοτε εἶχον ἀποφασίσῃ, ἂν ἡ Αὐστρία ἐδέχετο τὴν διαιτησίαν, δὲν θὰ ἐκήρυττον τὸν πόλεμον ἐναντὶον οὐδενὸς ἔθνους μεγάλου ἢ μικροῦ;

Λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ νεώτερος Ἀτίλας, ἐμηχανεύθη τὸν πόλεμον τοῦτον ὅπως κορέσῃ τὸν λαόν του ἀπὸ λείας πολεμικῆς.

— Ὅτε, τὴν 28 Ἰουλίου, ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸ ἀντίτυπον τῆς Σερβικῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν, ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

«Ἦ ὥραϊον θὰ ἦτο ἂν ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα σὲ 48 ὥρες.

Περισσότερον ἀπ' αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναμένωμεν. Θὰ ἀπετέλει μεγάλην νίκην διὰ τὴν Βιέννην. Ἦδη ἐκλείπει πᾶσα ἀφορμὴ πολέμου, δυναμένου τοῦ Πρέσβειος τῆς Αὐστρίας νὰ παραμείνῃ ἐν Βελιγραδίῳ ἔννοεῖται ὅτι ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν θὰ διέτασσα κινήσειν κατὰ τῆς Σερβίας».

Ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἔγραψε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν,

παραγγέλιον αὐτὸν νὰ διαβιβάσῃ ὁδηγίας σχετικὰς πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ πρεσβευτὴν του.

Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις δὲν συνέστησε μετριότητα εἰς τὴν Αὐστρίαν.

— Τὴν 28 Ἰουλίου, ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀπέστειλε τὸ ἐπόμενο τηλεγράφημα εἰς Βιέννην.

«Ἡ Σερβικὴ ἀπάντησις εἶνε ἐνδοτικὴ εἰς τὰς Αὐστριακὰς ἀξιώσεις, ἂν δὲ ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἐμμελῆ εἰς τὴν ἀδιάλλακτόν της στάσιν, εἶνε ἐνδεχόμενον τότε νὰ ἐξεγείρῃ ἐναντίον της δλοκλήρου τὴν κοινὴν Γνώμην τῆς Εὐρώπης».

Ἐκτοτε ἐξήντησε σύμπασαν τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἐπ' αὐτῆς, καταβάλλων προσπάθειάς ἵνα πείσῃ αὐτὴν νὰ παρέξῃ ἐξηγήσεις εἰς τὴν Ῥωσίαν ἢ νὰ δεχθῆ τὴν μεσολάβησιν τῆς Ἀγγλίας. Ἴνα δὲ μὴ θέσουν ἐν ἀμφιβολίῳ τὰς ἐνεργείας τῆς, ἐδημοσίευσε εἰς τὴν Westminster Gazette τὴν 1 Αὐγούστου, τὸ κείμενον ἑνὸς ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπειλητικῶν του τηλεγραφημάτων πρὸς τὴν Βιέννην.

Λέγουσιν ὅτι ἡ Γενικὴ κινήσεισις ἦτο μέτρον προνοίας, μὴ περικλεῖον οὐδεμίαν πρόθεσιν πολεμικὴν, ἢ πρόσκλησις δὲ πρὸς τὴν Ῥωσίαν ὅπως ἀναστείλῃ αὐτὴν, ἐλήφθη παρὰ τῆς Γερμανίας ὡς πρόσφασις διὰ νὰ κηρύξῃ πρὸς αὐτὴν τὸν πόλεμον.

— Εἰς τὴν σελ. 71 τῆς κιτρίνης βιβλίου τῆς Γαλλορωσικῆς συμμαχίας δημοσιεύεται μίᾳ συνέντευξις τῆς 18 Αὐγούστου 1892 μεταξὺ τοῦ στρατηγοῦ de Boisdeffre, τοῦ Γάλλου ἀντιπροσώπου καὶ τοῦ Τσάρου, ἀναφερομένης εἰς τὸ ἀρθρον 3 τῆς στρατιωτικῆς συνθήκης, δυνάμει τῆς ὁποίας αἱ δύο δυνάμεις ὑπεχρεοῦντο νὰ κινήσειν ἀμέσως τὰς δυνάμεις των, ἂν ἡ Γερμανία ἢ ἡ Αὐστρία ἐκινήσειν κατὰ μίᾳς ἐξ αὐτῶν. Ὁ δὲ στρατηγὸς εἶπε, τότε εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὅτι ἡ κινήσεισις ἐσήμανε τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου, τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτο καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ. Πῶς ἠθέλατε νὰ εἶχε αἱ Γερμανία διαφορετικὴν ἀντίληψιν;

Λέγουσιν ὅτι ἡ Ῥωσικὴ κινήσεισις ἦτο ἀπάντησις πρὸς τὴν Γενικὴν Αὐστριακὴν κινήσεισιν.

— Τὴν 15 Ἰουλίου 1917, ἡ Ῥωσικὴ Κυβέρνησις, ἀντιπροσωπευμένη τότε παρὰ τοῦ Κερέντσκι, ἀνεγνώρισεν, δι' ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος, ὅτι ἡ διαταγὴ τῆς γενικῆς κινήσεισεως ἐδόθη ἐν Ῥωσίᾳ τὸ ἑσπέρας τῆς 30 Ἰουλίου 1914, οὐδεὶς δὲ χρονολογεῖ τὴν Αὐστριακὴν κινήσεισιν πέραν τῆς 31 Ἰουλίου.

Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια ἦτο γνωστὴ πολὺ πρὸ τοῦ ἀνακοινωθέντος Κερέντσκι.

Λέγουν ότι εάν ή Γαλλία εισήλθεν εις τόν πόλεμον, τὸ ἔπραξεν ἔπως ἀμύνθη κατὰ τῆς Γερμανίας: ἄνευ τῆς ἐπιθέσεως αὐτῆς δὲν θὰ ἐγένετο ὁ πόλεμος.

— Εἰς τὴν μεγάλην του ἀγόρευσιν τὸ ἀπόγευμα τῆς 3 Αὐγούστου, ὁ Ἴμπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας σέρ Ἐδουάρδος Γκρέϋ, ἔλεγεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων:

«Δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ Γαλλία εισήλθεν εἰς τὸν πόλεμον μόνον ἔπως ἐκληρώσῃ τοὺς πρὸς τὴν Ῥωσίαν ὑποχρεώσεις τῆς». Ἀκριβῶς δὲ τὴν ἴδιαν ἐσπέραν καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ὁ λόγος οὗτος ἡ Γερμανία ἐκήρυξε κατὰ τῆς Γαλλίας τὸν πόλεμον. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Γαλλίας ἦτο μεταγενεστέρα τῆς εισόδου τῆς Γαλλίας εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἦτο ἀποτέλεσμα καὶ οὐχὶ αἰτία.

Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ κατὰ τῆς Γαλλίας ἐπίθεσις τῆς Γερμανίας εἶνε τὸ μεγαλειότερον ἔγκλημα ποῦ διέπραξεν ποτὲ πολιτισμένον Ἕθνος κατὰ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου τοῦ de Foiegniet ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Δύο τινὰ παρουσιάζονται εἰς τὰς σχέσεις τοῦ συμμάχου τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἐμπολέμων καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐμπολέμων. Ἡ ὁ σύμμαχος θέλει ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ ἐμπολέμου πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τῆς συνθήκης ἢ ὁ σύμμαχος θέλει τηρήσῃ στάσιν ἀμφιρρέπουσαν ἀναμένων τὴν ἐκβασιν τῶν πρώτων συγκρούσεων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ὁ ἐμπόλεμος, εἰς εἶνε ἐν γνώσει τῆς ὑπάρξεως συμμαχίας καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἰσχυρόν, δύναται νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ συμμάχου τοῦ ἐχθροῦ του, μετὰ προηγουμένην κήρυξιν τοῦ πολέμου (σελ. 490) Συνεπῶς, ἡ Γερμανία δὲν διέπραξεν οὐδὲν ἔγκλημα, ἐπιτεθείσα κατὰ τῆς Γαλλίας: ἠκολούθησε ἀπλῶς τοὺς κανόνας τοῦ παιγνιδίου.

Λέγουν ὅτι ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἦτις προκατέλαθε τὴν Γαλλίαν, ἐγένετο κατὰ τρόπον προδοτικόν.

— Ἡ ἐπίθεσις αὕτη δὲν ἐξέπληξεν οὐδένα. Εἶχε δημοσιευθῆ παντοῦ ὅτι εἰς περίπτωσιν ταῦτοχρόνου πολέμου κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ῥωσίας, ἦτο ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου διὰ τὴν Γερμανίαν ἢ εἴσον τὸ δυνατόν ταχυτέρῃ συντριβῇ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀντιπάλων, ἔπως κατόπιν στραφῆ κατὰ τοῦ ἑτέρου δι' ὄλων τῆς τῶν δυνάμεων, καὶ ὅτι ὁ ἀντίπαλος κατὰ τοῦ ὁποίου ἠθέλεν ἐπιτεθῆ κατὰ πρῶτον ἦτο ἡ Γαλλία.

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις τόσον ὀλίγον ἐξεπλάγη ἐκ τῆς Γερμανικῆς ἐπιθέσεως, ὥστε ἐξετέθη εἰς αὐτὴν ἀποφασιστικῶς.

Τὴν 29 καὶ 30 Ἰουλίου σχεδὸν μίαν ἑβδομαδίῳ πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἔλεγεν εἰς τὸ Foreign Office. Ὅτι ἡ Γαλλία ἀνέμενε ἔπως ἡ Γερμανία ζητήσῃ παρ' αὐτῆς, εἴτε

τὴν ἀναστολὴν τῶν προπαρασκευῶν τῆς εἴτε νὰ δηλώσῃ τὴν οὐδετερότητά τῆς, καὶ διότι ἡ Γαλλία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδεχθῆ οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην αἴτησιν, τῆς ἐπετέθη (1, αριθμ. 89 καὶ 105).

Λέγουν ὅτι κρατοῦσα τὰ στρατεύματά τῆς εἰς ἀπόστασιν δέκα χιλιόμετρων ἐκ τῶν συνόρων, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔδωσε δειγματὰ ἀποφασιστικὰ τῶν διαθέσεών τῆς ὅτι οὐδόλως ἠθέλε τὸν πόλεμον καὶ προσήνεγκε ἑαυτὴν θυσίαν διὰ τὴν εἰρήνην.

— Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἡ Ῥωσικὴ γενικὴ ἐπιστράτευσις ἰσοδυναμεί εἰς κήρυξιν πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ ἡ Γαλλία ἐθεώρει ζήτημα τιμῆς νὰ βοηθήσῃ τὴν Ῥωσίαν, ἡ ὀπισθοδρόμησις αὕτη ἦτο μπλόφα: ἐπίσης δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῆ καὶ ὡς θυσία ἀφοῦ κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ κ. Viviani εἰς τὴν ἀγόρευσιν του τῆς 31 Ἰανουαρίου 1919, τὰ ἐπιτελεῖον, τοῦ ὁποίου ἐζητήθη ἡ συμβουλή δὲν ἔφερον ἀντίρρησιν.

Οὐδεμία μεταβολὴ ἐπῆλθε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν γεγονότων οὔτε ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη. Δὲν ἠμπάδισε τὸν σέρ Ἐδουάρδον Γκρέϋ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἡ Γαλλία εισήλθεν εἰς τὸν πόλεμον λόγῳ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς τὴν Ῥωσίαν.

Λέγουν ὅτι ἡ Ἀγγλία εισήλθεν εἰς τὸν πόλεμον διὰ νὰ καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου.

Εἶνε ἀληθές ὅτι, εἰς τὴν μεγάλην του ἀγόρευσιν τῆς 6 Αὐγούστου ὁ κ. Ἀσκουίθ, ἀφοῦ ἔθεσε τὸ ζήτημα: Διατί μάχεται ἡ Ἀγγλία; διεκήρυξεν ἐπισήμως ὅτι μάχεται δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἐτόνισε δὲ τοῦτο προσθέτων «Δὲν πολεμοῦμεν διὰ συμφέροντα». Ἀλλ' ὁ περίφημος Gader τῶν «Τάϊμς» τῆς 8 Μαρτίου ἔγραφε τότε ὅτι, ἡ Ἀγγλία θὰ ἠνοῦτο μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ῥωσίας καὶ ἂν ἡ Γερμανία ἠθέλε σεβασθῆ τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, καὶ ὅτι δὲν ἐσκόπει νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τοῦ Διεθνoῦς Δὸν Κιχώτη, καὶ ὅτι εἰς εἰσῆλθον εἰς τὸν πόλεμον τοῦτο ἐγένετο διότι διεκυβεύοντο τὰ συμφέροντα αὐτῆς, ὑπερ ἦτο ἡ συντριβῇ τῆς Γερμανίας, ὡς εἶχε συντριφῆ ἄλλοτε τὸν Φίλιππον II, Λουδοβίκον XIV καὶ Ναπολέοντα τὸν I.

Ἰδοὺ λοιπόν, ἐκτὸς τῶν ἐκ τῆς λογικῆς καὶ τῆς συνειδήσεως πηγάζοντων λόγων, μίαν βραχεὶ ἀπισκόπησις λόγων ἀρυσθέντων ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀνευθύνου τῆς Γερμανίας.

Ἡ Ἐνωσις αὕτη ἰδρύθη, πρὸ 25 ἐτῶν, σκοποῦσα νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναθεώρησιν μίαν ἀποφάσεως ἐκδοθείσης ἀνυθέτως πρὸς τὰς οὐσιώδεις μορφὰς τῆς δικαιοσύνης.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ σήμερον τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ἀρθρ. 231 τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλιῶν, δι' ἧς κατεδικάσθη ἡ Γερμανία νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν ὑπεύθυνον τοῦ πολέμου ἐπὶ ποινῇ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν κατ' αὐτῆς ἐχθροπραξιῶν.

ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΝΕΩ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙ

Αί περιπέτεια τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ Ἑλλάς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς διὰ τῶν γνωστῶν ἐνεργειῶν ἐγκαταστάσεως τοῦ εἰς τυρηνίαν ἐξελιχθέντος βενιζελικοῦ καθεστώτος, κατέδειξαν μίαν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην, τὴν ὅποیان ἀναμφισβότως αἰσθάνεται βαθύτατα ὅληκληρον τὸ ἔθνος. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐξωτερικεύεται διττῶς. Συνίσταται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν λήψιν σοβαρῶν ἐγγυήσεων καὶ ἐξασφαλίσεων ἀπὸ πάσης ἐν τῇ μέλλοντι ἀποπειρας κατὰ τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν ἐκ μέρους οἰουδήποτε ἀτόμου ἢ πολιτικῆς μερίδος καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν πανηγυρικὴν διαδήλωσιν τῶν ἀνεκῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἀντιλήψεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοτελείας τῆς Χώρας ὡς κυριάρχου, ἀσκύσης ἀπεριορίστως τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς κυριαρχίαν. Ἡ δευτέρα αὕτη ἀποφίς εἶνε ἢ σοβαρότερα δι' ἑ καὶ ἢ κατ' ἐξοχὴν ἐξάπτουσι τὴν λαϊκὴν ἀγανάκτησιν ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἐκείνης μερίδος, ἣτις τόσον ἀγρίως ἀπεδοκιμάσθη διὰ τῆς ψήφου τῆς 1ης Νοεμβρίου. Διότι ἡ μερίς αὕτη μόνον ὅπως ἐξασφάλισεν τὴν ἀνοδὸν αὐτῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν, σκοπίμως παρερμηνεύσασα τὰς γνωστὰς παλαιὰς συνθήκας ἐφεύρε καὶ ἀνεγνώρισε δικαιώματα ἐπεμβάσεως τῶν ξένων εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς Ἑλλάδος (1). Τὸ ἔγκλημα τὸ ὁποῖόν διὰ τοιούτων ἐνεργειῶν διεπράχθη κατὰ τῆς Πατρίδος θὰ παραμείνῃ μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Λαῶν. Ὅσονδήποτε δὲ καὶ ἂν προσεπάθουσαν ἢ αὐτὴ μερίς διὰ μεταγενεστέρων ἐνεργειῶν τῆς νὰ ἄρῃ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τοῦ ἰδίου τῆς ἔργου, φροντίσασα νὰ συμπεριληφθῇ διάταξις ἐν τῇ Συνθήκῃ τῶν Σεβρῶν ἀφρουσα τὰ ἀνύπαρκτα δικαιώματα ἐπεμβάσεως τῶν τριῶν Δυνάμεων εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς Χώρας, οὐδέποτε ἢ κακοῦργος αὕτη πράξις θὰ παύσῃ ν' ἀποτελῇ ἀνεξίτηλον δι' αὐτὴν αἶγμα.

Τὸ νέον Σύνταγμα τὸ ὁποῖον καλεῖται ἤδη νὰ συντάξῃ ἢ ἐκ τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας ἀπορρεύσασα Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλή-

1) Οἱ κ.κ. Ν. Καλογερόπουλος καὶ Ν. Α. Στράτος, εἰς μικρὰν καὶ λίαν ἐμπεριστατωμένην μελέτην αὐτῶν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Μέλλοντι» ἀριθ. 11 σελ. 65--138 ἀποδεικνύουσιν κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν τὸ ἀβάσιμον οἰασδήποτε ἀξιώσεως περὶ ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς Ἑλλάδος.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος βλέπε καὶ μελέτην τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Δραγούμη ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Ἑλλήν. Πρόβλημα» ἐν τῷ «Μέλλοντι» ἀριθ. 16 σελ. 284.

νων δέον πρωτίστως, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, νὰ συμπεριλάβῃ, ὅλας ἐκείνας τὰς διατάξεις αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸν πλέον πανηγυρικὸν τρόπον θὰ διαδηλοῦν ἀφ' ἑνὸς τὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Βασιλείου ἀνεξαρτησίαν τῆς Χώρας καὶ τὸ ἀπεριόριστον τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ ἐξασφαλίσουν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀποτελεσματικῶς, τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου.

Βεβαίως θὰ ἦτο ἴσως χιμαιρικὴ ἢ ἀντίληψις ὅτι αἱ διατάξεις ἐνὸς Συντάγματος δύνανται ν' ἀποτελέσουν ἀκλόνητον φραγμὸν κατὰ πάσης ἐναντίον τοῦ ἐπιβουλή. Ὅταν εὑρίσκονται πολιτικοὶ ἄνδρες ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιλήσιμονες τῶν πρὸς τὴν πατρίδα καθηκόντων καὶ παρ' αὐτοῖς ἢ φωνὴ τῆς συνειδήσεως ἔπαυσε νὰ ὀμιλῇ, οὐδὲν δύναται νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ καὶ τὰ πάντα εἶνε δυνατόν ν' ἀποτολήσῃ. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι πᾶν προφυλακτικὸν μέτρον δέον ν' ἀμειληθῇ. Ὅσον περισσότερον κατάφωρος καὶ ἀναμφισβήτητος καθίσταται ἢ παραβλάσις τῶν Συνταγματικῶν διατάξεων καὶ ἀμεσώτερον ὑποπίπτει αὕτη εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν, ἐπὶ τοσοῦτον ἢ κοινὴ ἀγανάκτησις καὶ ἐξέγερσις ταχύτερον θὰ ὀγκοῦται καὶ ἀγριωτέρα θὰ ἐκσπᾷ κατὰ τῶν τοιούτων τολμητιῶν.

Τὸ Σύνταγμα εἶνε πάντως ἢ ἐγγυήσις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ. Τὸ ἄριστον δὲ τῶν Συνταγμάτων εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὴν περισσότεραν ἀσφάλειαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου καὶ ἐναρμονίζεται περισσότερον πρὸς τὸ ἐλεύθερον πνεῦμα. Τὸ νέον Σύνταγμα πρὸς τὰς κατευθύνσεις ταύτας ἀναμφισβότως θὰ στραφῇ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ἀδύνατον νὰ παραμείνωμεν ὑπὸ τὸ ὑπάρχον ἤδη Σύνταγμα. Ὑπέστη τοιαύτην ποδοπάτησιν καὶ τοιοῦτον ἐξευτελισμὸν, ὥστε ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ τοῦτο καλὸν καὶ ἄρτιον, ἀπώλεσεν ἀνεπιστρεπτὴ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κύρος του. Ὁ σεβασμὸς τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸ ἐξέλιπεν, συνεκλιπόντος καὶ τοῦ γοήτρου καὶ τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶνε ἐπίσης ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς ἐκ θεμελιῶν συντάξεως νέου Καταστατικοῦ χάρτου, ἱκανοῦ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς πολίτας τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας.

* *

Τὸ Κράτος, κατὰ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις, ἔχει τὴν ἐννοίαν τῆς νομικῆς προσωποποιήσεως τοῦ ἔθνους. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ δημοσίου δικαίου ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπιβολῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ συνάπτῃ σχέσεις μετ' ἄλλων Κρατῶν. (1) Ἡ ἐξουσία αὕτη καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ Κράτους ἀποτελεῖ τὴν ἐννοίαν τῆς

(1) Esmein, σελ. 286 - 289. M. Hauriou, La Souveraineté Nationale σ. 1.

κυριαρχίας ήτις στηρίζεται και άπορρέει καθ' ένα ολονδήποτε τρόπον εκ της θελήσεως του έθνους φέρουσα τον χαρακτήρα της έθνικης κυριαρχίας.

Η έθνικη κυριαρχία εινε αναμφισβητήτως ή μόνη ακριβής και δικαία νομική διερμήνευσις ένδς άκαταμαχήτου κοινωνικοϋ φαινομένου, τό έποσον εκύρωσαν ού μόνον αι θεωρίαί των φιλοσόφων, άλλ' αυτή ή παγκόσμιος συνείδησις των λαών.

Η ήπεροχή της γενικής θελήσεως επί πάσης άτομικης τοιαύτης εινε ή μόνη αντίληψις της έξουσίας την όποσαν άνέχεται τό νεώτερον πνεύμα, άφ' ής τό θεϊον δικαίωμα των βασιλέων ή ή έξομολογισις της βασιλείας προς την ιδιοκτησίαν έχρωκόπησαν. Έκεινο τό όποσον καθιστά κατ' έξοχήν νόμιμον την κυριαρχίαν του λαού εινε ότι αυτή συνίσταται εις την θέλησιν της πλειοψηφίας, έχουσα ως σκοπόν να έμποδίση τάς ιδιοτροπίας ένδς άτομου ή την τυραννίαν μιας μειοψηφίας.

Τό ήμέτερον Σύνταγμα διά του άρθρου 21. αντιγραφέντος εκ του Βελγικοϋ Συντάγματος του 1831, θέτει την βάσιν της έθνικης κυριαρχίας, διά της διατάξεως. «Απασαι αι έξουσαι πηγάζουσιν εκ του έθνους, ενεργούνται δε καθ' όν τρόπον όρίζει τό Σύνταγμα»

Εινε προφανές, ότι ως ήδη έχει ή διατύπωσις έν τή Συντάγματι, της κεφαλαιώδους ταύτης αρχής περι της έθνικης κυριαρχίας, εινε μάλλον άόριστος και άκατάληπτος διά τους πολλούς, μη ένέχουσα τί τό πανηγυρικόν και έπεξηγηματικόν, ώστε ή έννοια αυτης να υποπίπτη εύκόλως εις την άμεσον αντίληψιν του συνόλου των πολιτών, διά τους όποιους τό όόγμα τουτο δέον να εινε τό σύμβολον της πολιτικής των πίστεως, έφ' όσον άποτελει και την μόνην πηγήν της έμπορεύσεως των δικαιωμάτων των. Πάντα τά εκ της Γαλλικης Έπαναστάσεως άπορρέυσαντα Συντάγματα, ακριβώς προς τον σκοπόν τουτον, δέν παρέλειψαν να διακηρύξωσι κατά τον μάλλον πανηγυρικόν τρόπον τό όόγμα της έθνικης κυριαρχίας και τά δικαια του άτομου. Έφθασαν μάλιστα μέχρι τοιαύτου σημείου ύπερβολής, ώστε μεταξύ των διαφόρων διατάξεων να συμπεριλάβωσι και τοιαύτας ουχί πλέον συνταγματικής φύσεως, άλλ' ήθικης διδασκαλίας του πολίτου.

Έκ των παλαιότερων ελληνικων Συνταγμάτων μόνον τό της Τροισήνης του έτους 1827 διαλαμβάνει κατά τρόπον κατά τί έμφαντικώτερον προς τό μεταγενέστερον αυτου Σύνταγμα του 1864, τά σχετικά προς την έθνικην κυριαρχίαν, αναγράφον έν άρθρω 2η ότι «ή ελληνική Έπικράτεια εινε μία και άδιαίρετος» και έν άρθρω 5η ότι «ή κυριαρχία ένυπάρχει εις τό Έθνος· πάσα έξουσία πηγάζει έξ αυτου και ύπάρχει υπέρ αυτου»

Παρά την άγριότητα των πολιτικων παθών της εποχής των, οι πατέρες ήμων συντάκται των παλαιότερων Συνταγμάτων ουδέποτε ήτο δυνατόν να προβλέψωσι περι της έμφανίσεως έν Έλλάδι πολιτικων άνδρων, οτινες λησμονούντες τάς έθνικάς παραδόσεις, θα ύψουν ως σημαίαν προς ίκανοποίησιν της έγωπαθείας και της άρχομανίας των, την αναγνώρισιν περιορισμών επί των κυριαρχικων δικαιωμάτων της χώρας και θα έβουσοδόμουν έν συνεργασία μετ' ξένων, ανεξαρτήτως αν ουτοι ήσιν φίλοι ή σύμμαχοι, κατά τρόπον άνευ προηγουμένου έν τη Ιστορία, έναντιον της έθνικης κυριαρχίας της πατρίδος των.

Τό ζήτημα έν τούτοις της κυριαρχίας εινε τό σπουδαιότερον διά πάσαν χώραν. Εινε συνυφασμένον με αυτήν την τιμήν και την ύπόστασιν της. Εινε τόσον τιμαλφές και τοιαύτην σημασίαν ένέχει ή παραβίασις αυτης ώστε δικαίως ο κ. Sombart να παρομοιάζη αυτήν προς την παραβίασιν της τιμής της παρθένου.

Θεωρούμεν έθην ως άπαραίτητον και έπιτακτικήν ανάγκην, μετ' τάς κακώσεις ως υπέστη εκ μέρους της εκπεσούσης τυραννίδος ή έθνικη κυριαρχία και έτέθη έν άμφιβολή εκ των ενεργειων της ή πλήρης αυτης έκτασις, την αναγραφήν έν τή 1η άρθρω του Συντάγματος, πανηγυρικης και σαφους δηλώσεως περι της ανεξαρτησίας της Έλλάδος και του άπεριορίστου και άπαραβιάστου της έθνικης αυτης κυριαρχίας.

Νομίζομεν ότι δι' ένδς σαφους καθορισμοϋ των κυριαρχικων δικαιωμάτων, θα άρθή πλέον πάσα άμφιβολία επ' αυτων, καιτοι ουδέποτε υπήρξε τοιαύτη, και θα καταστή δύσκολος πάσα κακόβουλος, έρμηνεία έν τή μέλλοντι.

Κατά την ήμετέραν γνώμην ή διατύπωσις του 1ου άρθρου του νέου Συντάγματος, δέον να γίνη ως εξής περίπου :

«Η Έλλάς άφ' ής, διά των άγώνων και του αίματος των τέκνων της, άπειματωστάθη εις Πολιτείαν οργανωμένην, άποτελει
»Κράτος ένιαϊον και άδιαίρετον, ελεύθερον και ανεξάρτητον,
»άσποδν άπεριορίστως την έθνικην κυριαρχίαν.

«Η κυριαρχία ούσα ανεκχώρητος και άπαράγραπτος στηρίζεται και άπορρέει εκ του λαου, έξ ου και μόνον πηγάζουσι
»πάσαι αι έξουσαι, ενεργούμεναι καθ' όν τρόπον τό Σύνταγμα
»όρίζει. Πäs αντιποιούμενος την άσκησιν της έθνικης κυριαρχίας εινε έχθρός της πατρίδος και τίθεται εκτός παντός νόμου.»

ΠΡΟΣ ΝΕΟΥΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ

Ἀντιλαμβανόμεθα ὅλοι ὅτι διανύομεν τὴν χειροτέραν περίοδον τῆς πρωτοφανοῦς κρίσεως τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίζει ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ ἀγωνία τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται σήμερον ὁλόκληρος ὁ κόσμος, ἀμυδρῶς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς ἀγωνιώδεις στιγμὰς τὰς προηγούμενης τῆς πτώσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀυτοκρατορίας.

Αἱ συνέπειαι τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐκδηλοῦνται ὁσημέραι ἀπειλητικώτεραι. Ὁ κοινωνικὸς πόλεμος, διάδοχος συνέπεια τοῦ λήξαντος πολέμου, ὑποβόσκων ἤδη, ἀπειλεῖ νὰ ἐκτραγῆ καὶ οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι.

Ἡ παραγωγή τῶν προϊόντων τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ζωὴν μειοῦται καταπληκτικῶς ἀντὶ τῆς ἀξάνῃ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐργασίας καθυστερεῖ. Τὰ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία, αἱ τέχναι, ὅλη ἐν γένει ἡ ἀνθρώπινος ἐνεργητικότης εὐρίσκειται εἰς μαρμαρώδη κατάστασιν. Γενικὴ κίχη κατέχει τὴν διεθνῆ χρηματαγοράν, ἐπιτεινομένη ἐκ τῆς κολοσσιαίας διαφορᾶς τοῦ συναλλάγματος μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπανωξυνομένη ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος τῆς καταστάσεως. Λεπτομερεστέρῃ ἔρευνᾷ τῶν αἰτίων θὰ μᾶς ἔφερε πολὺ μακρὰν.

Ποῦ ἔγκειται τὸ κακὸν καὶ ποῖα ἡ θεραπεία του; Μήπως τὸ σύγχρονον πολιτικοκοινωνικὸν σύστημα ἐχρεωκόπησεν;

Παραθέτομεν μίαν χαρακτηριστικὴν συνδιάλεξιν μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας τῆς Ἑργασίας τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ κ. Κλεμανσώ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς πρωθυπουργίας του :

«Εὐρίσκο, εἶπεν ὁ κ. Κλεμανσώ, τὰς βλέψεις σας νομιμοτάτας. Τῷ 1879 ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν ἀναξία νὰ διοικῆ ἐχρεωκόπησε. Σήμερον ἡ τάξις τῶν ἀστῶν, ἀνίκανος ἐπίσης, δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἱστορίας. Ἡ ὥρα τῆς ἐργασίας ἐσήμανε. Ἡ στιγμή πλησιάζει διὰ νὰ μᾶς διαδεχθῆτε.»

Πράγματι τὸ σύγχρονον ἀστικὸν καθεστὸς ἐχρεωκόπησε καὶ χρήζει ἀμέσῃ ἀντικαταστάσεως;

Ὅχι! δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ παραδεχθῶμεν ἀπολύτως.

Δὲν ἐχρεωκόπησεν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐξετροχιάσθη. Καὶ ἐκ τῆς δοκιμασίας τὴν ὁποίαν ὑπέστη κατὰ τὴν διαρρεῦσασιν τετραετίαν κατεδείχθησαν ὠμότατα αἱ ἀτέλειαί του, αἱ πληγαὶ του, ἡ γάγγραινά του.

Ἔχει ἀνάγκην σοβαρᾶς ἐγχειρήσεως, γενναίων μεταρρυθμίσεων, μεταγγισμοῦ νέου αἵματος διὰ νὰ ἐνισχυθῆ, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ ζήσῃ.

Τὸ ἐνισχυτικὸν τοῦτο αἷμα καλοῦνται νὰ προσφέρωσιν αἱ παραγωγικαὶ τάξεις, οἱ διανοούμενοι ἐργάται, δι' ἀμεσσοτέρας καὶ ἐπικρατεστέρως συμμετοχῆς εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας.

Ἐπιβάλλεται ὡς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἡ λήψις σειρᾶς ὁλοκλήρου μέτρων πρὸς σκοπιωτέραν ὀργάνωσιν τοῦ πολιτεύματος, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συγχρόνων πολιτικοκοινωνικῶν ἀναγκῶν, ὡς αὗται ἐμφανίζονται μετὰ τὴν τετραετὴ δοκιμασίαν τοῦ πολέμου, ἕκαστον ἔτος τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὡς εἰς αἰὼν δοκιμασίας καὶ πείρας καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἐδοκιμάσθη ἡ ἱκανότης καὶ ἡ χρηστότης τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων.

Ἡ ὁμὰς τῶν νέων ἐπιστημόνων τῶν συνεργαζομένων περὶ τὸ «Μέλλον» μετὰ βιβλίαν μελέτην τῆς συγχρόνου διεθνοῦς καταστάσεως ἐμφανίζει σήμερον τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεώς της καὶ καλεῖ εἰς συνεργασίαν πάντας τοὺς ἀσπιζομένους, τὰς κατωτέρω διατυπωμένας ἀρχάς της ἵνα συμβάλλωσι πρὸς ἐπιβολὴν καὶ ἐπικράτησιν αὐτῶν.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ «ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»,

— Προσέγγισις καὶ συνασπισμὸς τῶν ἀπανταχοῦ διανοουμένων πρὸς ἐπιβολὴν καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως.

— Ἀμυννὰ ὑπὲρ τῶν κεκτημένων ἐλευθεριῶν τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν λαῶν.

— Διεθνῆς συνεργασία τῶν λαῶν πρὸς ἐπίτευξιν ἀληθοῦς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐπὶ τῇ βάσει ὁμοσπονδιακῆς ὀργανώσεως αὐτῆς.

— Ἐπιδιώξις οἰκονομικῆς ὀργανώσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας· ἀνταλλαγῆς τῶν τε ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν προϊόντων τῆς ἀνθρωπότητος.

— Κατάργησις τοῦ πολέμου καὶ πάσης ἐνόπλου βίας, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει συναίνεσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ πρὸς κήρυξιν τοῦ πολέμου.

— Κατάργησις τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ περιορισμὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς τὸ ἐλάχιστον.

— Διαφώτισις τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ἐκάστοτε ἀκριβοῦς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς καταστάσεως.

— Έλεγχος τῶν Κυβερνώντων καὶ ἄμεσος συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας. (Δημοψηφίσματα, Λαϊκὰ. Συμβούλια.

— Διαρρυθμίσεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Χώρας κατὰ τρόπον ἐξασφαλιζόντα λυσιτελέστερον τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας. (Ίδρυσις Γερουσίας. Λειτουργία Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐξέτασις ὑπὸ εἰδικοῦ δικαστηρίου τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων καὶ τῆς νομιμότητος τῶν Διαταγμάτων).

— Αὐτοδιοικήσεις καὶ ἀποκέντρωσις.

— Ίδρυσις ἀνωτάτου οἰκονομικοῦ Συμβουλίου τῆς Χώρας πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς οἰκονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς νομοθεσίας.

— Ὁργάνωσις τῆς ἐν γένει Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικωτέρων μεθόδων ἐξασφαλιζουσῶν μείζονα ἀπόδοσιν τῆς παραγωγῆς.

— Ἀνύψωσις τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων τάξεων.

— Δικαιοτέρα διανομὴ τοῦ πλούτου πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τοῦ ἐργάτου διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ γενικῶς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ συνεργατισμοῦ, τοῦ ὀκταώρου τῆς ἡμερησίας ἐργασίας, τῆς ἀντιμετώπισεως τῆς ἀπεργίας, τῆς προνοίας διὰ τὸ γῆρας, τὴν ἀνικανότητα πρὸς ἐργασίαν, τῆς ἀσφαλείας κλπ.

Τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν τὸ «Μέλλον» θέλει ἐπιδιώξῃ ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ ἐπιπέδου δι' ὄλων τῶν δυνάμεών του, συνεργαζόμενον ἐπὶ τοῦ διεθνοῦς ἐπιπέδου μετὰ ὀργανώσεων καὶ διεθνῶν Συνδέσμων, ἐπιδιωκόντων τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς αὐτοὺς σκοπούς.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ,"

«Λόγος κ. Δημ. Γούναρη ἐμφωνηθεὶς εἰς Πάτρας»

«Συγχαίρω τὸ «Μέλλον» διὰ τὴν διετίαν, ἣν διήνυσεν. Εὐχόμεθα νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν τὸ τόσον ὠφέλιμον ἔργον του. Καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου. Περιοδικά, οἷον τὸ «Μέλλον» ἐξετάζον, μετ' ἀντικειμενικότητος τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, ἀποτελοῦσι σπουδαιότατον παράγοντα τῆς προόδου τῆς χώρας. Ἡ ἐνίσχυσις αὐτῶν εἶναι καθήκον παντὸς ἐνδιαφερομένου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου».

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

Κατόπιν εἰδικῆς ἐγκρίσεως, δημοσιεύομεν τὰ πολιτικὰ προγράμματα τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καὶ Ἐθνικοῦ Συντηρητικοῦ.

Ἐπ' αὐτῶν θὰ προκληθῇ, εἰς τὸ προσεχές τεύχος προκοινοβουλευτικῆς συζήτησις, εἰς ἣν ἐδήλωσαν συμμετοχὴν ἐξέχοντες πολιτικοὶ ἄνδρες.

Προγεγραμμένος ἐπιστρέφω μετὰ τριετῆ ἐξορίαν ἐν τῷ μέσῳ ὕμῶν, τῶν διωχθέντων, ἀπελαθέντων, φυλακισθέντων, μαρτυρησάντων ἀδελφῶν μου. Ἡ ὥρα τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς τυραννίας ἐσήμανε. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἔτοιμος, ἵνα ὡς εἰς ἐξ ὕμῶν, ἀγωνισθῶ μετ' ὑμῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα. Ἡ τυραννία μᾶς ἤνωσεν ἐν τῇ καταδιώξει. Ἡ δόξα τῆς ἐλευθερίας μᾶς ἐνώνει ἐν τῇ πάλῃ ἐναντίον αὐτῆς. Καὶ θὰ παλαίσωμεν, ἀδιασπάστως ἠνωμένοι, ἔχοντες μετ' ἡμῶν, εὐλογοῦσας καὶ ἐνισχυούσας τὸν ἀγῶνά μας, τὰς σκιὰς τῶν τετιμημένων θυμάτων, τῶν ἀνιέρως σφραγισθέντων ὑπὸ τῆς τυραννίας. Καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι θὰ νικήσωμεν. Κατακτῶ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν ὃ ἔχων ἀδάμαστον τὴν θέλησιν νὰ εἶνε ἐλεύθερος. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔδειξεν ὅτι ἔχει τοιαύτην θέλησιν. Καὶ θὰ ἐλευθερωθῇ.

— Οἱ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

Ἡ ξενικὴ βία μὲ ἀπεριμάκρυνε πρὸ τριετίας ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Ἡ ξενικὴ βία, τὴν ὁποίαν ἀνοσίως ἀπεπειράθησαν νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς δικαίωμα τῶν ξένων οἱ πολιτικοὶ μου ἀντίπαλοι. Ὁ πόλεμος ὃ παγκόσμιος, ὃ ὁποῖος κατέστησε δυνατὴν τὴν ἄσκησιν τῆς βίας ταύτης, ἔληξε. Καὶ ἤδη μὲ τὸν μείζονα πρὸς τὴν ἀλήθειαν σεβασμόν, τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλει ἡ κατὰστασις τῆς εἰρήνης, ἀποκαθίσταται καὶ πάλιν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδος μας. Τὸ δικαίωμα τῶν ξένων, τὸ ὁποῖον τόσας προσπαθείας κατέβαλον νὰ θεμελιώσουν οἱ πολιτικοὶ μου ἀντίπαλοι, ἀναγνωρίζεται ἤδη ὡς ἀνύπαρκτον ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους τὸ προσέφεραν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, κάτοχος ἤδη τῆς ἀνεξαρτησίας του, παρασκέυάζεται ν' ἀναλάβῃ τὴν ἄσκησιν τῶν ἀπεριορίστων κυριαρχικῶν του δικαιῶν. Μικρὸν τι ἀκόμη ὑπολείπεται κώλυμα. Ἡ ἀπαισία ἐσωτερικῆς ὀργάνωσις, ἡ διαπλασθεῖσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ξένων λογχῶν καὶ πυροβόλων. Ἡ ὀργάνωσις ἡ ὁποία ἐστοίχισε τόσον αἷμα καὶ τόσα δάκρυα εἰς τὴν Πατρίδα μας. Ἀλλὰ ταύτην ἀρκεῖ ἵνα διαλύσῃ ἡ ὀργὴ καὶ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον ἀποπνέει κατ' αὐτῆς πᾶσα ψυχὴ Ἑλληνικῆ.

Καὶ ὄχι μόνον πᾶσα Ἑλληνικὴ ψυχὴ. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ψυχὴ ἐλευθέρᾳ, ὅπου δὴποτε τῆς γῆς καὶ ἀν οἰκῆ, τὸν αὐτὸν θὰ αἰσθυσθῇ κατὰ τῆς ὀργανώσεως ταύτης ἀποτροπιασμόν. Ἀρκεῖ νὰ γίνωσι γνωστὰ εἰς τὸν κόσμον ὅσα ἡ ὀργάνωσις αὕτη ἐκακούργησε. Τὸ αἰσθημα παντὸς ἐλευθέρου ἀνθρώπου θὰ ἐκτραγῇ εἰς ἀνιρεπῆ ἀγανάκτησιν κατὰ τὸν ἀτιμασάντων διὰ τοιούτων βδελυγμῶν τὸν σύγχρονον πολιτισμόν. Ἄς

γνωσθῶν ἀνὰ τὸν κόσμον τὰ οὐκ ἐλάττω αἴθλια τῆς τυραννίας, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν ἢ ἀγρία ὄρη τῶν ἀπὸ πάσης γωνίας τῆς γῆς ἐπιδραμόντων, ἵνα μετάσχωσι τῆς σκυλεύσεως, ἣν ἐφαντάσθησαν δικαίωμα τῶν οἱ διὰ ξένων λογγῶν κατακτηταί. Καὶ τότε μὴ ἔχετε τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν, ὅτι πρῶτοι οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως, οἱ ὅποιοι ἐκήρυξαν ὅτι τὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν ἔχυσαν τὸ πολυτιμότερον αὐτῶν αἷμα, θέτουσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, δηλώσαντες ὅτι θέλουσι νὰ ἐξασφαλίσωσι δικαιότεραν διαρκύθμισιν τῶν διεθνῶν σχέσεων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐλευθέρου αὐτοπροσδιορισμοῦ τῶν λαῶν, θ' ἀγανακτήσωσι δι' ὅσα ἐνταῦθα ἐκακουρήθησαν. Καὶ ἡ ἀγανάκτησις αὐτῶν θὰ εἶνε κατὰ τοσοῦτον μεγαλειτέρα, καθ' ὅσον θὰ μάθωσιν, ὅτι ἀσυνείδητος φαιρία ἐξεμεταλλεύθη τὴν εὐνόητον κατὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις, ὑφ' ἧς διετέλουν, εὐαισθησίαν καὶ εὐπιστίαν αὐτῶν. Ὅταν θὰ μάθωσιν ὅτι ἡ πονηρία αὕτη παρεπλάνησεν αὐτοὺς ὅπως παράσχωσι τὴν κρατεράν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπελάμβανον, χάρις εἰς τὴν ἀχαλίνωτον συκοφαντίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ὡς ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου, πιεζομένης ὑπὸ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένων αὐταρχικῶν ἀρχόντων. Ὅταν θὰ μάθωσιν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπιδιωχθὲν καὶ ἐπιτευχθὲν διὰ τῆς κρατερᾶς αὐτῶν συνδρομῆς τέλος ἦτο ἡ ἐγκατάστασις τῆς τυραννίας ἐλαχίστων ἐκμεταλλευτῶν ἐναντίον τῆς θελήσεως ἀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, διεπομένου ἀπὸ τοὺς δημοκρατικωτέρους τῶν ἀρχόντων, εὐλαβουμένους τὴν κυρίαρχον τοῦ λαοῦ θέλησιν καὶ ἐμπνεομένους ἀπὸ τὰ φιλικώτερον αἰσθήματα πρὸς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς τῆς Δύσεως, ἐνηριμονισμένα ὅμως τὰ αἰσθήματα ταῦτα πρὸς τὰ ἔπιστα σιμφύροντα τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος. Ὅταν μάθωσιν οἱ λαοὶ οὗτοι ὅποια καὶ ὁποῖα ἡ τυραννία αὕτη, καταχρωμένη τῆς ἐπικουρίας, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀπάτης ἐπέτυχε καὶ διὰ τῆς συκοφαντίας διετήρησεν, ἐκακουρήθη κατὰ τῆς ἀτυχῆς χώρας, μὴ ἔχετε καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἢ μόνον θὰ ἐξαναστώσι δι' ὅσα πρὸς καταισχύνην τοῦ πολιτισμοῦ ἔδω διεπράχθησαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ζητήσωσι λόγον διὰ τὴν κατάρχησιν τῆς ὑπ' αὐτῶν καραχθεθείσης συνδρομῆς, εἰς ἣν προέβησαν οἱ τόσον αἰσχυρῶς ἐξαιπατήσαντες αὐτούς.

— ΤΡΑΓΙΚΗ Ἡ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ἙΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ —

Εἶναι ὅντως τραγικὴ ἡ θέσις ἡμῶν. Τραγικὴ ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἱστορικὴν στιγμήν, κατὰ τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἡ ἐλευθέρη Πατρίς ἐκτείνει τοὺς βραχίονας καὶ περιπτύσσεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὰ ἄρτι εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀναζήσαντα τέκνα τῆς, κατὰ τὴν στιγμήν καθ' ἣν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐλόκληρος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ πανηγυρίσῃ τὴν προσέγγισιν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀπ' αἰῶνων κινούντων αὐτὸν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἱστορικὴν στιγμήν, ζυφώδη ρίπτει σκιάν ἐπὶ τῆς χαρῆς, ἡ ὁποία δονεὶ πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν ἐκ τῶν εὐτυχῶν τούτων γεγονότων, ἢ ἀπαισίᾳ ἐσωτερικῆς κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἡ τυραννία ἔδη-

μιούργησεν ἐν τῇ Χώρα. Καὶ ἀντί, ἀπηλλαγμένοι πάσης ἄλλης μερίμνης, νὰ παραδοθῶμεν ἐξ ἐλοκλήρου εἰς τὴν ἀγαλλίαιν ἐπὶ τῇ ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν μας ἀπὸ τοῦ ξένου βαρβάρου ζυγοῦ, εἴμεθα ἠναγκασμένοι ν' ἀπασχολούμεθα περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς πάλης πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ἀκατονομάστου ἐσωτερικοῦ ζυγοῦ, ὃν ἐπὶ τὴν Χώραν σύμπασαν ἐπέβαλεν ἀπαισία ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις.

Καὶ πιστεύσατέ με, ὅτι αἰσθάνομαι θαυρώς τὴν τραγικότητα ταύτην· τὴν τραγικότητα ἢ ὁποία μὲ ἀναγκάζει τὴν στιγμήν αὐτὴν νὰ διερμηνεύσω τὸ κοινὴν πιέζον τὰς ἡμετέρας ψυχὰς σημεῖον, ἦτοι τὴν ὑπὸ τῆς τυραννίας ἐφ' ἐλοκλήρου τῆς Χώρας ἐξασκουμένην κακοποιάν, ὑφ' ἣν πάντες στενάζομεν καὶ ἧς ἡ ἀπόσεισις θὰ καταστήσῃ δυνατὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀμιγῶς τῆς χαρᾶς διὰ τὰ εὐτυχῆ ἐθνικὰ γεγονότα. Καὶ δύνασθε νὰ εἰσθε βέβαιοι, ὅτι τὴν ἀπόσεισιν τῆς τυραννίας θὰ ἐπινύχωμεν ἀσφαλῶς. Οὐδεμία ἐπιτρέπεται περὶ τούτου ἀμφιβολία. Εἶναι μοιραῖον πᾶσα τυραννία ν' ἀναλίσκη ἐαυτήν. Ἐπιβαλλομένη διὰ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ συντηρουμένη διὰ τῆς προοιούσης ἐντάσεως τῆς ἐγκληματικῆς αὐτῆς δράσεως, καθ' ἣς προκαλεῖ διαρκῶς αὐξοῦσαν τὴν ἀντίδρασιν, μοιραῖως φθάνει εἰς τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ αὐθαίρετος δύναμις, ἡ συντηροῦσα αὐτήν, καθίσταται ἀνεπαρκὴς ἐπὶ τὸν σκοπὸν. Καὶ διὰ τὴν ἐφ' ἡμῶν τυραννίαν ἡ στιγμή αὕτη ἐφθασεν. Ἡ δύναμις αὐτῆς, δι' ἧς πατώσα ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς Χώρας, κατέπνιγεν αὐτήν, ἐξηντλήθη. Ὁ τελευταῖος σπασμὸς αὐτῆς εἶναι ἡ θρασεῖα κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἐπέμβασις, καθ' ἧς οὐδὲν παραλείπει, ἵνα νεθεύσῃ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἡ κατάδηλος κολοσσιαία πλειοψηφία τῶν βδελυσσομένων τὴν τυραννίαν ἐλευθέρων πολιτῶν προαναγγέλλει. Ἀλλὰ κατὰ τοῦ σπασμοῦ αὐτοῦ θ' ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρος ὁ κοινὸς πόθος τῆς ἐλευθερίας καὶ πᾶσαν ἐπέμβασιν θὰ καταπνίξῃ ἢ ἠφαισθηώδης ἐκρηγῆς τῆς ὑπερχειλιζούσης λαϊκῆς ὀργῆς. Ὁ ἀγὼν ἡμῶν ἐσεται βεβαίως χαλεπός. Ἀλλὰ ἡ νίκη, οὕτως ἢ ἄλλως, κατὰ πάντα τρόπον βεβαία. Καὶ διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἔσπευσαν νὰ ἔλθω ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν. Ἡ διαφύρα διὰ τὸ μῖσος τῶν πολιτικῶν μου ἀντιπάλων, καίτοι γνωρίζω τὴν λύσσαν μετὰ τῆς ὁποίας μὲ καταδιώκουν. Πεισθῶς ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ δικαίου τὴν πληροῦσαν αὐτόν, ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ τὴν ἱκανὴν νὰ ὑπεραμυνθῇ τοῦ δικαίου κατὰ πάσης ἀδικίας, περιφρονῶ τὴν καταδίωξιν τῶν ἀντιπάλων μου, τὴν παρὰ πᾶν δίκαιον καὶ πάντα νόμον, τὴν ὑπὸ μόνου τοῦ πάθους καὶ τοῦ μίσους αὐτῶν ἐμπνεομένην. Καὶ εἶμαι ἐδῶ, ὅπου τὸ καθήκον τοῦ κοινῶν ἀγῶνος μὲ καλεῖ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ. — ΠΡΩΤΙΣΤΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ Ἡ ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΑΝΩΛΟΥΣ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ. — ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΤΡΩΘΕΝΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ. — ΟΧΙ ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον ἡμῶν δὲν θὰ περατωθῇ μὲ τὴν κατεδάφισιν τῆς τυραννίας. Ὁ δὲ ὑποχρεωθῶμεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν σοδαρώταται διὰ τὸ

μέλλον της Πατρίδος προβλήματα. Προβλήματα εσωτερικά. Προβλήματα εξωτερικά.

Μεταξύ των προβλημάτων τούτων, την πρώτην θέσιν κατέχει, διά τε την σοβαρότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ λύσις αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀναγκαῖα προϋπόθεσις τῆς ὀρθῆς λύσεως ὅλων τῶν ἄλλων, ἡ ἀπολύμανσις τῆς Χώρας ἀπὸ τῆν ἐπὶ τριετίαν μαστίσασαν αὐτὴν πανώλην, τὴν πανώλην τῆς τυραννίας, ἡ ὅποια ὄχι μόνον ἐπληξε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐμίανε καὶ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, τὰς ἀγνάς καὶ ἀκάκους, τὰς ὅποιας ἐπλήρωσεν ὀργῆς καὶ μίσους. Αἰσθήματα ταῦτα ἀπαίτια, διατάραξαν τὴν ζηλευτὴν ἁρμονίαν, ἡ ὅποια πάντοτε μέχρι τότε διείπε πᾶσαν πολιτικὴν δρᾶσιν ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ ζωτικὰ τῆς Πατρίδος συμφέροντα, τὰ ὅποια ἐν ἀξιοθαυμάστῳ ἀμίλλῃ, μὲ περιεπτυγμένας τὰς καρδίας, ἐν τῇ κοινῇ κόθῳ τῆς ὅσον ἐνεστι πληρεστέρας αὐτῶν ἐξυπηρετήσεως, πάντες οἱ Ἕλληνας ἠσθάνοντο ὡς τὴν μόνην κοινῇ πάντας κινουσαν δύναμιν.

Θὰ εἶνε ὀδυνηρὸν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀπολύμανσεως. Ὀδυνηρὸν δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι θὰ ὑποκύψουν εἰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ. Ἡ ὀδυνη ὅμως αὐτῶν διὰ τὴν στέρησιν ἔσων ἀθεμίτως ἰδιοποιήθησαν καὶ διὰ τὸν τερματισμὸν τῆς ἀχαλινώτου αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ δεσποτείας, δὲν ἐνδιαφέρει περισσότερο τῆς ὀδύνης τοῦ ληστοῦ, ὅστις ἀναγκαζόμενος νὰ ἀφήσῃ τὸν αἰχμάλωτον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ λύτρα, τὰ ὅποια ἤλπιζε νὰ κρατήσῃ, αἰσθάνεται τὸν πόνον τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ἀλλὰ θὰ εἶνε ὀδυνηρὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διὰ τὸν Λαόν, ὃ ὅποιος θὰ αἰσθάνῃ ὀλόκληρον τὴν ψυχικὴν πέναν, τὴν ὅποιαν ἐπάγεται ἐπὶ πάσης γενναίας φύσεως ἡ ἀνάγκη ν' ἀντιμετώπιση τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν, ἐν τῷ αὐτῷ μάλιστα ἐντάσει, ἐντετοπισμένην παρ' ἀνθρώποις, τοὺς ὅποιους παρ' ὅλα ἔσα κατ' αὐτοῦ ἐκακούρησαν, αἰσθάνεται ὡς τέκνα τῆς αὐτῆς μητρὸς, ὡς ἀδελφούς. Δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ ἀγνή ψυχὴ τοῦ Ἕλληνοῦ, τὴν ὅποιαν, καὶ ἂν συνετάραξαν, βεβαίως ὅμως δὲν ἐδηλητηρίασαν ἀθεραπεύτως τὰ ἔσα ὑπέστη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς δεινά, θὰ γὰρ ῥάξῃ εὐκόλως τὴν γραμμὴν, τὴν ὅποιαν ἀκολουθοῦσα καὶ τὰ τρωθέντα ὑπὸ τῆς τυραννίας δίκαια θὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπὶ τὸ μᾶλλον θὰ ἐξασφαλίσῃ κατὰ πάσης τῶν κακῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ γενναῖα αἰσθήματα, τὰ ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, οὐδαμῶς θὰ πλήξῃ.

Ἐχομεν πάντες καθήκον ὑψιστον, νὰ περιρρορήσωμεν ὡς Παλλὰδιον, τὰ ἅγια ταῦτα αἰσθήματα, τὰ ὅποια μᾶς ἐκληροδότησεν ἡ δημοσυργήσασα καὶ τόσον στερρῶς θεμελιώσασα τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν εὐγενῆς δρᾶσις τῶν προηγηθειῶν ἡμῶν γενεῶν, ὥστε οὐδένα ἔχω φόβον ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῶσι παρεκτροπαί, ἱκαναὶ νὰ ἐκθέσωσι ταῦτα εἰς κίνδυνον. Ἄν τοιοῦτόν τι συνέβαινε, ἂν παρασυρόμενοι ὑπὸ ἄλογιστου ὀρμῆς ἀφήνομεν νὰ καταπνίξωσιν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὰ αἰσθήματα ταῦτα, τὰ γενναῖα, αἱ ὑπαγορεύσεις παθῶν, τὰ ὅποια ἡ ἀπαισία δρᾶσις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἐγέννησε καὶ ἀνέπτυξε, θὰ ἦτο

αὕτη ἡ μεγίστη ἀπώλεια, τὴν ὅποιαν ἐκ τῆς κακουργίας αὐτῶν ἠθέλομεν ὑποσῆ. Τὴν ἀπώλειαν ταύτην δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν ν' ἀποτρέψωμεν. Καὶ θὰ τὴν ἀποτρέψωμεν, ἐὰν ἐν τῇ ἀπολυμαντικῇ ἡμῶν ἐνεργείᾳ ἔχωμεν τὰ ἔμματα ἐστραμμένα ὄχι πρὸς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέλλον. Ἄς ἔχωμεν ὡς σύνθημα: Ἀποκατάστασις τῶν προσβληθέντων δικαίων καὶ ἐξασφάλισις τοῦ μέλλοντος κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ ὄχι ἐκδικήσεως διὰ τὰ κατὰ τὸ παρελθόν κακουργηθέντα. ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΟΣΩΝ ΥΠΕΣΤΗΜΕΝ. — ΣΩΤΗΡΙΑ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.

Τοιαύτην ὅμως συμβουλεύων στάσιν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, δὲν ἐννοῶ νὰ συστήσω τὴν λήθην τοῦ παρελθόντος, οὐδὲ τῶν δεινῶν ἔσα κατ' αὐτὸ ὑπέστημεν. Ἀπεναντίας ἐξ αὐτῶν ἀπεκδέχομαι σωτήρια διδάγματα, τὰ ὅποια ἐλπίζω ὅτι θὰ μείνωσι βαυότατα ἐγγεγραφαμένα εἰς τὴν ψυχὴν πᾶσων τῶν ἐπελευσασμένων γενεῶν. Τὸ δίδαγμα ὅτι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, ὄχι μόνον τοῦ πολίτου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἐλευθερία. Τὸ δίδαγμα, ὅτι ὅρος ὑπάρξεως, ἀξίας νὰ λέγεται ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξίς, εἶνε ἡ διατήρησις τοῦ ἀγαθοῦ τούτου. Τὸ δίδαγμα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, τὸ ἀφαντάστως πολυτίμον, δὲν δύναται νὰ ἐξαφανισθῇ παρὰ πᾶσαν ἐπιβουλὴν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. Τὸ δίδαγμα ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦτο εἶνε ἐπιβεβλημένον νὰ διαφυλάσσωμεν μετὰ τῆς μᾶλλον εὐθίχτου ζηλοτυπίας καὶ ἐπ' ὀδυνῆν λόγῳ νὰ στέργωμεν, ἔστω καιμερικῆν, ἔστω καὶ πρόσκαιρον, ἀπαλλοτρίωσιν αὐτοῦ. Τὸ δίδαγμα τέλος ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν ὑφίσταται παρὰ ἐφ' ὅσον ἡμεῖς αὐτοί, πάντες ὁμοῦ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος παρακολουθοῦμεν μεθ' ὅσου ζήλου τὰς ἰδίας ἡμῶν ὑποθέσεις καὶ τὰ τῆς Πατρίδος πράγματα καὶ οὐδέποτε ἀπεκδυόμεθα οὔτε τοῦ καθορισμοῦ τῆς κατευθύνσεως αὐτῶν, οὔτε τοῦ αὐστηροῦ ἐλέγχου τῶν ἐντολοδόχων εἰς οὗς ἀναθέτομεν τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, πεποιθότες μὲν, ἐν τῇ χρηστότητι τῶν προαιρέσεων ἡμῶν, ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἀποκρούοντες ὅμως μακρὰν ἡμῶν τὴν ἀφελῆ ἰδέαν, ὅτι ἡ σοφία αὕτη κατέρχεται μέχρι τοῦ νὰ πέμψῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς Μεσσίας τῆς, ἵνα μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων ἡμῶν φροντίδος. Τὰ διδάγματα ταῦτα ἐκ τῶν ὅσων ὑπέστημεν ἔσονταί δι' ἡμᾶς σωτήρια. Καὶ ἐὰν ταῦτα ἐγγεγραθῶσι βαθέως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, σχεδὸν θὰ ἔλεγον, ὅτι εὐεργετικὴ ἡ Πρόνοια, ἵνα χαλυβδῶσῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν δι' αὐτῶν, ἐπεμψεν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔσα ὑπέστημεν δεινά. Ὅπως τὰ άτομα, οὕτω καὶ οἱ λαοὶ δὲν ἀποκτῶσι τὴν ὀριμότητα παρὰ μόνον διὰ τῶν ὀδυνηρῶν δοκιμασιῶν τῆς πραγματικότητος. Ἡ γυνὴ ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἔδραλα, ὅταν ἐκ τῆς ἀπλῆς παρατηρήσεως ἡ ἐξ ἀλλοτρίας πείρας ἔχει συναχθῆ, πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ εἶνε ὁ γνώμων τῶν βουλευμάτων καὶ πράξεων τοῦ ἀνθρώπου ἰδίως κατὰ τὰς κρίσιμους περιστάσεις. Τὸ ψυχικὸν κέντρον, ἐξ οὗ ἀπορρέουσιν αἱ αὐθεντικαὶ ἐκείναι ἐπιταγαὶ τῆς ἐνεργείας, κατὰ τὸ περιεχόμενον τῶν ὀσίων μὲ φυσικὴν ἀναγκαιότητα ἐκφυλάσσεται ὡς τὸ ἐξασφαλισμένον μόνον ἀπὸ τὰς δοκιμασίας τῆς ζωτικῆς ἐνεργείας, ὡς ἡ ἐπιβουλὴ ἐν τῇ ὀργῇ

πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν ἀντιξῶν περιστάσεων. Ἐκάστη δοκιμασία, τὴν ὅποιαν εἴτε τὸ ἄτομον εἴτε ὁ λαὸς ὑφίσταται, ἐγγαράσσει ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη αὐτῆς ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια ἐν πάσῃ ἐπομένῃ ἐνεργείᾳ αὐτῆς κατὰ φυσικὸν νόμον φέρει καὶ τῆς ἐγγαράξεως ταύτης τὰ χαρακτηριστικά, συντρέχοντα ἐπὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀποφασίζομένης ὑπὸ τοῦ ἀτόμου τοῦ ἢ λαοῦ πράξεως.

Εἶνε εὐεργετικὸς ὁ φυσικὸς οὗτος νόμος, καθ' ὃν τόσον τὰ ἄτομα, ὅσον καὶ οἱ λαοί, ὅταν χάρις εἰς τὴν ἐπαρκῆ αὐτῶν ζωτικότητα δὲν ὑποκύψωσιν ἐν ταῖς σκληραῖς δοκιμασίαις τῆς πραγματικότητος, ἐξέρχονται αὐτῶν μὲ ἠὺξημένην τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας καὶ μὲ πλειότερον διαπεπλασμένον τὸ ψυχικὸν κέντρον ἵνα λυσιτελέστερον κατευθύνῃ τὴν δύναμιν ταύτην ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς. Εἶνε ὁ αἰώνιος, ὁ μέγας, ὁ ἅγιος νόμος τῆς προόδου οὗτος. Καὶ ἡμεῖς κατα τὴν διαρρέυσασαν τριετίαν ὑπέστημεν ἀνηλεῆ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐξήλθομεν ζωντανοὶ τῆς δοκιμασίας. Ἄς χαρῶμεν διὰ τὴν ζωτικότητα ἡμῶν. Καὶ ἐξήλθομεν μὲ ἠὺξημένην τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας. Ἄς χρησιμοποιήσωμεν μετὰ θάρρους τὴν μείζονα ταύτην δύναμιν. Καὶ ἐξήλθομεν μὲ σφυρηλατημένην τὴν ψυχὴν ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς πραγματικότητος, τὴν ὅποιαν πληρέστερον καὶ βαθύτερον αἰσθανόμεθα τώρα. Ἄς καθοδηγηθῶμεν ὑπὸ τῆς ὀριμωτέρας ταύτης ψυχῆς εἰς λυσιτελεστέραν χρησιμοποίησιν τῶν δυνάμεών μας.

ΙΚΑΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΕΠΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.
— ΕΠΙΡΚΕΙΑ ΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΑ. — ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΣΥΝΕΠΙΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ. — Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΚΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΗΓΗΤΟΡΑΣ ΟΥΤΙΝΕΣ ΕΙΝΕ ΑΠΛΑ ΟΡΓΑΝΑ.

Καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτον οὐδεὶς φόβος ὅτι θὰ ἐπιλείψωσι τὰ ὄργανα κατὰ πάσας τὰς βαθμίδας τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Ἀπὸ τῶν ἡγητόρων, τῶν κατεχόντων τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα μέχρι τῶν ταπεινοτέρων, ἀλλ' ἐξ ἴσου ἀπαραιτήτων, κατόχων τῶν τελευταίων βαθμίδων. Εἶνε πλάνη, καὶ πλάνη ἐνοχος, ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦς ἐνδιαφερομένους διαδίδεται ἀπάτη ἐγκληματικὴ, ὅτι ἡ δύναμις τῶν λαῶν ἐγκείται εἰς ὑπέροχά τινα ἄτομα, τὰ ἄτομα τὰ εὐτυχοῦντα νὰ ἡγηθῶσι τῶν κρισίμων περιόδων τῶν ὁρατῶν ἐκδηλώσεων τῆς προόδου τῶν λαῶν. Ἄντιστροφος εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἡ δύναμις τῶν εὐτυχῶν αὐτῶν ἀτόμων ἐγκείται εἰς τοὺς λαοὺς ὧν ἡγοῦνται. Οἱ λαοί, πολυσύνθετοι ὀργανισμοὶ ἐγκλείοντες ἐν ἑαυτοῖς ὅλας ἐκείνας τὰς κολοσσιαίας, ἀλλὰ καὶ μυστηριώδεις δυνάμεις, τὰς ἀναλόγους μὲ τὴν ὑπερτέραν ἀποστολὴν, τὴν ὅποιαν ἡ Πρόνοια ἐν τοῖς ἀνεξερευνητοῖς αὐτῆς βουλήμασιν ἔταξεν εἰς αὐτοὺς, ἀκολουθοῦσι τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἀναπτύξεως μετ' ἀσφαλείας χωροῦντες ἀεὶ πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐξ ἐκάστης περιπετείας ἠὺξημένους ἀρῶμενοι δυνάμεις διὰ τὴν περαιτέρω πρόοδον. Μία τῶν δυνάμεων τούτων εἶναι καὶ ἡ ἰκανότης πρὸς προσήκουσαν χρησιμοποίησιν τῶν διὰ τὸ ἐκάστοτε ἐπικείμενον ἔργον καταλλήλων προσώπων ἀείποτε εὐρισκομένων ἐν τοῖς κόλποις τῶν λαῶν καὶ οὐδέποτε κατ'

ἀρίστην περιωρισμένιον μέχρι τοῦ νὰ καταστήσωσι αἰωνόποτε ἄτομον ἀναντικατάστατον. Ρίψατε ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Καὶ εἰπατέ μοι ποῖα ἱστορικὴ ἐξέλιξις ἀνεκτίθη ἐκ τῆς ἐξαφανίσεως αἰωνόποτε προσώπου. Καὶ δείξατέ μοι μίαν προσωπικότητα ἢ ἐπίστα ἐξ ἰδίας δυνάμειος ἐδημιούργησε αἰωνόποτε ἱστορικὴν ἐξέλιξιν. Ἐπιπόλοιτοι παρατηρηταί, ἀνίκανοι νὰ εἰσδύσουν εἰς τὰ ἐνδότερα αἰτία τῆς ἱστορικῆς τῶν λαῶν ἐξελίξεως, ἱκανοὶ δὲ μόνον νὰ καταθευδάζωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς παιδαγωγικὴν βιογραφικὴν ἀνεκδοτολογίαν, σταματῶσι πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶν τυχαίως προϊστομένων δεδομένης ἱστορικῆς ἐξελίξεως ἀτόμων, ὅπως ἀμαθῆς καὶ ἀφελῆς παρατηρητῆς ἢ ἐστιαμάτω πρὸ ἠλεκτρικῆς λυχνίας εἰς αὐτὴν καὶ μόνην ἀποδίδων τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ του περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ βεβήματος καὶ τῶν ἔργων τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, ὧν ἐλλειπόντων ἐστερημένη τάσις φωτιστικῆς δυνάμειος ἢ τρεῖςραχμῆς λυχνία.

Μὴ ἀποπειρώμεθα νὰ μειώσωμεν τὴν ὑφ' ἑαυτοῦς, ὡς τοὺς μόνους φορεῖς τῶν πρὸς τὰ πρόσω κινουσῶν δυνάμειων πεποιθήσιν τῶν λαῶν, παριστῶντες αὐτοὺς ὡς ἀπλᾶ ὄργανα εἰς χεῖρας τῶν ἡγητόρων αὐτῶν, οἱ ὅποιοι ἀντιστρόφως αὐτοὶ εἶνε ἀπλᾶ ὄργανα τῶν λαῶν.

Ἄς ἀποστρέψωμεν μετ' ἀηδίας τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦς ἀθλήτους κήρυκας τοιοῦτων λήρων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐλευθέρως συνδυασμὸς ἀμαθείας καὶ συμφεροντολόγου ἀσυνειδητοῦς ἐπιτρέπει νὰ ἐξερευγῶνται ἀπὸ τῶν στεγῶν τῶν εἰς ἀντάλλαγμα τῶν τοιοῦτων κρωγμῶν κτηθέντων μεγάρων τῶν τὰ σίκτρα κηρύγματα τῆς ποταπότητος τῶν, τῆς καταθευδάζουσης λαόν, ἔστις ἐπὶ αἰῶνας ἐπάλαυσε καὶ ἡγωνίσθη ὑπὲρ τῆς δέας τῆς ἐνότητος καὶ ἐλευθερίας του, ὡς ἀπλοῦν στυλοβάτην εἰδώλου, οὗ τὸ ἀνάστημα ὑψοῦσι κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν γενναιότητα τῶν πρὸς αὐτοὺς εὐνοίων του.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. —
ΕΠΙ ΕΝΤΕΛΩΣ ΑΛΓΚΗΣ ΒΑΣΕΩΣ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΑΥΤΟΥ. — ΑΜΕΣΟΣ ΑΛΓΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ ΔΙΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΩΝ.

Καὶ μὲ ἀκέραιον τὸ θάρρος, τὸ ἐμπνεόμενον ἐκ τῆς ἀκραδάντου ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἄς ἐπιληφθῶμεν ρῆς ἐπιλύσεως τῶν βαρυτάτων ζητημάτων, τὰ ὅποια ἡ κατάστασις παρουσιάζει. Μετὰ τὴν ἀπολύμανσιν τῆς Χώρας ἀπὸ τὴν πανώλην τῆς ἐπὶ τριετίαν μαυτισίας αὐτὴν τυραννίας, ἄς ἀποκαταστήσωμεν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἀσυνέθεσεν. Ἀποκαθιστῶντες δ' αὐτὸ ἄς ἔχωμεν ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦς σκοποὺς τοῦς μεγαλητέρους, ἐφ' οὓς τὸ Κράτος τὸ σύγχρονον καλεῖται νὰ ἐπαρκεῖ ὡς ὑπηρετῆς πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ἀγνὸς ἀπὸ πάσης ἰδέας ἐκμεταλλεύσεως τῆς κοινότητος πρὸς ἰδιοτελεῖς σκοποὺς. Καὶ πρὸς τοῦτο ἄς συγκροτήσωμεν τοὺς παράγοντας πιστῶν τῶν ἐκ τοῦ Κράτους ἐξουσιῶν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ λαοῦ, καλουμένου ὄχι ἀπλῶς εἰς ἐκλογὴν ἐντολοδόχων ἐπὶ τῇ ἀσκήσει τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀλλὰ καὶ ἀπ' εὐθύας ἀπεφαινομένου διὰ δημοψηφισμάτων περὶ τῶν οὐσιωδε-

στέρων μέτρων, τῶν ἀφορώντων τόσον τὸ σύνολον ὅσον καὶ τὰς κατὰ τόπους περιφερείας. Ἐλάβον πολλάκις ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσω τὰς γνώμας μου περὶ ἀμεσώτερον λαϊκώτερης ὀργανώσεως τῆς κατὰ τόπους περιφερειακῆς δικαίσεως ἀπὸ τοῦ Νομοῦ μέχρι τῆς Κοινοῦτος. Ἦδη προσθέτω, ὅτι νομίζω, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἀμεσώτερης λαϊκῆς συμπράξεως πρέπει νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐν τοῖς σοβαρωτέροις ἐκ τῶν ζητημάτων, τῶν ἀφορώντων τὸ σύνολον ὧν ἡ διαχείρισις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν λαϊκὴν ἀντιπροσωπεύειαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Βασιλέως. Πιστεύω, ὅτι ἐκ τῶν δοκιμασιῶν τῆς παρελθούσης τριετίας ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἠνδρώθη ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ εἶνε ἐπιβεβλημένον νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν ἀμεσώτεραν αὐτοῦ σύμπραξιν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν σοβαρωτέρων ὑποθέσεων τοῦ Κράτους. Ἐκ τῆς συμπράξεως ταύτης τὸ Κράτος θὰ πορισθῆ ὄχι μόνον μείζονα ἀρμοδιότητα, ἀλλὰ καὶ μείζον κῦρος, ἵνα τὰ μεγάλα προβλήματα ἀντιμετωπίσῃ καὶ προσικόντως ἐπιλύσῃ.

Ἄλλα καὶ δι' ἕτερον λόγον νομίζω ἐνδεδειγμένην τὴν ἀμεσώτεραν συσχέτισιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς κρατικὰς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀσκησιν αὐτῶν. Εἶνε φυσικὸν ὅτι ἡ κατὰ τὴν τριετίαν τῆς τυραννίας ἀχαλίνατος ἐκμετάλλευσίς τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν πρὸς ἐπιβολὴν πάσης ἀτασθαλίας ἐγέννησε δυσπιστίαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ Κράτος. Τὴν δυσπιστίαν ταύτην, ἀποτελοῦσαν σπουδαίαν ἀδυναμίαν τοῦ Κράτους σοβαρῶς μειοῦσαν τὴν ἐπάρκειαν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς σκοποὺς ὅσους καλεῖται νὰ ἐξυπηρετήσῃ, ἔχομεν καθῆκον νὰ ἀρώμεν. Πιστεύω δὲ ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος ἀρσεως τῆς δυσπιστίας ταύτης καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἀπαραιτήτου ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὴν ἀγαθοποιὸν ἀποστολὴν τοῦ Κράτους καὶ τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν, ἦν διέσεισεν ἐκ θεμελίων ἡ ἀφάνταστος κακοποιία αὐτῶν κατὰ τὴν τυραννικὴν τριετίαν, ἔσεται ἡ ἀμεσώτερα συσχέτισις αὐτῶν πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν, καλουμένην ἵνα ἀπ' εὐθείας ἀποφανθῇ περὶ τῶν σοβαρωτέρων ζητημάτων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ. — ΕΡΓΑΤΑΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΟΙ. — ΣΥΣΤΑΣΙΣ ἸΔΙΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ.

Τὴν συμμετοχὴν δὲ τοῦ λαοῦ θὰ συνίστων ὄχι μόνον ἀμεσώτεραν, καθ' ἣν πρὸ μικροῦ ἐξέθηκα ἔννοιαν. Θὰ ἐνόμιζα ὀρθόν καὶ ἐπιβεβλημένον νὰ μὴ παροραθῆ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν συμφερόντων διάκρισις καὶ ἐνδεχομένη ἀντίθεσις. Πρὸς πλήρη δὲ ἐκάστου τῶν διακεκριμένων καὶ ἐνδεχομένως ἀντιτιθεμένων συμφερόντων ἐξυπηρετήσιν δὲν νομίζω πάντοτε ἐπαρκῆ τὴν ἀναλογικὴν αὐτῶν ἐκπροσώπησιν ἐν τοῖς ἀντιπροσωπευτικοῖς σώμασι διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἀναλογικῆς ψήφου, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοτε συνέστησα καὶ ἤδη ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ ὡς τὸ προτιμότερον. Ὑπάρχουσι συμφέροντα ὀρισμένων κοινωνικῶν κλάσεων, ἰδίως τῶν ἐργατικῶν καὶ γεωργικῶν, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν παροραθέντα ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ πληγέντα ὑπὸ τῆς κρατούσης πλουτολογικῆς ὀργανώσεως, ἤγαγον τοὺς φορεῖς αὐτῶν εἰς ἰδίαν ὀργανώσιν, ἀποβλεπούσας μὲν εἰς ἐξασφάλι-

σιν τῆς προσηκούσης ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐν λόγῳ συμφερόντων τῶν, μὴ ἀπηλλαγμένας ὅμως, ὡς ἐκ τῆς πικρίας διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους παρμηλῆσιν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς κρατούσης πλουτολογικῆς ὀργανώσεως τῆς κοινωνίας πλείων αὐτῶν, καὶ τάσεων τινῶν, φερουσῶν χαρακτηρὰ ἐχθρότητος πρὸς τὰς ἄλλας κοινωνικὰς κλάσεις καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν, πρὸς ἃς ἐν τούτοις εἶνε ἀνάγκη ἐν ἀρμονίᾳ νὰ συμβιώσωμεν. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀρμονίας ταύτης, ἀπαραιτήτου, καὶ διὰ τὸ τοῦ συνόλου συμφέρον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἴδιον τῶν ἐν λόγῳ κλάσεων, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα ἐξαλείψωμεν τὴν πικρίαν, ἣς ἐμνήσθην, καὶ ἀνακάρωμεν τὰς ἐξ αὐτῆς ἐκπηγαζούσας τάσεις. Τοῦτο δὲ δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν, ἐὰν τὴν διαχείρισιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἐφόσον ἡ ἀσκησις αὐτῆς ἐφάπτεται τῶν ἐν λόγῳ συμφερόντων, μὴ ἀναθέσωμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς κοινούς παράγοντας τοῦ Κράτους, ἔστω καὶ ἐξ ἀναλογικῆς ψήφου καθοριζομένους. Θὰ ἦτο ὀρθόν, ἵνα κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις καλέσωμεν εἰς σύμπραξιν καὶ ἰδιαιτέραν ἀντιπροσωπεύειαν τῶν ἐν λόγῳ κλάσεων, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀντιπροσώπων καὶ τῶν ἄλλων κλάσεων τῶν ἐπὶ τὴν παραγωγὴν συντρεχουσῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κρατικὴ ἐξουσία καταλλήλως φωτισμένη ἐκ τῶν μετ' αὐτῆς συμπραττόντων συντελεστῶν τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς θὰ παράσχη πᾶσαν τὴν προσήκουσαν ἐξυπηρετήσιν εἰς τὰ εὐλόγα συμφέροντα καὶ τῶν ἐργατικῶν καὶ γεωργικῶν τάξεων. Καὶ εὖτε θὰ ἀποκατασταθῆ ἡ ἀρμονία μεταξὺ τῶν τάξεων τούτων καὶ τοῦ λοιποῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ ὁποῦ αὐταὶ ἀποτελοῦσιν ἀδιάσπαστον μέλος. Ἄν εἶνε ἀληθές, ὅτι ἄνευ τοῦ μέλους τούτου θὰ ἐκαλοβοῦτο ἡ λειτουργία τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ἀπ' ἑτέρου, ὅτι ἡ ὑπερξίς αὐτοῦ εἶνε ἐξ ἴσου ἀναγκαία διὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ μέλους. Καὶ ἐντεῦθεν κατάδηλον, ὅτι τὰ πάντα ἐπιβάλλεται νὰ πράξωμεν, ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν μεταξὺ τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ οὐσιωδαιότερου τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀρμονίαν. Τὸ πρὸς τοῦτο δὲ ὑπὲρ πάντα λυσιτελέστερον εἶνε ἡ ἄρσις τῆς κρατούσης πικρίας διὰ τῆς εὐκρινοῦς προθυμίας εἰς ἐξέτασιν μετ' ἰδιάζοντος ἐνδιαφέροντος παντὸς ζητήματος ἀφορώντος τὰ συμφέροντα τῶν κοινωνικῶν τούτων κλάσεων. Τοῦ ἰδιάζοντος δὲ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπόδειξις ἐμπρακτος καὶ ἐγγύησις ἀσφαλῆς ἔσεται ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐξέτασις καὶ λύσις τῶν σχετικῶν ζητημάτων κατὰ τὸν ἰδιαιτέρον τρόπον, ὃν πρὸ μικροῦ συνέστησα.

ΟΧΙ ΒΕΛΑΣΘΕΝΗΣΙΣ, ΑΛΛΑ ΤΟΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΚ ΤΗΣ ΛΑΪΚΩΤΕΡΑΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ.

Μὴ φοβηθῆ δέ τις, ὅτι κατὰ τὰς ἐκτεθείσας ἀρχὰς ὀργανοῦντες τὰς τοῦ Κράτους ἐξουσίας διὰ τῆς ἀναθέσεως αὐτῶν εἰς μᾶλλον πολυσυνθέτους παράγοντας διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ ἴδωμεν χαλαρομένην τὴν κρατικὴν δύναμιν καὶ παραλύουσιν τὴν κρατικὴν δράσιν, τὴν τοσοῦτον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξιν καὶ τὴν γόνιμον κοινωνικὴν ἐργασίαν. Τὸ ἐναντίον εἶνε τὸ ἀληθές. Τὴν μεγίστην

ρώμην παρουσιάζει ὁ κρατικός ἐκεῖνος ὄργανισμός, ὁ ὁποῖος διατελεῖ ἐν τῇ μεγίστῃ δυνατῇ συναφείᾳ πρὸς τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπαρχούσας καὶ δρώσας δυνάμεις. Ὅσον εἴλομεν δὲ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι κατὰ τὸ ἀπλοῦν ἀντιπροσωπευτικὸν κοινοβουλευτικὸν σύστημα ὄργανισμός τοῦ Κράτους δὲν κατεδείχθη ἐπαγόμενος καὶ διατηρῶν ζωντανὴν τὴν συνάφειαν ταύτην ἐν τῷ ἐπιθυμητῷ καὶ ἀναγκαίῳ μέτρῳ. Ἐντεῦθεν ἡ πανταχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν παρατηρουμένη μείωσις τοῦ κύρους τοῦ Κοινοβουλίου, ἦν καλούμεθα νὰ θεραπεύσωμεν, ὀργανοῦντες τὸ Κράτος κατὰ τρόπον ἐγγυώμενον πληρεστέραν καὶ ἀσφαλεστέραν τὴν συνάφειαν αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρώσας δυνάμεις. Ὁ φυσικός, ὁ ὑπὸ τῶν πραγμάτων δεδομένος ζωντανὸς ὄργανισμός, εἶνε ἡ κοινωνία. Αὐτὴ καὶ μόνη ἐγκλείει πᾶσαν δύναμιν, δύναμιν ἠθικὴν, δύναμιν ὕλικήν. Ὅταν δὲ συγκροτῆται τὸ Κράτος ἐκ τῆς ὀργανώσεως δυνάμεων, ἐκ τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπαρχουσῶν, λαμβάνει τὴν ὑπόστασιν ἐξαυτῶν, ἐκ αὐτῶν ἐδράζεται καὶ ὑπ' αὐτῶν διέπεται. Ἡ μόνη ὀρθὴ βάσις κατανομῆς τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν εἶνε ἡ προσκύρωσις αὐτῶν εἰς τοὺς φορεῖς τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφερόντων, τὰ ὅποια τὸ Κράτος διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐξουσιῶν τούτων καλεῖται νὰ ἐξυπηρετήσῃ. Καὶ δι' αὐτὸ λέγω, ὅτι τὴν μεγίστην ρώμην ἔχει μόνον ἐκεῖνος ὁ κρατικός ὄργανισμός, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ αὐσιμῆτος ἐγγυώμενου ὅτι περιλαμβάνει ἐν αὐτῷ τοὺς φορεῖς πάντων τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφερόντων καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκπροσωποῦντας πᾶσας τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δυνάμεις καθιστῶν δυνατὴν τὴν ἀσκήσιν τῆς προσηκούσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τὴν διαχείρισιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον παρέχουσιν εἰς τὸ Κράτος προθύμως καὶ μετ' ἐμπιστοσύνης τὴν συμβολὴν αὐτῶν πάντες οἱ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπάρχοντες καὶ δρῶντες παράγοντες.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟ ΑΛΕΓΚΟΝ ΥΠΕΡΤΑΤΟΣ ΕΥΘΥΜΙΣΤΗΣ ΤΗΣ
ΕΝ ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΑΛΗΣ. — ΜΟΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΝΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΔΥΝΑΤΗ Η ΕΥ-
ΣΤΟΧΟΣ ΕΥΘΥΜΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. — ΟΧΙ ΕΚ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

Ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Κράτους τελεῖται λυσιτελέστερον, ἀνατιθέμενον εἰς κερωτισμένους τινὰς διανοίας, ἔξω τῆς πάλης τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων ζώσας καὶ διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν αὐτῶν ἀρμοδιότερας ἵνα διαγνώσῃ τὸ κοινῇ συμφέρον, εἶνε ἰδέα οὐτοπικὴ τῶν φανταζομένων, ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὁ ὄμιος εὐστόχος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἄλλη παρὰ τὴν φυσικῶς καθαρῶς ἐκ τῆς πάλης τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων καὶ τῆς ἀναποφεύκτου ἀνάγκης τοῦ ἐναρμονισμοῦ αὐτῶν εἰς ἐνιαῖον ὄργανικὸν ὅλον. Εἶναι δὲ ἀφελῆς αἰσιοδοξία ἢ πίστις, ὅτι οἷσδήποτε τῆς διανοίας φωτισμὸς καὶ οἷσδήποτε ἀμεροληψία δύναται νὰ καθυρρίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν μορφήν τοῦ ἐνιαίου αὐτοῦ ὄργανικοῦ ὅλου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μόνην εὐστόχον τῶν πραγμάτων ὁρμήσιν, εἶνε μοιραία, ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὴ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην πρό-

ὄδον ἀνάγκη ἢ μορφή αὐτὴ νὰ προκύψῃ ὄχι ἐκ τῆς θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας οἷσδήποτε διανοίας, ἀλλὰ ἐκ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἐν αὐτῇ πάλης. Εἶνε δὲ ἀνωμαλία κατάφωρος, πολλῶν δεινῶν συνεπειῶν μεστή, ἡ κατὰ τὴν πάλην ἐνότησις τινῶν ἐκ τῶν παλαιόντων διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς μόνους παραδόσεως τῆς κρατικῆς δυνάμεως. Ὑπὸ τῶν μόνων διατιθεμένη ἡ δύναμις αὐτὴ ἀντιμειωπίζει ὡς ἐχθρὸς πάντας τοὺς λοιπούς. Εἰς πάντας δὲ, ἐν τῷ ἀνήκοντι εἰς ἕκαστον μέτρον, προσήκουσα, ἐνισχύεται ὑπὸ πάντων καὶ ἀντὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ἐν τῇ πάλῃ τῶν μὲν κατὰ τῶν δέ, ἀνυψοῦται εἰς τὸν κυριώτατον παράγοντα τῆς ἐναρμονίσεως τῶν παλαιόντων συμφερόντων, εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην καταλήγουσι ταῦτα μετὰ ἀπειρῶς μείζονος εὐκολίας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ κοινῇ πάντας ὑπηρετοῦντος Κράτους. Καὶ οὕτω τὸ Κράτος, ἀπ' ἐνὸς ἰσχυρότερον διὰ τοιαύτης ὀργανώσεως, φθάνει ἀπ' ἑτέρου χάρις εἰς τὴν κοινῇ ἐμπιστοσύνην ἐγγύτερον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑπερτάτου ἰδανικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, τῆς εὐστόχου ρυθμίσεως τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ πάλης διὰ τῆς εὐκολωτέρας καὶ ταχυτέρας ἐξευρέσεως καὶ κνώσεως τῆς μορφῆς, ὅφ' ἦν τετρατίζοντα τὴν πάλην ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἐν ἀρμονίᾳ συμβίωσιν πάντα τὰ ζωντανὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμφέροντα.

ΟΥΔΕΜΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΦΥΛΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΙΣ ΔΙΚΑΙΟΙΣ, ΑΦΟΥ ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΝ ΕΝ ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΕΙ ΚΑΙ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΤΩΝ ΕΚ ΤΑΥΤΗΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ.

Ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ σκέψεων ἀφορμώμενος δὲν θὰ ἐδυόκολευόμην νὰ δεχθῶ καὶ τὴν ἀπάλειψιν τῆς διακρίσεως τῶν φύλων ἐν τῷ καθορισμῷ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν δημοσίων δικαίων ἢ μᾶλλον καθηκόντων. Κατὰ τὴν μορφήν, ἦν ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἔδωκεν εἰς τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν κατὰ πάντας τοὺς κλάδους τῆς ὀργανώσεως ταύτης, ἵνα συμπράττωσιν ἐν ζήλευτῇ ἀμίλλῃ ἕκαστον τῶν φύλων. Ἄν ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τῶν κοινῶν διαχείρισιν μοναδικὴν βᾶσιν ἔχη τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ διαχειριστέα κοινωνικὰ συμφέροντα, ὡς ἀκραδάντως πιστεύω, δὲν δύναται νὰ ἐξυρεθῇ λόγος ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἑτέρου φύλου ἐξ ἴσου συντρέχοντος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ δράσει καὶ ἐντεῦθεν ἐξ ἴσου μετέχοντος τῶν ἐκ ταύτης πηγαζόντων κοινωνικῶν συμφερόντων, εἰς ἐξυπηρετήσιν τῶν ὁποίων καλεῖται τὸ Κράτος.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ. — ΕΞΑΡΤΗΣΙΣ ΒΟΥΛΗΣ ΕΚ ΑΛΕΓΚΟΥ ΦΡΟΝΗΜΑΤΟΣ.

Μετὰ τὸν ἐπὶ τοιούτων ἀπολύτως λαϊκῶν βάσεων καθορισμὸν τῶν παραγόντων τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον ἀποσυνέθεσεν ἡ τυραννία, σπουδαιότατον σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ ἐφευχθῆ τὴν πωσοχὴν ἡμῶν, εἶναι τὸ τῆς σχέσεως τῶν διαφόρων παραγόντων πρὸς ἀλλήλους. Διὰ τοῦ προσήκοντος καθορισμοῦ τῆς σχέσεως ταύτης θὰ παρασχεθῶσιν αἱ ἀπαραίτητοι ἐγγυήσεις, ὅτι ἀνεπηρέαστος ἀπὸ πάσης ἐπι-

βολῆς, οἷα ἢ κατὰ τὴν ἀπαισίαν περίοδον τῆς τυραννίας ἀσκηθεῖσα, θὰ λειτουργήσῃ ἢ Λαϊκὴ θέλησις πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητον εἶνε νὰ πολεμηθῇ ἐν πάσῃ δυνάμει τὸ δόγμα, ὅτι ἢ Λαϊκὴ ἀντιπροσωπεία μετὰ τὴν ἐκλογὴν κτᾶται ἴδια δικαιώματα ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς βουλῆσεως τῶν ἐξ ὧν ἀπέρρευσε πολιτῶν. Τὸ ἀπαίσιον τοῦτο δόγμα, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν γνωρίζω τί περισσότερο νὰ θαυμάσω—τὴν ἀμάθειαν ἢ τὴν Συνταγματικὴν ἀναισθησίαν τῶν ἐξαγγελόντων αὐτὸ—ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς βεβηλώσαντας πᾶσαν συνταγματικὴν ἀρχὴν ὡς ἐν ἐκ τῶν βάθρων τῆς τυραννίας, ἣν ἥσκησαν ἐπὶ τῆς χώρας. Παρὰ τὴν κατάδηλον ἀντίθεσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀνθρώπων τῆς Βουλῆς τῆς 31ης Μαΐου 1915 πρὸς τὸ Λαϊκὸν φρόνημα ἐχρησιμοποίησαν αὐτοὺς ὡς ἀποτελοῦντας δῆθεν τὸν κατὰ τὸ πολίτευμα ἀπαραίτητον Λαϊκὸν παράγοντα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας. Καὶ τῇ σιωπηλῇ μὲν τὴν φωνήν, θορυβώδει δὲ τὰς παλάμας, ἐπικουρίᾳ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν φύσει τε καὶ θέσει δούλων καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα ἥσκησαν τὴν ἀποτρόπαιον τυραννίαν, ἣν πάντες ὑπέστημεν κατὰ τὴν τριετίαν. Ποῦ δὲ ἔφθασαν αἱ συνέπειαι τῆς ἀποτομῆς τῆς Λαϊκῆς ἐπαφῆς καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Λαοῦ ἐξαρτήσεως τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τὰ εἶδατε πάντες καὶ δὲν ἀμφιβάλλω μετὰ βδελυγμίας καὶ ἀποτροπιασμοῦ. Δὲν ὑπῆρξε Κρατικὴ ἐξουσία ἢ ὁποῖα νὰ μὴ κατέστη τιμᾶριον ἐνὸς ἢ πλειόνων ἐκ τῶν ἀσυνειδήτων παρυσίων τὰ ὁποῖα γεννᾷ κατὰ φυσικὸν λόγον πᾶσα κατάστασις σήψεως. Καὶ ἦτο ἀναπόφευκτον νὰ ἐπέλθῃ ἢ κατάστασις τῆς σήψεως, ἀφοῦ ἐνεκρώθη ἢ πολιτικὴ ζωὴ, διακοπείσης τῆς συναρθείας τοῦ ἀξιοθρηνητοῦ ὀμίλου, ὅστις παρῶδει τὸ ὄνομα τῆς Βουλῆς, πρὸς τὴν Λαϊκὴν θέλησιν, ἐξ ἧς καὶ μόνῃς ἀρύεται τὴν ζωὴν πᾶν πολιτειακὸν ὄργανον. Δὲν θ' ἀποπειραθῶ νὰ χαράξω τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως ταύτης. Αἰσθάνομαι τὰς δυνάμεις μου ἀνεπαρκεῖς πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Θὰ ἐχρησίστο ἢ ἀριστοτεχνικὴ δύναμις τοῦ περιγράψαντος τὴν σαυρίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Πολιτείας, ὅταν ἐκαπεφυλισμένη Περουσία δούλων τὴν ψυχὴν Συγκλητικῶν ἐπένευεν ἐντελῶς εἰς τὰ νεύματα τῶν καταλαβόντων τὴν ἀρχὴν τυράννων, ἵνα δώσῃ τὴν εἰκόνα τῶν ὄσων ἐτελέσθησαν, ἐπινευόντων καὶ χειροκροτούντων τῶν ἐλβεϊνῶν παρωδῶν τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, εἰς οὓς ἀνεγνωρίσθησαν ἴδια ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς Λαϊκῆς θέλησεως δίκαια. Καὶ τὴν δυνάμιν ταύτην δὲν αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω. Ἀφίνω ἕκαστον νὰ ἀναμνησθῇ ὅσα ὑπέστη καὶ ὅσα εἶδεν ἄλλους ὑποστάντας. Καὶ ἂν τις ἔχη τὴν μνήμην ἀσθενῆ, ἅς στρέψῃ καὶ σήμερον πέραξ αὐτοῦ τὰ βλέμματα καὶ θὰ φωτισθῇ ἐπαρκῶς περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀπὸ τῆς Λαϊκῆς βουλῆσεως χειραφεσίας τῶν ἀπαξ τυχόντων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λαοῦ. Τὸ δημόσιον ταμεῖον θὰ ἔχη τὴν φροντίδα ἐπὶ γενεᾶς νὰ ἐνθυμίσῃ εἰς τοὺς τυραννηθέντας ὁποῖα ἐκράτησαν ἀρχαί ἐν τῇ διανομῇ τοῦ δημοσίου πλοῦτου. Διότι ὅχι διαχειρίσις ἀλλ' ἀκριβῶς διανομὴ τοῦ Δημοσίου πλοῦτου ἐγένετο. Πᾶς προσφερόμενος νὰ κλίνῃ τὸν αὐχένα εἰς τὴν τυραννίαν, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ

αὐτὴν, γενναίαν εἶχε τὴν μερίδα ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Εἰς τοὺς πονηροτέρους δέ, τοὺς μὴ ἀρκουμένους εἰς τὰς ἀμέσους ἐκ τοῦ Δημοσίου ταμεῖου παροχάς, παρεδόθη ἔρμαιόν ἢ ἰδιωτικὴ οἰκονομία. Ἀσυνεῖδητοι ἐκμεταλλευσταί, ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Κράτους, δηλ. τῶν ὀργάνων τῆς τυραννίας, ἀπεγύμνωσαν τὸν κόσμον, ληστρικῶς ἐκμεταλλευθέντες τὴν ἀνώμαλον ὡς ἐκ τοῦ πολέμου κατάστασιν. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦ εὐκόλου ἐκ τοιούτων πόρων κλοπιμαίου δὲν ἔλειψε νὰ μιάνῃ καὶ τάξεις, διὰ τὰς ὁποίας ἐκαυχᾶτο δικαίως ἢ Πατρίς μας, ὅτι ἦσαν ἀπόροβλητοι ἀπὸ πᾶν τοιοῦτον μίσμα. Ἀλλὰ διατὶ παρεσύρθη καὶ ὀμιλῶ περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ὅλοι γνωρίζετε καὶ δὲν ἀμφιβάλλω βαθύτατα αἰσθάνεσθε; Περὶ πραγμάτων οὕτω καταδήλων, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ φέροντες τὰς δι' αὐτὰ εὐθύνας δὲν τολμῶσι μεθ' ὅλην τὴν χαρωπηρίζουσαν αὐτοὺς θρασύτητα νὰ τὰ ἀρνηθῶσι καὶ μόνον ἀποπειρῶνται νὰ τὰ μειώσωσι;

Καὶ ἔχω ἀνάγκην ν' ἀναφέρω τ' ἀποτελέσματα ταῦτα τοῦ ἀποσίου δόγματος, καθ' ὃ οἱ Λαῖκοι ἀντιπρόσωποι ἔχουσι ἅμια τῇ ἐκλογῇ ἴδια δικαιώματα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς Λαϊκῆς θέλησεως, ἵνα φανῇ ἢ ἐγκληματικὴ κατὰ τῶν Λαϊκῶν ἐλευθεριῶν πρόθεσις, ἐξ ἧς αὐτὸ ἐξεπήγαγε; Καὶ θὰ ὑπάρξῃ πολίτης, ἀξίος νὰ εἶνε ἐλεύθερος, ὅστις νὰ μὴ αἰσθανθῇ θιγομένην εἰς τὰ μύχια αὐτῆς τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ ψυχὴν ἐκ τοιοῦτου δόγματος;

Μ' ὅλην τὴν περὶ τούτου ἀκράδαντον πεποίθησίν μου νομίζω ἐπιβεβλημένον νὰ λάβωμεν ἐν τῷ ὀργανωτικῷ τῆς πολιτείας ἔργῳ ἡμῶν πρόνοιαν κατὰ πάσης ἐκ τοιούτης βίαςσεως ἐπιβουλῆς. Καὶ πρὸς τοῦτο νομίζω λυσιτελέες, ἵνα ὁρισθῇ, ὅτι ὁσάκις ἐκ τῆς Λαϊκῆς ψήφου κατὰ τὴν ἀμέσον ἀσκήσιν τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ Λαοῦ ἤθελε προκήρῃ ἀντίθεσις φρονήματος τῆς Λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς τὸ ἐκ τοῦ δημοψηφίσματος προελθόν Λαϊκὸν φρόνημα νὰ ἐπακολουθῇ ἢ ἐνανέωσις τῆς Λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας. Πρὸς πλήρη δ' ἐξασφάλισιν ἀπὸ παντὸς ἐπηρρασμοῦ τῆς Λαϊκῆς θέλησεως ἐν πάσῃ περιπτώσει διαλύσεως Βουλῆς θὰ ἦτο ἐνδεδειγμένον ἵνα προῖσταται τῶν ἐκλογῶν Κυβέρνησις ὑπηρεσιακὴ καταρτιζομένη ἐκ μελῶν τῶν ἀνωτάτων τοῦ Κράτους ὑπηρεσιῶν, τῶν ὑπὸ Συνταγματικῶν ἐγγυήσεων ἐξασφαλισμένων κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς, ὀριζομένων τῶν μελῶν τούτων κατὰ σύστημα ἐν αὐτῷ τῷ Συνταγματικῷ χάρτι διατεταγμένον.

ΒΕΛΑΣΦΑΛΙΣΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ἀλλὰ καὶ περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἐφ' ἧς ἐπέβαλε βέβηλον χεῖρα ἢ τυραννία, δεόν νὰ μεριμνήσωμεν. Εἶνε ἢ ἐξουσία αὕτη ἢ ἐγγύησις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ τε πολίτου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄνευ ἀπολύτου ἐξασφαλίσεως αὐτῆς καὶ παντὸς ὀθενδήποτε ἐπηρρασμοῦ οὐδαμοῦ δύναται νὰ εὑρεθῇ ἢ ἐγγύησις τῆς ἀπροσκόπτου λειτουργίας οἰουδήποτε κλάδου τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Φοίττει πᾶς ἔχων βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἐν ἐλευθέρῳ Κράτει, ὅταν ἀναλογίζεται ὁποῖας δύνανται νὰ ἔχη συνεπειᾶς ἐπὶ τὸ μέλλον τὸ ἐγκληματι-

κόν προηγούμενον, ὃ ἐδημιούργησεν ἢ βεβήλωσις τῆς δικαιοσύνης διὰ τῶν κατ' αὐτῆς τολμηθέντων ὑπὸ τῆς τυραννίας. "Ἐχω ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἀποτροπιασμός, ὃν ἤσθάνθη καὶ αἰσθάνεται ὁ Ἕλλην. Λαὸς κατὰ τοῦ τολμήματος τούτου, θ' ἀποτελέσει σοβαρὰν ἐγ- γύησιν κατὰ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι ἐπαναλήψεως. Οὐδὲν ἦττον ἐνδε- δειγμένον νομίζω νὰ ληφθῆ πᾶν δυνατὸν μέτρον πρὸς ὅσον ἔνεστι πληρεστέραν ἐξασφάλισιν κατὰ πάσης παρομοίας ἐγκληματικῆς θρα- σύτητος.

ΤΟ ΛΑΤΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΙΚΑΝΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΡΥΘΜΙΣΙΝ
ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. -ΡΟΠΑΙ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ
ΑΝΩΤΕΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΥΛΗΣ. ΕΚΠΟΛΙΤΙ-
ΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΑΥΤΗΣ.

Αὗται εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς αἱ γνῶμαί μου περὶ τῶν ἀρ- χῶν, αἱ ὁποῖαι δεόν νὰ πρυτανεύσωσιν ἐν τῇ νέῃ ὀργανώσει τοῦ ὑπὲρ τῆς τυραννίας ἀποσυντεθέντος Κράτους. "Ἐχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ Κράτος ἡμῶν, ἐπὶ ἀπολύτως λαϊκῆς βίσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ μὲ τὰς ἐκνεθείσας ἐγγυήσεις ὀργανούμενον, ἔσεται τελείως ἱκανόν, ἵνα καὶ τὰς πληγὰς, ὡς κατήνεγκεν ἡ τυραννία, ἐκουλώσῃ καὶ τὰ προ- βλήματα, τὰ ὁποῖα τὸ ἐνεστὼς παρουσιάζει καὶ τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσει, ἀρμοδίως ἀντιμετωπίσῃ καὶ εὐατόχως ἐπιλύσῃ. Οὕτω δὲ ὀργανωμένον τὸ Κράτος ἡμῶν ἔσεται ἀναμφιβόλως ἐπαρκές, ἵνα καὶ τὴν διεθνῆ θέσιν τῆς χώρας καθορίσῃ κατὰ τρόπον συναρμόζοντα ἀπολύτως τὰ συμφέροντα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἀναμφιβόλως ἡ Ἑλλάς καὶ ἐκ τῆς θέσεως καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς ἱστορίας μεμαρτυρημέ- νης ἀποστολῆς αὐτῆς καλεῖται νὰ εἶνε οὐσιώδης παράγων ἐν τῇ Ἀνα- τολῇ. Ὁ Ἑλληνισμός, ἐν τῇ μακροαίῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ δύναται νὰ καυχηθῆ, ὅτι ἔσχε διηνεκῆ καὶ ἀκατάβλητον τὴν ψυχικὴν δύναμιν, ἵνα τὰ πάντα καταθέσῃ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ καὶ τῆς εἰς ἐλεύθερον Κράτος ἀποκαταστάσεως ὁλοκλήρου τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἱστορίας θὰ συναντήσητε κατ' ἀντανά- κλισιν τῶν ἐπισυμβαινουσῶν περιπετειῶν παρὰ τῇ φυλῇ τῇ Ἑλληνικῇ πάσαις τὰς ψυχικὰς καταστάσεις. Μίαν μόνην δὲν θὰ συναντήσητε τὴν ἄπον ἐκρωσιν τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἡ φυλὴ, ὅσασδήποτε καὶ ἂν ὑποστῆ δοκιμασίας, θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἰδανικοῦ τῆς τούτου. Εἶνε ἡ πεποίθησις αὐτῆ συμφορῆς τῇ Ἑλληνικῇ ψυχῇ, ἢ τις ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἢ αἰσθανθῆ τὴν ὑπαρξιν ἄνευ αὐτῆς. Ἡ πεποίθησις αὐτῆ εἶνε ἴσως τροπὸν τῆς βαθείας συναισθήσεως τῆς ἀξίας τῆς ἐλευθερίας παρὰ λαῶ, ὅστις πρῶτος ἐπὶ τῆς γῆς καθιέρωσε καὶ ἀπῆλαυσε τὴν ἐλευθερίαν. Εἶνε ἴσως ἡ μυστηριώδης φωνὴ τῆς Προνοίας ἢ διερμη- νεύουσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ τὴν ἀνωτέραν ἀποστολήν, ἐφ' ἣν ἡ Πρόνοια ἔταξεν αὐτήν. Ὅπωςδήποτε ἐκ τῆς πεποιθήσεως ταύτης ἐξεπορεύθησαν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ θαυμάσιοι ἀγῶνες, οἱ ἀνυψούν- τες ἀληθῶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Οὐδεμίαν σχεδὸν γενεὰ ὑπῆρξεν ἀμέτοχος τῶν τοιούτων ἀγῶνων ὑπὸ ποικίλας περιστάσεις καὶ ὑπὸ ποικίλας μορφὰς διεξαγομένων. Καὶ ἡ γενεὰ ἡ ἡμετέρα, κληρονόμος

τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὑπ' οὐτῆς ἐμπνεομένη καὶ καθοδηγομένη, ἐδείχθη ἀνταξία τῶν προγόνων συνεχίσασα τὸ ἔργον ἐκείνων. Καὶ εἶνε εὐτυ- τυχῆς, ὅτι θὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ἐπιγενομένους τὸ ἔργον μὲν ἠδύμη- νον, τὴν ἐθνικὴν δὲ ψυχὴν ἀναλλοιώτων, οἷαν ἀπὸ τῶν προγόνων ἐδέ- χθη χάρις εἰς τοὺς ἐνδόξους ἥρωας, οἱ ὁποῖοι, ἀντάξιοι τῶν ἀπὸ χλιε- τηρίδων ἀγωνισθέντων τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας τιμίους ἀγῶνας τοῦ Ἑλ- ληνισμοῦ, ἠγωνίσθησαν καὶ αὐτοὶ τὸν λαχόντα αὐτοῖς ἀγῶνα καὶ ἀπέ- δωσαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ἀπαλλαγέντας τοῦ ζυγοῦ ἀδελφούς. "Ἄς στρέψωμεν εὐγνώμονα τὴν καρδίαν πρὸς τοὺς οὕτω γενναίαν συμβολὴν εἰσενεγκόντας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐν πλήρει συναισθήσει τοῦ μεγαλείου τῆς δράσεως αὐτῶν ὡς ἀφιερῶσωμεν τὴν μέριμναν ἡμῶν εἰς συντήρησιν, συνέχισιν καὶ συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς ἐνδόξου ρυθμί- σεως τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ἀγῶνων καὶ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐμεγέθυναν, ὥστε νὰ κατασεῖ ἱκανὸν καὶ πρὸς πλήρη τῆς ἐθνικῆς ἀπο- καταστάσεως συντέλεσιν. Διὰ τοὺς ἥρωας τούτους ἡ μέγιστη ἱκανοποίη- σις ἔσεται ἡ προσήλωσις ἡμῶν ἢ ἀπεριόριστος εἰς τὸ ὑπέροχον τοῦτο ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀγαθὸν ἔβλετο. Δι' ἡμᾶς ἡ ὑψίστη τιμὴ ἔσεται ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν ἱερὰν ἐπιταγὴν ἣν παλαίοντες καὶ θνήσκοντες πρὸς ἡμᾶς ἀπηύθυναν, τὴν ἐπιταγὴν νὰ συντηρήσω- μεν, συνεχίσωμεν καὶ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον αὐτῶν.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνισμός, ὁ οὕτω στερεῶς ἐχόμενος τῆς ἰδίας ἐθνότη- τος, δύναται συγχρόνως νὰ καυχηθῆ, ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον λαὸν συνέβαλεν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν γενικωτέρων ἀνθρωπίνων ἰδεωδῶν τῶν ὑπὲρ τόπον καὶ χρόνον αἰρομένων, παρασχὼν πάντοτε ἔμπρακτον καὶ ἀναμφίβολον τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι στεναὶ ἐγωῖστικαὶ βλέψεις εἶναι ξέναι πρὸς τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον, μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ στήθη, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι μετ' ἀσφαλείας θὰ ἐπιτελέσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀποστολήν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπως ἐπετέλεσεν αὐ- τὴν καὶ ἄλλοτε, ὅποτε ἔθετο πρὸ χλιετηρίδων τὰς ἐπιζησάσας τοσού- των καταιγίδων στερεὰς βάσεις τοῦ ἐκεί πολιτισμοῦ. Καὶ θὰ διαφεύσῃ τοὺς φόβους τῶν δειλῶν ἀπαισιοδόξων καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν τολμη- ρῶν ἀντιζήλων, τῶν ἀρεσκομένων νὰ παριστάνωσι τὴν Ἑλλάδα ἀνί- κανον πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο. Προθύμως δὲ καὶ μετὰ τῆς ζωηρᾶς ἐρμῆς, τῆς προσιδιάζουσης εἰς τοὺς ἐξ ἀνωτέρων ἰδανικῶν κινουμένους λαούς, παρέχουσα ἡ Ἑλλάς τὴν συνεργασίαν αὐτῆς εἰς πάντα ἐκ τῶν μεγάλων λαῶν τῆς Δύσεως, ἐμπνεόμενον ἐκ τῶν αὐτῶν γενναίων αἰσθημάτων τῆς ἀποδόσεως εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν ἢ πρῶτη κοίτις αὐτοῦ, θὰ δημοσιεύσῃ καὶ τὰς συκοφαντίας τῶν ἀπο- πειραθέντων νὰ παραστήσωσι τὴν Ἑλλάδα ὡς ἑτεροκίνητον σῶμα, ἔχον ἀνάγκην τῆς ἐξωθεν ἐπιβολῆς, ἵνα κινήθῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, ἣν κανονίζει ἡ ἀποστολή, τῆς ὁποίας τόσον βαθείαν τὴν συναίσθησιν ἔχει ὁ ἀπὸ αἰώνων ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενος Ἑλληνικὸς λαός.

ΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΤΕΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ
ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. — ΟΥΔΕΙΣ ΠΕΡΙΟ-
ΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΝΘΕΤΙΚΗΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

Καί πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ δὲ προβλήματα τελείως ἐπαρκῆς ἔσεται τὸ ἐπὶ τοιαύτης εὐρείας λαϊκῆς βάσεως ὀργανωμένον κράτος. Δὲν εἶναι πρόσφορος ἡ στιγμή, ἵνα συζητήσωμεν τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἐσωτερικὴ ἡμῶν κατάστασις μᾶς ἐπιβάλλει ν' ἀντιμετωπίσωμεν. Τούτων θὰ ἐπιληφθῶμεν ὅταν ἀποσειλοντες τὴν τυραννίαν ὀργανώσωμεν τὸ ἀποσυντεθὲν Κράτος ἱκανὸν νὰ ἐπιζητήσῃ λύσιν αὐτῶν.

Ἄλλὰ πῶς θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν προσήκουσαν ὀργάνωσιν τοῦ Κράτους; Ἡ τῶν πάντων ἀνεικοιθεῖσα τυραννία ἐφαντάσθη ὅτι δύναται νὰ χαράξῃ αὐτὴ τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινηθῇ ἡ Λαϊκὴ θέλησις ἐν τῇ ὀργανώσει τοῦ Κράτους. Ἄφοῦ παρεβίωσε καὶ ἐνέκρωσε πάσας τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, τόλμᾳ ἤδη νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ Ἕλληρικὸς Λαὸς νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὀργανώσεως τοῦ Κράτους ἔξω τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ὁ περίφημος θίασος τῶν νευροσπάστων τῆς εὐημεροτήτι νὰ καθορίσῃ μὲ τὸν τελευταῖον σπασμὸν του. Δὲν θὰ συζητήσω τὴν ἀστείαν αὐτὴν ἀξιῶσιν. Τοῦτο μόνον θὰ παρατηρήσω. Ὁ περίφημος αὐτὸς ὄμιλος εἰς ὃν ἀναγνωρίζετε τὴν δύναμιν νὰ τάξῃ ὅρια εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς μελλούσης Ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, εἶχε Συντακτικὴν ὑπόστασιν ὅταν τοῦτο ἔπραξε; Βεβαίως ὄχι. Διότι ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἦτο Συνταγματικώτατα διαλελυμένος—τοῦθ' ἕπερ σεῖς λέγετε ὅτι δὲν παραδέχεσθε—εἶχε λήξει καὶ πρὸ διετίας σχεδὸν, κατὰ τὸ Σύνταγμα, τοῦθ' ἕπερ καὶ σεῖς δέχεσθε. Λειτουργῶν ἐπομένως ὡς ἐλειτούργει, ἐλειτούργει ἔξω τοῦ Συντάγματος καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ ἵνα ἀποκτήσῃ κῆρος πρέπει νὰ ἐγκριθῇ ἀπὸ τὴν ἐκλεχθισομένην συνέλευσιν. Αὐτὴ βεβαίως ἠμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ καὶ τὴν ἐγκρισιν—διότι δὲν πιστεύω νὰ φαντάζεσθε ὅτι εἶνε ὑποχρεωμένη ἢ μίλλουσα συνέλευσις νὰ ἐγκρίνῃ ὡς συνταγματικῶς γινόμενα ὅσα ὁ ὄμιλος αὐτὸς μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνταγματικῆς ζωῆς του, παρὰ τὸ Σύνταγμα λειτουργῶν, διέπραξε. Ἄν ὅμως ἡ Συνέλευσις αὐτὴ ἠμπορῇ νὰ μὴ ἐγκρίνῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁμίλου αὐτοῦ, ὡς Βουλῆς, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ δεσμεύεται ἐκ πράξεως γενομένης ἐν τῇ ἐσκήσει τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ἣν δύναται καὶ νὰ μὴ ἐγκρίνῃ; Εἶνε ἢ δὲν εἶνε τοῦτο λογικὴ ἀντίφρασις; Ἡ φαντάζεσθε ὅτι ὅπως ἐτολμήσατε νὰ ἀξιῶσητε ὅτι ἠμπορεῖτε, νὰ ἀλλάσσητε κατὰ τὴν αὐθαίρετον βούλησίν σας τοὺς κανόνας τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων, ἠμπορεῖτε νὰ ἀλλάσσητε κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν συμφερόντων σας καὶ τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς. Ἄλλ' εἶπον ὅτι περὶ τῆς ἀστείας αὐτῆς ἀξιῶσεως δὲν συζητῶ. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ συζητήσω θὰ ἠδυνάμην ν' ἀντιτάξω σωρείαν ἐπιχειρημάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων μόνον θὰ ἤρκει ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀσύστατον τῆς τοιαύτης ἀξιῶσεως ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἄλλὰ δὲν συζητῶ. Καὶ ἀξιῶν, ὅτι ὁ Ἕλληρικὸς λαὸς θὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του μὲ πλήρη καὶ ἀκεραίαν ἐντολήν νὰ ὀργανώσωσιν

ἐκ νέου, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν, τὸ ὑπὸ τῆς τυραννίας ἀποσυντεθὲν Κράτος, ἀπαντιῶ εἰς τοὺς ἀξιῶντας νὰ θέσωσι φραγμοὺς ἐκ τῆς αὐθαίρετου βουλήσεώς των εἰς τὴν ἐξουσίαν ταύτην τοῦ Ἕλληνικοῦ Λαοῦ. Παρήλθεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἠδύνασθε νὰ ἐπιβάλλεσθε. Αἱ λόγχοι σας ἠμβλύθησαν ἐν τῷ ἀπαισίῳ ἔργῳ, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσαν. Τὸ αἷμα τῶν θυμάτων σας κατέφαγεν αὐτάς. Καὶ δὲν θὰ καταρθώσητε νὰ ἀνακτήσητε τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν αὐταὶ σᾶς ἔδιδαν μὲ ὁσαοδήποτε καὶ ἂν εἴπητε ἀνοησίας, ἀναλόγους πρὸς ἐκείνας τὰς ὁποίας λέγετε, ἵνα ὑποστηρίξητε τὴν ἀξιῶσίν σας περὶ περιορισμοῦ τῆς ἐξουσίας τοῦ Λαοῦ ἐν τῷ ὀργανωτικῷ τοῦ Κράτους ἔργῳ του. Τὸ ἐσωτερικὸν ὑμῶν ἔργον—ἔργον ἀποτρόπαιον—ἀποσυνέθεσε τὸ Κράτος. Ἡ ἀνασύσταξις αὐτοῦ εἶνε καθήκον τοῦ Ἕλληνικοῦ Λαοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτελέσῃ βεβαίως παρὰ τὴν θέλησίν σας. Ἄν ἐξηριᾶτο ἐκ τῆς θελήσεώς σας, θὰ ἐκρατεῖτο ἐσσεὶ ὑπὸ τὴν ἐλευσίνην ἐκμεταλλευτικὴν μηχανήν, τὴν ὁποίαν ὑποκαταστήσατε εἰς τὸ Κράτος. Ἄλλ' ὁ Ἕλληρικὸς Λαὸς θέλει τὴν μηχανὴν ταύτην, ἥτις τὸν κατεσπάραξε, νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέου. Καὶ θὰ τὴν ἄρῃ ἵνα τὴν ἀντικαταστήσῃ μὲ ὀργανισμὸν Κράτους ἀληθοῦς, Κράτους ἐλευθέρου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ ὀργάνωσις πασῶν τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δυνάμεων εἰς ζωντανὸν ὅλον, ἐπὶ ἐξυπηρετήσει, ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ, πάντων τῶν δικαίων καὶ πάντων τῶν συμφερόντων θὰ καταστήσῃ ἀδύνατον ἐν τῷ μέλλοντι πᾶσαν ἐγκληματικὴν ἐπιχείρησιν, ἀνάλογον μετέκλεινην, τὴν ὁποίαν ἐπιτριετίαν σεῖς μὲν ἀπηλαύσατε αὐτὸς δὲ ὑπέστη. Καὶ ἐν τῷ Κράτει τούτῳ πάντες καὶ ὄχι ὀλιγώτερον οὐδενὸς σεῖς οἱ ἴδιοι παρ' ὅσα ἐναντίον τοῦ Λαοῦ ἐκακουργήσατε, θὰ εὐρωσι τὸν προστάτην καὶ ἐγγυητὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαίων σας. Καὶ ὄχι ὅπως ἐν τῷ ἰδικῷ σας κατασκευάσεται τὸν ἔμπλεον μίσους διώκτην.

—ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΩΧΘΕΝΤΑΣ ΥΠΟ ΤΗΣ
ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ.

Διότι δὲν λησμονοῦμεν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεσποτείας σας ὅ,τι εὐγενές, ὅ,τι ἀγνόν, ὅ,τι ἀκραιφνῶς Ἕλληνικὸν εἶχεν ἡ χώρα ἐδιώχθη τοιουτοτρόπως. Τουφεκισμοί, φυλακίσεις, ἀπελάσεις, ἐξορίαι ἐτεληξάν ἀμειλίχτως ὄσους δὲν ἐκλίναν τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ εἰδώλου τοῦ νέου Μολλώχ, πέριξ τοῦ ἑποίου ἕκαιαν ἀφειδῶς τὸ θυμίαμα καὶ ἐτόνιζαν ὕμνους καὶ παιᾶνας οἱ ἀπὸ πάσης γωνίας γῆς, ὡς τὰ ἀρπακτικὰ ὄρνεα, ἐπιδραμόντες ἐπὶ τὴν ἀτυχῆ χώραν. Εἶνε δι' ἡμᾶς ἱερὰ θύματα τῆς τυραννίας. Κατὰ τὴν σοβαρωτάτην ταύτην στιγμήν καθ' ἣν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐπικοινωνοῦσιν ἐν τῷ κοινῷ πόθῳ τῆς ἀποσεισεως τῆς τυραννίας, ἅς στρέψωμεν εὐγνώμονα τὴν μνήμην πρὸς

τούς τιμημένους νεκρούς, τούς όποιους ή τυραννία έθανάτωσε και οι όποιοι από εκεί επάνω, όπου ήδη εύρισκονται, επιβλέπουν και εύλογούσι τó έργον τó όποιον ó θάνατος ήμπόδισεν αυτούς νά συντελέσωσι και τó όποιον εις ήμάς εκληροδότησαν. *Αλλα εκ τών θυμάτων της τυραννίας, ών ó θάνατος έφείσθη, μεθ' όλας ύσας υπέστησαν κακώσεις στενάζουσι ακόμη εις τās φυλακάς. *Ας απευθύνωμεν πρòς αυτά έγκάρδιον χαιρετισμόν, εγκλείοντα την έλπίδα της ταχείας αυτών, έλευθέρων, αποδώσεως εις έλευθέραν την Πατρίδα. *Αλλα τέλος θύματα σύρουσιν έξω τών φυλακών την άσπλάγχως κατασυντριβείσαν ύπαρξίν των, άφ' ής ή βία απέσπασε πάν έτι άπετέλει την ψυχήν αυτών. Και πρòς αυτούς ας απευθύνωμεν της έγκαρδίου ήμών συμπάθειας την δήλωσιν, ενέχουσαν την έγγύησιν της ταχείας και ασφαλούς αυτών αποκαταστάσεως, εις την άληθή ζωήν, την ζωήν της εν τή κοινωνία δράσεως.

—ΟΡΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Πρòς την Έλληνικήν Πατρίδα τέλος, την τοσοούτον μαρτυρήσασαν, εύροϋσαν δ' εν τῷ μέσῳ τοῦ μαρτυρίου όλόκληρον την δύναμιν τήψυχης, ίνα τόσον ενδόξως συνεχίσῃ τούς έθνικούς αγώνας, ας όμώσωμεν ότι ακλόνητον θά τηρήσωμεν την απόφασιν, ίνα πίαςας τās δυνάμεις ήμών συνεισφέρωμεν πρòς αποτίναξιν της τυραννίας και πρòς αποκατάστασιν της πατρίδος εις Κράτος επί απολύτως λαϊκής βάσεως οργανωμένον, υπό της αγρύπνου λαϊκής άγνής βουλήσεως αείποτε διεπόμενον και ούτω επαρκές διά τó μέγα έργον τó όποιον έχει ταχθῆί ως άποστολή τοῦ Έλληνικοῦ λαοῦ, όστις διά τών άρειῶν του κατεδείχθη τοσοούτον αυτοῦ άξιός.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Πρòς τó αγαπητόν μου «Μέλλον».

«Σπεύδω νά ανταποκριθῶ λίαν προθύμως πρòς την εύγενή προσφοράν σου όπως δημοσιευθῆί εν ταίς στήλαις σου τó πολιτικόν πρόγραμμα τοῦ Έθνικοῦ Συντηρητικοῦ Κόμματος.

Είμαι εύτυχής ότι φιλοξενούνται αί γνώμαι μου εν τῷ «Μέλλοντι» επί τῆ επαναλήψει τών εργασιῶν του και τῆ εύδοκίμῳ εισόδῳ του εις τó τρίτον έτος της εκδόσεώς του.

Συνεργάτης τοῦ «Μέλλοντος» από τοῦ πρώτου αριθμοῦ του, καθ' ήν εποχήν απηυθύνοντο πρòς αυτό αί εγκάρδιοι εύχαι πάντων τών επιθυμούντων την δημιουργίαν ενός έλευθέρου βήματος επιστημονικῶν και πολιτικῶν μελετῶν, αισθάνομαι όμοῦ μετὰ της Διευθύνσεως την υπερήφανον χαράν ότι τó «Μέλλον» δικαιούται νά καυχᾶται ότι απέκτησεν εύτυχῶς παρελθόν σοβαράς εύδοκιμήσεως, ήτις έστερέωσε την πρòς αυτό εκτίμησιν τοῦ πολιτικοῦ και επιστημονικοῦ κόσμου και έγυᾶται τήν άπρόσκοπτον και εν πλήρει τιμῆ έφεξῆς σταδιοδρομίαν του.»

Υμέτερος
ΝΙΚ. Α. ΣΤΡΑΤΟΣ

—Μοῦ υποβάλλετε προγραμματικάς έρωτήσεις. Θα σᾶς απαντήσω εύχαρίστως. *Ας αρχίσωμεν πρώτον από την συγκρότησιν της Βουλῆς.

*Η μέλλουσα Βουλή, αν ó Έλληνικός Λαός εγκρίνη τās γνώμας

*Εκ τοῦ φύλλου της Έφημερίδος «Καθημερινή» 27 Σεπτεμβρίου 1920, παραλαμβάνομεν τó υπό τύπον συνεγεύξεως αναπτυσσόμενον πολιτικόν πρόγραμμα.

*Σημ. Μελ. «Πληροφορούμεθα ότι τó Έθνικόν Συντηρητικόν Κόμμα πρόκειται νά μεταβληθῆί εις «Έθνικόν Μεταρρυθμιστικόν Κόμμα» συμφώνως πρòς τās Άρχάς του.

της Ἀντιπολιτεύσεως, θὰ εἶνε Συντακτικὴ Συνέλευσις. Ἡ ἀντιπολιτευσις ἐλόκληρος εἶνε σύμφωνος διὰ τὴν ζήτησιν παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐντολὴν Συντακτικὴν. Ἄν αὕτη δοθῆ, ὁ τοιοῦτος χαρακτήρ τοῦ ἐκλεγχομένου σώματος καὶ ἡ ἔκτασις τῶν δικαιωμάτων του θὰ καθορισθῶσι εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τῆς λαϊκῆς ἐντολῆς. Φρονοῦμεν ὅτι μετὰ τοιαύτην καταπάτησιν τῶν θεσμῶν τῆς χώρας καὶ ἀναστάσι τῶν δημοσίου βίου αὐτῆς, εἶνε ἀπαραιτήτως ἐπιβεβλημένη ἡ λειτουργία τοιοῦτου κυριαρχικοῦ σώματος, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν πολιτείαν ἐκ βάθρων, προσδώσῃ εἰς τὸ πολίτευμα τὸ προσήκον κῦρος καὶ ἀναμορφώσῃ τὸν βίον τῆς χώρας μετὰ νέου σφρίγους. Τὴν ἀνάγκην ταύτην καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον ἐπιτακτικὴν τὸ ἀναθεωρητικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως, ὅπερ περιλαμβάνει μέγαν ἀριθμὸν θεμελιωδῶν διατάξεων σχετιζομένων πρὸς τὴν σύνταξιν τῆς πολιτείας. Τὰς διατάξεις ταύτας μόνον Συντακτικὴ Συνέλευσις δύναται νὰ μεταρρυθμίσῃ.

— ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ.

Ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις ἐκ πόσου ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων θ' ἀπονελεσθῆ;

Ὁ χαρακτηρισμὸς μιᾶς Συντακτικῆς Συνελεύσεως δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐντολῆς, τὴν ὁποίαν λαμβάνει παρὰ τοῦ Λαοῦ. Ἐν τούτοις κατ' ἔθος ἐπικρατήσαν ἀπανταχοῦ αἱ Συνελεύσεις συντίθενται ἐξ ἀριθμοῦ μελῶν μεγαλειτέρου ἢ αἱ συνήθεις Βουλαι. Ἐν Ἑλλάδι ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ὅπως αἱ Συνελεύσεις ἀποτελῶνται ἐκ διπλασίου ἀριθμοῦ μελῶν. Εἶχον ἐπεκφρασμένην γνώμην ὅπως προτείνῃ ἡ Ἀντιπολιτευσις συνδυασμὸς ἐκ διπλασίου ἀριθμοῦ μελῶν, ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ὅπως συμμορφωθῶμεν πρὸς τὸ Κυβερνητικὸν Διάταγμα καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως περὶ τὴν ψηφοφορίαν.

Ἐν τούτοις, ἂν αἱ ἐκλογαὶ δώσουν εἰς ἡμᾶς τὴν νίκην, ἔχω σχηματισμένην τὴν ἀπόφασιν νὰ προτείνω εἰς τὴν Συνέλευσιν ὅπως διατάξῃ συμπληρωματικὰς ἐκλογὰς πρὸς ἀνάδειξιν ἰσαριθμῶν ἀντιπροσώπων, ἵνα τὸ Συντακτικὸν Συνέδριον ἀποβῆ διπλοῦν.

Κρίνω τὸ μέτρον τοῦτο ἐπιβεβλημένον καὶ διὰ λόγους σχετιζομένους πρὸς τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας. Σήμερον ἐν τῇ πνεύματι τοῦ Λαοῦ κυριαρχεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς κατασυντρίψεως τοῦ βενιζελισμοῦ. Τὸ σύμβολον τοῦτο τῆς τυραννίας καὶ τῆς περιφρονήσεως πρὸς τοὺς νόμους πρέπει νὰ συντριβῆ ριζικῶς. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐπιβάλλει τὴν συγκρότησιν τῶν συνδυασμῶν τῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἐκ τῶν στελεχῶν, ἅτινα εἶνε γνώριμα καὶ αἰεὶ εἰς τὸν ἐκλογικὸν κόσμον. Εἶνε ταῦτα οἱ ἀνεγνωρισμένοι ὀδηγοὶ τῆς ἐκλογικῆς μάχης. Ἀρκετὰ νέα στοιχεῖα εἰσέρχονται εἰς τοὺς

συνδυασμοὺς, ἀλλ' ὄχι ἐπαρκῆ ἀριθμητικῶς διὰ τὴν ἐπιζητούμενην ἀνάπλασιν τοῦ πολιτικοῦ βίου. Τὴν ἀφθονωτέραν ἐμφάνισιν νέων στοιχείων παρεμποδίζει ἡ συμμαχικὴ σύνταξις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἣτις ἦτο ἀπαραίτητος, ὅπως διεξαχθῆ νικηφόρος ἀγὼν προωρισμένος νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὴν καταλυθεῖσαν ἐλευθερίαν του καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ταύτην διὰ τὸ μέλλον. Ἀλλὰ τὸ συντακτικὸν ἔργον τοῦ μέλλοντος συνεδρίου θὰ δημιουργήσῃ βρῦς πολιτικοῦ βίου διὰ μιαν γενεάν. Καὶ πρέπει ἵνα εἰς τὴν κεκτημένην πείραν τοῦ παρελθόντος συμβάλωσι νέα διανοητικότης, νέοι ὀρίζοντες σκέψεως καὶ μαθήσεως νέοι κοινωνικαὶ δυνάμεις, αἵτινες δὲν ἐφάνησαν προταγωνιστοῦσαι μέχρι σήμερον ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς χώρας. Τὰ νέα στοιχεῖα ταῦτα θὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ Συντακτικὸν Συνέδριον συμπληρωματικὰς ἐκλογαί, αἵτινες, μετὰ τὴν κατασύντριψιν τοῦ Βενιζελισμοῦ, θὰ εἶνε ἀπηλλαγμένοι τοῦ χαρακτήρος τῶν σημερινῶν ἐκλογῶν. Σήμερον παρατάσσονται οἱ μαχηταὶ τῆς νίκης. Ἀὔριον θὰ παραταχθῶσιν οἱ μαχηταὶ τῆς ὀργανώσεως. Θὰ δώσωμεν ἀμοιβαίως τὴν χεῖρα ἵνα ἀνορθωθῆ ἐκ τῶν σημερινῶν ἐρείπων νέον πολίτευμα. Ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἀμμίλλης παλαιῶν καὶ νέων στοιχείων θὰ παραχθῆ ὁ νέος πολιτικὸς κόσμος, ὅστις εἶνε κεκλημένος ἵνα κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν νέαν περιόδον τοῦ δημοσίου βίου τῆς.

— ΠΩΣ ΘΑ ΑΠΟΚΑΣΤΑΘΗ Ἡ ΕΛΛΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ.

— Αἱ θεμελιώδεις πολιτικαὶ ἀρχαί, ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀδικηθέντων, ἡ θέσις τῶν νέων ὑπαλλήλων καὶ ἀξιωματικῶν, ἡ ἀποκαλύψις τῆς ἀληθείας διὰ τὰ τελεσθέντα.

Εἶναι ἐνιαῖον τὸ πολιτικὸν πρόγραμμά τῆς Ἀντιπολιτεύσεως;

Ἐχομεν ὀρισμένας κοινὰς ἀρχὰς καθορίσῃ διὰ πρωτοκόλλου. Αὗται θὰ ἀνακοινωθῶσι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τοῦ γενικοῦ προγράμματος τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἐκαστον πολιτικὸν κόμμα ἔχει τὰς ἰδιαιτέρας ἀρχὰς του, ὧν εἶναι ἐλεύθερον νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐφαρμογὴν.

Κοινὰ πάντως εἶναι:

Α'. Ἡ βεβαίως τῆς ἀπολύτου ἀπὸ διεθνούς ἀπάφσεως ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοτελείας τοῦ Κράτους καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀπολύτου ἐπιβολῆς τῆς κυριαρχίας ἐν τῇ ρυθμίσει τῶν ἐσωτερικῶν αὐτοῦ πραγμάτων.

Ἡ Ἑλλὰς θὰ παύσῃ ἀποτελοῦσα προτεκτοράτον ξένων δυνάμεων καὶ δεσποτάτον ἐσωτερικῆς ὀλιγαρχίας, ὡς τὴν κατήντησεν ἡ ἀχαλίνωτος φιλαρχία τοῦ κ. Βενιζέλου.

Β'. Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀκωλύτου λειτουργίας τοῦ ἀνέκαθεν Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος ὑπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν αὐτοῦ μορφήν.

Τὸ μέλλον τῆς χώρας πρέπει νὰ στηριχθῆ ἐπὶ πολιτεύματος καθαρῶς δημοκρατικοῦ, μὴ ἐπηρεαζομένου ἐκ τῆς δικτατορικῆς τάσεως τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν πλειονοψηφιστῶν, μήτε ἐκ τῆς ἀναρχίας τῶν λαϊκῶν ρευμάτων, ἕτινα καταλήγουσι κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀνάδειξιν δημαγωγικῶν εἰδώλων καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τούτων εἰς τυράννους.

Γ'. Ἡ ἀποκατάστασις τῶν συνεπειᾶς τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς ἀδικηθέντων.

Ἡ ἀποκατάστασις πάντων τῶν λειτουργῶν τῆς πολιτείας παντὸς κλάδου, ἀξιώματος καὶ βαθμοῦ, οἵτινες ἐξεβλήθησαν τοῦ δημοσίου ὑπουργήματός των διὰ παραδιάσεως τῶν Συνταγματικῶν διατάξεων, ὡς καὶ διὰ καταργήσεως τῶν περὶ μονιμότητος νόμων καὶ ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας, ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ζήτημα τιμῆς.

Εἶνε τοῦτον καθήκον ἱερὸν πρὸς τὰς χιλιάδας τῶν λειτουργῶν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν πολιτῶν, ὅσοι κυριολεκτικῶς εἶδον συντριβόμενον τὸν δημόσιον, τὸν κοινωνικὸν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον των ὑπὸ τὸ πέλμα τυραννίας πρωτοφανοῦς καὶ ἀπαισίας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἀποιοὶ ἐπαύθησαν, ἐσύρθησαν εἰς τὰς φυλακάς, ἐδάρησαν, ἐπέινασαν, εἶδον κλειομένας τὰς θύρας τῆς ἰδιωτικῆς ἐργασίας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τρομοκρατίας, ἐνεγράφησαν εἰς τοὺς καταλόγους τῶν ἀπελάσεων καὶ κατὰ πάσαν στιγμὴν ἀναιτιολογήτως συνελαμβάνοντο καθ' ἑδδὸν καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς νήσους, ἔπαθον δ' ὅλα ταῦτα μόνον διότι εἶχον μείνη πιστοὶ εἰς τὸν ἕρκον των, ὅλοι αὐτοὶ εἶνε ἔργον τιμῆς ὅπως ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὰ δίκαιά των δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, συντριβόντος τὰς ἀποφάσεις καὶ ἐπανορθοῦντες τὰς πράξεις τῶν τρομοκρατῶν.

— ΚΑΙ Οἱ Ἄλλοι ;

Ἄλλὰ τί θὰ γίνωσιν οἱ καταλαβόντες τὰς θέσεις των; ἠρωτήσαμεν τὸν κ. Στράτον.

Ἔργον ἡμῶν δὲν εἶναι νὰ συντρίψωμεν ἄτομα, ἀλλὰ νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὰ συντριβέντα κατὰ τὸ δυνατόν. Ἐν τῇ δικαστικῇ κλάδῳ θὰ ἀποκατασταθῆ ἡ ἱεραρχία. Ἐφ' ὅσον σημερινὴ περίσσεια θέσεων ἐπιτρέπει τὴν διατήρησιν τῶν κεκτημένων βαθμῶν τῶν ἤδη ὑπηρετούντων ἄνευ βλάβης τῶν κατὰ βαθμὸν καὶ ἀρχαιότητα δικαιωμάτων τῶν παυθέντων, οὐδεὶς θὰ σκεφθῆ νὰ βλάβῃ τινά. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν χρειάζεται εἰδικὴ προσοχή. Τὰ δύο ταῦτα σώματα ἐπολέμησαν καὶ πάλιν νικηφόρως. Ἐχομεν κα-

θήκον τιμῆς νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὰ τετιμημένα στελέχη, ἅτινα ὠδήγησαν τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν εἰς τὰς νίκας τῶν δύο Βαλκανικῶν πολέμων καὶ ἔσχον ὡς ἀντάλλαγμα τὸν ἄγριον διωγμὸν τῆς τελευταίας τριετίας. Ἄλλ' ὁ στρατὸς σήμερον εἶνε τόσο εὐρύς, ὥστε εἶναι δυνατόν νὰ συντελεσθῆ τὸ ἔργον τοῦτο, χωρὶς νὰ συμβῆ τὸ ἐλάχιστον ἀδίκημα εἰς τοὺς μαχητὰς τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἀπὸ τοὺς ἐκθέσαντας τὴν ζωὴν των εἰς κίνδυνον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ δὲν δύναται τις νὰ ζητήσῃ λόγον, διότι ὑπῆρξαν ἐπαναστάται. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐκμεταλλευταὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ιδέας, ὡς καὶ ὄργανα τρομοκρατήσεως τῶν πολιτῶν. Αὐτοὶ θὰ ὑποστῶσι ποιοτικὴν ἐκκαθάρισιν κατ' ἄτομον. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ συντελέσωσιν εἰς ταύτην αὐτοὶ οἱ σημερινοὶ συνάδελφοί των, διότι στρατιωτικοὶ κινδυνεύοντες ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀνεχθῶσιν ὡς συναδέλφους των τοὺς εἰσπηδήσαντας εἰς τὴν ἐπανάστασιν διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας στασιμότητος ἢ ἀνικανότητος. Ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς ἰκανότητος καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χαρακτηῆρος τῶν στελεχῶν του ἰσχύτως πρὸς τὸ πολιτικὸν φρόνημά των.

— ΦΩΣ ΕἰΣ ΤΑ ΤΕΛΕΣΘΕΝΤΑ.

Θὰ ἐπιζητήσετε ἔλεγχον τῶν γενομένων ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑσθωπαικοῦ πολέμου;

Βεβαίως, καὶ εὐρύτατον, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεώς του μέχρι τοῦ τέλους του. Πρέπει νὰ μάθῃ ἐπὶ τέλος καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ ξένοι χῶραι τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν τοῦ τόπου, ἥτις παρεστάθη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ τὸ συκοφαντικὸν πρίσμα ὠργανωμένης προπαγάνδας, ἐχούσης σκοπὸν τὴν πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν ἐνὸς κόμματος εἰς βᾶρος τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τῆς χώρας καὶ τῆς τιμῆς τῆς. Πρέπει νὰ δημοσιευθῶσιν ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ νὰ χυθῆ πλήρες καὶ ἄπλετον τὸ φῶς. Πρέπει νὰ μάθῃ ὁ Λαὸς ποῖοι ἤθελον πραγματικῶς τὴν Ἑλλάδα μεγάλην, ποῖοι διέσωσαν τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἀπὸ τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ ποῖοι ἀπέβλεψαν μόνον νὰ εἶνε εὐχάριστοι εἰς τοὺς ξένους, συκοφαντῶντες πλησίον αὐτῶν τοὺς ἀντιπάλους των. Πρέπει νὰ διάσαφηνισθῶσι καλῶς ποῖοι ἔσπευδον ἀγωνιωδῶς νὰ προσελκύσωσι τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Συνεννοήσεως δι' ἀποκλεισμοῦ πάσης ἐπεκτάσεως τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Θράκην καὶ ἐνεθυμοῦντο ὅτι ἡ Βουλγαρία ἦτο προαιώνιος ἐχθρὸς μόνον ὅταν αὕτη προσεκολλᾶτο εἰς τὸ Γερμανικὸν στρατόπεδον. Πρέπει νὰ καθορισθῆ ποῖοι ἦσαν οἱ ξενομανεῖς καὶ ποῖοι οἱ ἀληθεῖς Ἕλληνες.

Εἶνε τοῦτο ὑπερτάτη ὑπηρεσία πρὸς τὴν χώραν. Ἡ Ἑλλάς θὰ διανύσῃ πολυετὴ περίοδον πολιτικοῦ βίου, καθ' ἣν τῶν παγκοσμίων

πραγμάτων θὰ δεσπύζῃ ὁ συνασπισμὸς τῆς Συνεννοήσεως. Ἐκεῖνοι, μεθ' ὧν συνεκολέμησαν οἱ στρατιῶται τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ὁποίων ἢ διπλωματὰ ἐπεβράβευσε τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια, πρέπει νὰ μάθωσι τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων γεγονότων πλήρη καὶ ἀκεραίαν στηριζομένην ἐπὶ τῶν πραγμάτων, διότι πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ πλήρης ἢ ἐμπιστοσύνη τῶν πρὸς τὴν ἀληθῆ Ἑλληνικὴν λαὸν καὶ οὐχὶ ἀπλῶς πρὸς μίαν μειονοψηφίαν ἐκμεταλλευτῶν τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν τῶν ξένων, ἐνεργήσαντα διὰ τῶν ραδιουργιῶν καὶ διὰ τῆς διασπαθίσεως ἀρθύνου δημόσιου χρήματος εἰς προπαγανδιστικὰς ὀργανώσεις ἐν τῇ ἐξωτερικῇ.

— ΝΕΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.

— ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

— Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ—
— ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ. Η ΤΟ-
ΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ.

Προτίθεσθε νὰ προτινέτε ἰδικὰς σας μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ Σύνταγμα;

Βεβαίως. Θὰ προτείνω μετὰ τῶν πολιτικῶν μου φίλων τὴν ἴδρυσιν Γερουσίας αἰρετῆς. Ἐννοῶ τὴν σύνθεσιν τῆς Γερουσίας διττὴν, ἐξ ἀντιπροσώπων προερχομένων ἐκ τῶν λαϊκῶν ἐκλογικῶν συλλόγων καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων προερχομένων ἐκ τῶν ὀργανωμένων ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ομάδων. Οὕτω ἡ Γερουσία θὰ περιβάλληται τὸ κύρος ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς λαϊκῆς προελεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς πείρας. Ἡ λειτουργία τῆς Γερουσίας θὰ ἀσφαλίσῃ τὸν δημοκρατικὸν χαρακτήρα τοῦ πολιτεύματος, διότι θὰ μετατελλῶσιν εἰς ἀνώτερον πολιτικὸν Σῶμα δικαιώματα, ὧν ἡ ἐξάσκησις κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους ἀποτελεῖ τὸν κίνδυνον τοῦ Βασιλικοῦ θεσμοῦ.

Θεωρῶ ἀπαραίτητον ἐπίσης τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, τοῦ ὁποίου τὰ νομοπαρασκευαστικὰ ἔργον πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ διὰ μελῶν αἰρετῶν, ἀντιπροσωπευόντων τὰς οικονομικὰς καὶ παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς χώρας.

Θεωρῶ ἐπίσης ἐπιβεβλημένον ὅπως εἰς τὸ Σύνταγμα ἀναγραφῇ ἢ ἀρχῇ τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν πολιτικῶν μειοψηφῶν, ἢ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικῆς ψηφοφορίας. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ δημοσίου βίου θὰ καταργήσῃ τὰ προσωπικὰ κόμματα τὰ χίσιστα ἐν Ἑλλάδι. Ἀσφαλῶς ἡ ἐκλογικὴ κατασύντριψις τοῦ Βενιζελισμοῦ θὰ σημάνη τὸν τερματισμὸν τοῦ βίου τοῦ τελευταίου προσωπικοῦ κόμματος, ὅπερ ἐξελίχθη ἐπὶ τέλους εἰς δικτατορίαν. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς διέλπετο ὑπὸ προσωπικῶν κομμάτων, οὐδεμίαν εἶχε σημασίαν τὸ σύστημα τῆς ψηφοφορίας. Μεταβάλλονται πλέον οἱ συνθήκαι τοῦ δη-

μοσίου βίου. Διανοίγεται ἀγὼν ἀναπλάσεως καὶ ἐδρύτεραι νέαι δυνάμεις πολιτικαὶ εἰσέρχονται μὲ ἀναπαπταμένους τὰς σημαίας εἰς τὴν κοινίστραν. Δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον ἠθικῶς, εὐδὲ συμφέρει πολιτικῶς νὰ συνθλίβωμεν αὐτὰς διὰ τοῦ ὑφισταμένου ἐκλογικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον, δίδον τὴν ἐπικράτησιν εἰς τὴν ἀπλὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχήν, στερεῖ ἀντιπροσωπείας τὴν μειοψηφουσαν πολιτικὴν ἰδέαν. Ποῦ θὰ ἀχθῶμεν σήμερον μὲ τοιοῦτον σύστημα; Εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν. Δώσατε ἐλευθέραν συζήτησιν εἰς τὰς ἀντιμαχομένας ἰδέας. Ἐχετε τὴν ἐξέλιξιν, ἢ τὴν κανονικὴν πρόοδον. Θέλετε νὰ κλείσητε τὸ ἐπιστόμιον τοῦ λέεθτος, θὰ εὐρεθῆτε πρὸ βιαίας ἐκρήξεως. Ἡ ἐκπροσώπησις τῶν μειοψηφῶν θὰ ἀποβῇ ἀσφαλίστικὴ δίκλεις τῆς κοινωνικῆς τάξεως. Ἄν αἱ ἀρχαί, τὰς ὁποίας ὑποστηρίζουσι σημερινὰ μειοψηφαί, εἶναι ὀρθαί, θὰ ἐπικρατήσωσι βαθμηδὸν διὰ τῆς ἐκπροσωπήσεώς των ἐν τῇ Βουλῇ καὶ θὰ μορφωθῶσιν οἱ σημαϊφόροι των περισσότερο περὶ τὰ δημόσια πράγματα διὰ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἄν αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶνε ἐσφαλμέναι, ἀρκεῖ ὁ κοινοβουλευτικὸς ἀνταγωνισμὸς νὰ καταρρίψῃ ταύτας ριζικῶς εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Λαοῦ. Ἀλλὰ θὰ τεθῇ ἐκποδὸν ὁ κίνδυνος ἐκρήξεως βιαίας, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ πάντοτε ἡ καταπίεσις τῆς μειονοψηφίας.

Τὸ Σύνταγμα πρέπει νὰ ἀναγνωρῆσῃ τὸν θεσμὸν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Οὕτω θὰ ἀποβῇ ὑποχρεωτικὸν ἔργον διὰ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἢ ὀργάνωσιν τῆς Ἐκτελέσεως. Τὸ σημερινὸν Ἄκρον εἶνε ἀδύνατον νὰ διοικηθῇ συγκεντρωτικῶς. Εἶναι τόσαι αἱ τοπικαὶ διαφοραὶ καὶ τοιαύτη ἡ ποικιλία τῶν τοπικῶν συμφερόντων, ὥστε εἶναι κυριωτάτη ἢ ἀνάγκη τῆς ὀργανώσεως τῆς τοπικῆς διοικήσεως, ἣτις σήμερον ἐκπροσωπεῖται μόνον διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινοτήτων. Πρέπει νὰ λειτουργήσῃ τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον μὲ εὐρὴα δικαιώματα.

ΠΩΣ ΘΑ ΦΕΡΘΗ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΓΕΝΕΙΣ. — ΠΟΙΑΙ ΠΑΡΟΧΑΙ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΑΣ. — ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΜΑΝΟΙ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΑΙ. — Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΓΕΝΕΙΣ.

— Περὶ τῶν ἐργατῶν ἔχει λάβῃ πρόνοιαν ἡ ἀντιπολίτευσις;

— Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἶμεθα ὄλοι σύμφωνοι. Θεωροῦμεν ἐν πρώτοις ἐπιβεβλημένον ὅπως ἀναγραφῇ ἐν τῷ Σύντάγματι διάταξις ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀρχὴν τῆς κοινωνικῆς προνοίας. Τὸ Σύνταγμα βεβαίως δὲν δύναται νὰ καθορίξῃ λεπτομερείας, ἀλλ' ἀναγνωρίζει γενικὰς ἀρχάς. Ἡ ἀρχὴ τῆς κοινωνικῆς προνοίας πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ κατ' ὅλην τὴν ἑκτασίαν τῆς.

Ἡ Ἀντιπολίτευσις ἀποδέχεται τὰς συμφωνίας τῆς Διεθνούς Συμβάσεως τῆς Διασκέψεως τῆς Ἐργασίας ἐν Βασιγκτῶνι, ὡς ἐλάχιστον ἔριον παροχῶν πρὸς τοὺς ἐργάτας. Φρονῶμεν ὅλοι ὅτι πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐμπιστοσύνη μεταξὺ ἐργάτου καὶ ἐργοδότη. Ἡ βιομηχανία ἡμῶν εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναπτύξεώς της. Μόνη ἡ ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων δύναται ἐπ' ὠφελεία ἀμφοτέρων νὰ προαγάγῃ τὴν βιομηχανικὴν καὶ τὴν βιοτεχνικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας. Οἱ ἐργάται πρέπει νὰ θεωρήσωσι τὸ κεφάλαιον ὡς συνεργάτην των. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐργοδοταὶ πρέπει νὰ ἀντιληφθῶσιν ὅτι ἡ ἐργατικὴ ἰδέα τοσοῦτον ἐνισχύθη ἐν τῇ συνειδήσει τῆς κοινωνίας, ὥστε ἀνεγνωρίσθη πλέον διὰ διεθνῶν Συνθηκῶν καὶ ἀποτελεῖ ἐν κοινωνικῶν καθεστῶς, εἰς τὸ ὅποιον ὀφείλεται πᾶς σεβασμὸς καὶ ἐξ ὑποχρέωσεως Κρατικῆς καὶ ἐξ ὀγίους καὶ ἠθικῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως. Ἐίμεθα ἔτοιμοι νὰ προστατεύσωμεν τὴν ἀνάτιον ἀργίαν καὶ διὰ δημοσίων γραφείων δωρεὰν ἐξευρέσεως ἐργασίας καὶ διὰ ταμείων ἀσφαλείας λειτουργούντων διὰ συνεισφεροῦς ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν καὶ δι' ἐπιχορηγήσεως τοῦ Κράτους.

Ἐίμεθα πρόθυμοι νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ ὀκτώωρον τῆς ἐργασίας πρὸς τῆς παρόδου τῆς προθεσμίας τῆς συμβάσεως τῆς Βασιγκτων.

Δεχόμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργατῶν εἰς τὰ καθαρὰ κέρδη τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν.

Δεχόμεθα ἐπίσης τὴν ἀνάγκην τῆς ὀργανώσεως οἰκοδομικῶν ἐταιριῶν πρὸς παροχὴν οἰκιῶν εἰς τοὺς ἐργάτας διὰ χρεωλυτικῶν δόσεων, ὡς καὶ τὴν ἔδρυσιν ταμείων ἐργατικῶν συντάξεων.

Φερούμεν ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, στοιχειώδη, μέσην καὶ ἀνωτέραν, καὶ νὰ κατοστήσῃ ταύτην προσιτὴν εἰς τὰς λαϊνὰς τάξεις.

Πάντα ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κυβερνητικῶν μέτρων. Ἐίνε δ' ἀποφασισμένη ἡ Ἀντιπολίτευσις νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐφαρμογὴν των, ὁποῦνδήποτε ἐκ τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν πολιτικῶν κομμάτων κληθῇ πρῶτον εἰς τὴν ἀρχὴν.

—ΟΙ ΑΛΛΟΓΕΝΕΙΣ.

— Περὶ τῶν ἀλλογενῶν πληθυσμῶν τῆς χώρας τί φρονεῖτε;

Φρονῶ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ εἶναι Ἕλληνες πολῖται καὶ ὅτι ἔχομεν καθήκον νὰ πράξωμεν πᾶν ὅ,τι εἶναι δυνατόν ὥστε νὰ ἐμπνευσθῆ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ γνώμη ὅτι ἐμπιστευόμεθα αὐτοὺς ὡς ἰσοτίμους καὶ ἔχοντας ἴσα δικαιώματα. Ὁ κ. Βενιζέλος μετεχειρίσθη τοὺς ἀλλογενεῖς πληθυσμοὺς μόνον ἐκλογικῶς, οὐδέποτε δὲ πολιτικῶς. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας μετεχειρίσθη τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ τοὺς Ὀ-

θωμανοὺς κατὰ τρόπον προνομιοῦχον γεννῶντα δυσφάραν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἄμα εἶδε κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 31ης Μαΐου 1915 ὅτι ὑπεστήριξαν οὗτοι τὴν Κυβέρνησιν Γούναρη, ἤρχισεν ὁ κατ' αὐτῶν προπηλακισμὸς ἐν τῇ Βουλῇ, τοῦθ' ὕπερ δὲν ἐμποδίζει σήμερον τὸν κ. Βενιζέλον νὰ προσπαθῇ νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς διὰ δελεασμοῦ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ, ἀφοῦ ἀπέτυχε, νὰ μεταχειρίζεται ὅσα βίαια μέσα μετεχειρίσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἡ βία ἐνασκεῖται καὶ ἐν Θράκῃ διὰ τῆς μεθόδου τῶν κατηγοριῶν ἐπὶ συνωμοσία. Ἀφοῦ κατέστη ἀδύνατος ἡ ἐπικοινωνία τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ἔστω καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων της, μετὰ τὴν Θράκην, ἔπρεπε νὰ ἐφευρεθῇ καὶ τὸ μέσον τῆς συνωμοσίας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ μηδὲ εἰς ἀνεξάρτητος ὑποψήφιος αὐτόθι.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε τρόπος αὐτὸς διακανονισμοῦ τῆς θέσεως τῶν ἀλλογενῶν πληθυσμῶν. Σήμερον ἡ Ἑλλάς ἔχει ἐν ἑκατομμύριον Τούρκων ὑπηκόων καὶ μετὰ πέντε ἔτη θὰ ἔχῃ ἄλλο ἡμισυ ἑκατομμύριον μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Σμύρνης. Ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς αὐτοὺς ὀλόκληρον τὴν ἰσονομίαν καὶ τὴν ἰσοπολίτειαν καὶ νὰ μὴ φαίνεται πρόθυμος εἰς ἐπαγγελίας μόνον, ὅταν ἔχῃ ἐκλογικὴν ἀνάγκην τούτων ἢ ἐκάστου Κυβέρνησις.

Ἡ εἰσαγωγή τοῦ θεσμοῦ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ εἰσαγάγῃ τὸν Ὀθωμανικὸν πληθυσμὸν εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ δημοσίου βίου τῆς χώρας πολὺ ἀσφαλέστερον ἀκόμη παρὰ ἡ συμμετοχὴ των εἰς τὴν Βουλήν, εἰς τὴν ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τῆς γλώσσης ἐπὶ εἰνα ἔτη δὲν θὰ δύνανται νὰ ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντά των κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικόν. Θὰ ἀποκτήσωσι συγχρόνως καὶ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν πόνον πρὸς τὰ δημόσια συμφέροντα. Ἡ εἰσαγωγή Ὀθωμανῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν δύναται νὰ γίνῃ ἀθρόα. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀρκούντως μορφωμένοι ἄνδρες, εἰς τοὺς ὅποιους δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ τις τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων ὑφυπουργοῦ εἰς κύκλον ἀποκλειστικῶς τεχνικῶν ἐνεργειῶν.

Ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ἡμῶν ὅτι ἀπεκτήσαμεν πάλιν κοινὰ σύνορα μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι θὰ ὑπάρξῃ μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων τῆς Τουρκίας στάδιον κοινοπραξίας καὶ ἀλληλεγγύης μετ' αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καλῶν καὶ ἐγκαρδίων σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ὑπολειφθέντος Τουρκικοῦ Κράτους θὰ εἶνε χρησιμώτερος παντὸς ἄλλου συντελεστής ἐν ρεῦμα συμπαθειῶν μετοχευόμενον διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὀθωμανῶν. Διὰ νὰ κινήθῃ τὸ ρεῦμα τοῦτο τῶν συμπαθειῶν πρέπει νὰ παραχθῇ παρ' αὐτοῖς ἡ ἐνσυνείδητος πεποίθησις ὅτι εἶναι ἀληθεῖς πολῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς τοιαύτους τοὺς ἀναγνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς.

—Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Είθε ευχαριστημένος μὲ τὸ ἔργον τῶν πολιτικῶν συλλόγων;

Ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ αἱ καταδιώξεις τοῦ Ἰουλίου μᾶς ἐστέρησαν τοῦ χρόνου τῆς γενικῆς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὀργανώσεως. Ὁ Σύλλογος τῶν Ἀθηνῶν ἐπέτυχεν ἐξόχως καλά. Ἐδειξε ζωτικότητα καὶ θὰ ἀποδῆ ὁ κύριος παράγων τῆς ἐκλογικῆς ὀργανώσεως. Ἀναμφισβητήτως δ' εἶνε ὁ ἀρμοδιώτερος παντὸς ἄλλου διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ συνδυασμοῦ Ἀττικοβοιωτίας. Καὶ ὁ προκαταρκτικὸς κατάλογος ὑποψηφίων τὸν ὁποῖον συνέταξεν, ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει βαθυτάτην ἐπίγνωσιν τῶν περιστάσεων τῆς σημερινῆς ἐκλογῆς.

Ἐγὼ εἶμαι ἀποφασισμένος, ἅμα ὡς περαιωθῆ ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν τυράννων, οἵτινες ἐπεκάθισαν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, νὰ ἐπιδιώξω τὴν ὀργάνωσιν τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, οἷτινος προἶσταμαι, διὰ πολιτικῶν συλλόγων, οἵτινες καὶ θὰ ὑποδεικνύωσι τοὺς ὑποψηφίους. Πρέπει νὰ παύσῃ ἡ ἀνθρωποφαγία τῶν κομματάρχων καὶ ἡ ἀπολυταρχία τῶν Ἀρχηγῶν, ἀν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πολιτικὸν βίον ὑγιᾶ καὶ ἐλεύθερον. Δὲν ἀρκεῖ νὰ δμιλῶμεν περὶ δικαιωμάτων τοῦ Λαοῦ. Ὁφείλομεν νὰ ὀργανώσωμεν τὸν τρόπον, δι' οὗ θὰ ἀποθαινώσιν ταῦτα σεβαστὰ καὶ θὰ ἐπιβάλληται ὁ σεβασμὸς τῶν εἰς ὄλους ἐκείνους ὁσοιάντλοῦντες τὴν δύναμιν τῶν ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λαοῦ ἀποπειρῶνται νὰ ὑποδουλώσωσιν αὐτὸν δι' ὑπερβάσεως τῶν ὀρίων τῆς.

—ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ»

Μίαν τελευταίαν ἐρώτησιν. κ. Στάτε. Πῶς συμβιβάζετε τόσον μεταρρυθμιστικὰς ἰδέας μὲ τὸν συντηρητικὸν εἶπλον τοῦ κόμματός σας;

Ἐ, φίλε μου, εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλὰ πράγματα ἔγιναν ἀνάποδα. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ἔγινε τύραννος, ἦτοι ἰκανοποίησεν ἀντιλήψεις ἰδικὰς τουκαὶ τῶν ὀπαδῶν του, ριζικῶς ἀντιθέτους πρὸς τὰ λαϊκὰς. Ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου ἐγίναμεν μεταρρυθμισταί, διότι ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους.

Τὸ πρόγραμμα ἡμῶν, ἀρχήθεν ἦτο μεταρρυθμιστικόν, ἀλλὰ δι' ἐξελίξεως. Ἦν τῆ ἐννοία τοῦ συντηρητισμοῦ περιλαμβάνομεν πάντοτε τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελικτικῆς μεταρρυθμίσεως. Σήμερον νέος κόσμος ἐπλάσθη ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ. Θὰ ἀκολουθήσωμεν γενναιοτέραν καὶ ριζοσπαστικωτέραν ἐξέλιξιν.

Διὰ νὰ μὴ παραπλανῶ ὅμως τὸν κόσμον ὁ τίτλος, ἔταν σὺν Θεῷ θὰ συγκεντρωθῆ τὸ κόμμα ἡμῶν βαπτισμένον ἐκ τοῦ πρώτου ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, ἐλπίζω ὅτι τὰ μέλη του ὅλα τὰ συναινέσωσιν ὅπως ὁμοῦ μὲ τὴν προγραμματικὴν ὀργάνωσιν του δώσωμεν εἰς αὐτὸ τίτλον νέον προσαρμοζόμενόν τελείως πρὸς τὰς μεταρρυθμιστικὰς πεποιθήσεις καὶ ἀρχὰς μας.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΣΜΟΥ

Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασις ἐγέννησε μίαν τάξιν ἣτις τείνει νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς παλαιούς ὄρους τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἀναρχισμοῦ, αὕτη εἶναι ὁ «Μπολσεβικισμὸς».

Διὰ τῆς τάξεως ταύτης ἐννοοῦν ἐν πολιτικὸν καθεστῶς καὶ μίαν θεωρίαν. Ἀντικείμενον τῆς μελέτης ἡμῶν θὰ εἶναι μόνον αἱ μπολσεβιστικαὶ θεωρίαι. Εἶναι ἀληθές ὅτι πρόκειται περὶ θεωριῶν αἵτινες εὐρίσκονται ἐν πραγματοποιήσει, καὶ εἶναι ὀλίγον δύσκολον νὰ τὰς χωρίσῃ τις ἀπὸ τὰς ἐφαρμογὰς τῶν. Δὲν κρίνει τις ἐν δένδρον ἐκ τῶν καρπῶν αὗς παράγει, ἐν τούτοις μία τοιαύτη κρίσις ἐπὶ τοῦ μπολσεβισμοῦ — καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχομεν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἐπιτρέποντα νὰ ἐκφέρωμεν παρομοίαν κρίσιν—θὰ ἀπεμάκρυνε ἡμᾶς πολὺ τῆς συζητήσεως τῶν οἰκονομικῶν θεωριῶν, αἵτινες εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης ἡμῶν. Ἀπὸ ταῦδε ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐὰν ὁ Μπολσεβικισμὸς ὡς πολιτικὸν καθεστῶς προῶρισται νὰ διαρκέσῃ—καὶ οὐδὲν ἀκριβὲς γνωρίζομεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου—τοῦτο δὲν θὰ ὀφείλεται εἰς τὰς οἰκονομικὰς θεωρίας ὑφ' ὧν ἐμπνέεται, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐφ' ὅσον θὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἐν λόγῳ θεωρίας. Ἐκεῖνοι οἵτινες παρατηροῦσι ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Μπολσεβικισμὸν βεβαιοῦσιν ὅτι τὸ χάσμα μεταξὺ τῆς Μπολσεβικικῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐφαρμογῆς ἐπιτείνεται καθ' ἑκάστην(1). Θὰ εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον νὰ καθωρίσωμεν συντόμως τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς Μπολσεβικικῆς θεωρίας καὶ νὰ σημειώσωμεν τὰς συγγενείας αὐτῆς μετὰ τῶν προγενεστέρων σοσιαλιστικῶν θεωριῶν.

Ὁ Μπολσεβισμὸς οἷος παρουσιάζεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Λενίν,(1) εἶναι μία ἐρμηνεία καὶ ἐν κρᾶμα τῶν παλαιοτέρων ἐπαναστατικῶν θεωριῶν, καὶ ἰδίως δύο ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ καὶ τοῦ μαρξισμοῦ, θεωριῶν δι' ὧν ἠθέλησαν νὰ ἐξυπηρέτησωσιν πολιτικὰς ἀντιλήψεις. Ἄλλ' ἀντὶ νὰ ἀποτυπώσῃ εἰς τὸν Μαρξισμόν, ὡς ἔπραξε τοῦτο ὁ κ. Σορέλ, τὰς ἐλευθέρας ἀναρχικὰς θεωρίας, τοῦναν-

(1) Ἴδε R. Sabry, *L'industrie Russe et la Revolution* (Payot,) Antonelli, *la Russie bolcheviste* (Grosset); Launat, *L' experience bolcheviste au point de vue socialiste* 1919. Ἴδε ἐπίσης Lenin: *Tâches prochaines de la puissance de Soviets*.

τίον ὁ Λενὶν ἀπετύπωσε εἰς τὰς ἀναρχικὰς θεωρίας τὸ στίγμα τῆς πλέον βιαιῆς μαρξιστικῆς ἀπολυτοχίας.

Ὁ Λενὶν χαρακτηρίζει ἑαυτὸν ὡς κομμουνιστὴν. Ταῦτο δὲ εἶναι καὶ τὸ ἐπίσημον ὄνομα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ κόμματος. (2) Συνδέει δὲ οὕτω ἀμέσως τὸ κόμμα αὐτοῦ μετὰ τῆς παλαιᾶς παραδόσεως τοῦ περιφήμου «Μανιφέστου» τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἐγκελς.

Καὶ διατί ἔχι Σοσιαλισμός; Ὁ Λενὶν δὲν ἀποκρούει τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτόν. Μόνον ὁ σοσιαλισμὸς, ἐν τῇ σκέψει του, δὲν εἶναι ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐξελίξει τοῦ μέλλοντος, εἰμὴ μίᾳ προπαρασκευαστικῇ φάσει. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, ὁ σοσιαλισμὸς περιορίζεται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν κοινοκτημοσύνην, μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, δὲν ἐπεκτείνεται εἰσέτι εἰς τὰ πρὸς κατανάλωσιν ἀγαθὰ, καὶ πολλοὶ κανόνες δικαίου ἐξακολουθοῦν ὑφιστάμενοι, οἵτινες δὲν θὰ εἶχον οὐδένα λόγον ὑπάρξεως ἐὰν ὁ κομμουνισμὸς ἐθριάμβευε. Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ὅθεν ἐν ἀπλοῦν στάδιον βεβαίως λίαν ἐνδιαφέρον καθὼ συμπίπτον μετὰ τῆς δικτατορίας τοῦ Πρόλεταριάτου—ἐν τούτοις δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ ἐφήμερον περίοδον, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς «ὑπερτέρας περιόδου τῆς κομμουνιστικῆς θεωρίας». Γίγνεται εἰμὴ ἡ «ὑπερτέρα αὕτη περίοδος»; Τὴν γνωρίζομεν ἐπακριδῶς. Εἶναι ἀπλή ἀντιγραφή τοῦ ἀναρχικοῦ παραδείσου τοῦ Βακουίν καὶ τοῦ Κροπτοκίν. Ἐξ αὐτῶν ὁ Λενὶν ἐδανείσθη ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς εἰκόνας του. Καὶ θὰ εἶναι ἀληθῶς δυσχερὲς νὰ εἴπῃ τις κατὰ τί αὕτη διαφέρει τῆς ἄλλης. Ἡ ἴδια ὑπόσχεσις τῆς πρωτοφανοῦς ἀξίσεως τῆς κοινωνικῆς παραγωγικότητος ἐν τῷ μέλλοντι. «Δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, γράφει ὁ Λενὶν, κατὰ τὸν κατηγορηματικότερον τρόπον ὅτι ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν κεφαλαιούχων θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα μίαν ἀνήκουστον προαγωγὴν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας (Staat u. Revolution σελ. 146). Ἡ αὕτη βεβαίωσις τοῦ ἀνωφελοῦς τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἐργασίαν. «Οἱ ἄνθρωποι, γράφει ὁ Λενὶν, θὰ ἔχωσι τοσοῦτον συνηθίσῃ νὰ σέβωνται τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ ἐν

(1) Τὸ κυριότερον σύγγραμμα ὅπερ λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν εἶναι τὸ φέρον τὸν τίτλον «Staat und Revolution. Die Lehre des Marxismus vom Staat und die Aufgaben des Proletariats in der Revolution. (Berne Promachos 1918) ἐγγραφή ὑπὸ τοῦ Λενὶν πρὸ τῆς ἀνάσους του εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ περιέχει μετὰ μεγίστης ἀκρίβειας τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμοσθὲν πρόγραμμα. Μὲς ἐπίσης τοὺς δύο λόγους τοῦ Λενὶν. Die nächste Aufgaben des Soujet-Macht καὶ Der Kampf um das Brot (Berne Promachos).

(2) «Ἡ λέξις Μπολσεβίκοι (πλειονοψηφοῦντες), γράφει ὁ Λενὶν, δὲν ἐκφράζει οὐδὲν ἕτερον εἰμὴ τὸ τυχαῖον γεγονός ὅτι εἴχαμεν τὴν πλειονοψηφίαν εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Πρυξελῶν-Λονδίνου τὸ 1903» (Staat u. Revolution σελ. 120). Τὸ ἐπίσημον ὄνομα τοῦ κόμματος εἶναι Κομμουνιστικὸν Κόμμα, καὶ ἐν παρενθέσει ἡ λέξις Μπολσεβίκος.

κοινῷ βίου, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν θὰ εἶναι τοσοῦτον παραγωγικὴ, ὥστε θὰ ἐργάζεται ἐλευθέρως πᾶς τις συμφώνως μὲ τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις» (σελ. 146). Καὶ συμμετρικῶς πρὸς τὸν κανόνα «εἰς ἕκαστον συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις» θὰ ὑπάρχῃ ἡ αὕτη ἀρχὴ ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τοῦ πλούτου «εἰς ἕκαστον συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀνάγκας». «Ἡ κατανομή τῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς δὲν θὰ ἀπαιτῇ οὐδένα κοινωνικὸν κανονισμὸν τῆς καταμεμηθησομένης ποσότητος εἰς ἕκαστον ἄτομον, διότι ἕκαστον θὰ λαμβάνῃ ἐλευθέρως ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του» (σελ. 147). Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Λενὶν παρατηροῦμεν τὴν αὕτην πεπολιθῆσιν ὡς πρὸς τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἀδικημάτων ἧτις θὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐξαφάνισιν τῆς δυστυχίας. «Γνωρίζομεν, γράφει οὗτος, ὅτι ἐν τέλει, ἡ κοινωνικὴ αἰτία, τῆς παραβιάσεως τῶν κανόνων τοῦ ἐν κοινῷ βίου εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν Λαϊκῶν μαζῶν, ἡ πτωχία καὶ ἡ δυστυχία αὐτῶν» (σελ. 138).

Ἡ αὕτη ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν αὐτόματον τιμωρίαν τῶν ἀναποφεύκτων «ἀτομικῶν παραδρομιῶν». Ἡ τιμωρία θὰ ἐπιβάλλεται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας μεθ' ἧς ἐν τῇ παρουσίᾳ κοινωνία μίᾳ οἰαδήποτε συγκέντρωσις ἀνθρώπων πεπολιτισμένων, θέτει τέρμα εἰς μίαν σύρραξιν ἢ προστατεύει γυναικᾶ ἀνευ ἀμύνης» (σελ. 138). Ἡ αὕτη πεπολιθῆσις περὶ τῆς ἀνωφελείας τοῦ Κράτους, εἰς ὃ δὲν ἀπομέναι εἰμὴ εἰς ὠραῖος θάνατος. «Μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἀδικημάτων γράφει ὁ Λενὶν, τὸ Κράτος ἐπίσης θὰ ἐξαφανισθῇ» (σελ. 138). Τέλος εἰς τὰ ἔργα τοῦ Λενὶν, παρατηρεῖ τις τὴν αὕτην σφοδρότητα ὡς πρὸς τὴν διαρκῆ δεδαιώσιν ὅτι πρέπει νὰ «καταστραφῇ» νὰ «ἐκμηδενισθῇ» τὸ Κράτος, «νὰ κατατμηθῇ» καὶ νὰ «ἐξαλειφθῇ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς» (σελ. 152) Ἀπᾶσαι αὗται αἱ ἐκφράσεις εἰς ἃς ἀρέσκεται ὁ Λενὶν, μετὰ ποιᾶς τινος ἡδονῆς, δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ ἡχώ τῆς βαιότητος τοῦ Βακουίν ἀρεσκομένου νὰ περιγράψῃ τὴν αἱματηρὰν δύσιν τῆς συγχρόνου κοινωνίας.

Δύναται τις νὰ χαρακτηρῆσῃ τὸν Λενὶν ὡς ἀναρχικόν; Οὐδέλλως. Μετὰ σαρκασμοῦ τοῦναντίον ἔμιλει περὶ τῶν «ὄνειροπολημάτων τῶν ἀναρχικῶν» (σελ. 73). Οὗτοι, δὲν φαντάζονται ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν ἀμέσως εἰς τὸν κομμουνισμὸν διὰ τῆς ἀπλῆς ἐξαλείψεως τοῦ Κράτους; Ὅποια πλάνη! λέγει ὁ Λενὶν. Μεταξὺ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ιδεώδους τῶν καὶ τῆς σημερινῆς Κοινωνίας ἐν στάδιον εἶναι ἀπαραίτητον: «ἡ δικτατορία τοῦ Προλεταριάτου». Καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον ὁ Λενὶν ἐφαρμόζει τὰς θεωρίας τοῦ Μάρξ.

Ὁ κομμουνισμὸς ἐν ὃ Λενὶν ἐξέθεσεν ὑπὸ τόσοσιν θελκτικὰ χρώματα, σπεύδει οὗτος νὰ προσθήσῃ, ὅτι δὲν φρονεῖ ὅτι θὰ πραγματο-

ποιηθῆ τὸσον ταχέως. Βεβαίως εἰς τὸ μέλλον θὰ πραγματοποιηθῆ. Ἄλλὰ «πᾶς τις γνωρίζει, γράφει ὁ Λενίν ἐτι πρόκειται περὶ βραδυτάτης ἐξετάσεως» (σελ. 128). «Ἡ συνήθεια τῆς αὐτομάτου τηρήσεως τῶν κανόνων τοῦ ἐν κοινῷ βίου» δὲν θὰ ἀποκηθῆ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην. «Δὲν δύναται τις βεβαίως, νὰ παραδεχθῆ ἄνευ κινδύνου νὰ ὑποπέσῃ εἰς οὐτοπίας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ κεφαλαίου καθεστῶς, θὰ μάθωσιν ἄνευ οὐδενὸς κανόνος δικαίου, νὰ ἐργάζωνται πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας». Ἐὸ κομμουνιστικὸν Κράτος ἀπροϋποθέτει παραγωγικότητα ἐργασίας, καὶ τύπον ἀνθρώπου κατὰ πολὺ διαφόρου τοῦ τῆς σήμερον, τοῦ βιαστικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ὅστις εἶνε ἄξιος ἐν μιᾷ στιγμῇ νὰ καταστρέψῃ τὰ δημόσια ἰδρύματα καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ τοῦ δοθῆ τὸ κυανοὺν τοῦ οὐρανοῦ». Καὶ πότε θὰ ἀναφανῆ ὁ τοιοῦτος τύπος ἀνθρώπου; Ὁ Λενίν διαρκῶς μᾶς ἐπαναλαμβάνει: «δὲν τὸ γνωρίζομεν, οὔτε δυνάμεθα νὰ τὸ γνωρίζωμεν» (σελ. 144 147). Δύναται μάλιστα τις νὰ ἀμφισβῆσθῃ ἐὰν ὁ Λενίν πιστεύῃ σοβαρῶς ὅτι θὰ ἀναφανῆ ποτὲ τοιοῦτος τύπος ἀνθρώπου. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁμιλεῖ μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν οὐρανοῦ ἀναρχικῶν οἰκιστῶν παραπέμπουσι τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλλένδας «μέχρις οὗ οἱ ἄνθρωποι, θὰ ᾧσιν διαφορετικαί» (σελ. 73). Ἡ «ὑπερτέρα περίοδος τοῦ κομμουνισμοῦ» παύσει ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Λενίν τὸν ρόλον ἐνὸς Παραδείσου τοῦ Μωάμεθ. Τὴν μεταχειρίζεται διὰ νὰ φανατίσῃ τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς πείσῃ νὰ ἔχωσιν ὑπομονήν. Ἄλλὰ ἀναβάλλει τὴν περίοδον αὐτὴν διὰ τὸν ἄλλον κόσμον. Καὶ πραγματεύεται ζητήματα ἀμεσώτερης ἀνάγκης.

Ἐὸ προσεχὲς καθήκον εἶνε ἡ Ἐπανάστασις. Καὶ ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ γίνῃ διὰ φανταστικῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ «μετ' ἀνθρώπων οἷοι εἶνε οἱ σήμερον, οἷτινες δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν ἄνευ ὑποταγῆς, ἄνευ ἐλέγχου, ἄνευ ἐπιβλέψεως» (σελ. 73). Ἡ ἐπανάστασις ὅθεν σημαίνει «ὑποταγήν, ἔλεγχον, ἐπίβλεψιν» ἤτοι Κυβέρνησιν καὶ δὴ δικτατορίαν. Ἡ ἐπανάστασις δὲν θὰ ἐξαφανίσῃ τὸ Κράτος. Περιορίζεται μόνον νὰ ἀντικαταστήσῃ ἓνα τύπον Κράτους δι' ἄλλου. Ἐὸ «ἀστικὸν Κράτος» διὰ τῆς «ἐπαναστατικῆς δικτατορίας τοῦ Προλεταριάτου». Αὕτη δὲ ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ καταστρέψῃ διὰ παντὸς τὸ ἀστικὸν Κράτος, νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, καὶ δὴ νὰ ἐτοιμάσῃ διὰ τὸ μέλλον τὴν ἐξαφάνισιν παντὸς Κράτους οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τοῦτο. Ἄλλ' ἐν τῇ μεταξύ, κατὰ τὴν μεταβατικὴν ταύτην περίοδον, τὸ Κράτος «τοῦ ἐνόπλου καὶ ἐν δεσποζούσῃ κοινωνικῇ τάξει ὀργανομένου προλεταρίου» θὰ εἶνε Κράτος ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει του τῇ ἀπορροούσῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ μεθ' ὅλων τῶν δικαιωμάτων ἀνέχει ὁ ὄρος οὗτος.

Ἡ περιγραφή τοῦ προλεταριακοῦ Κράτους εἶναι τὸ πρωτοτυπότερον μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Λενίν. Ἡ «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» εἶναι μίαν ἔκφρασιν τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Μάρξ καὶ ὁ Ἐγκελ εἶναι οἱ δημιουργοί, ἀλλ' ἀφήκαν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἀσαφές. Ἐπὶ τοῦ πτωχοῦ ἱστοῦ ὃν ἐπρομήθευσαν μερικαὶ φράσεις τοῦ περιφρήμου κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου, εἴτε ἐξ ἐπιστολῶν εἴτε ἐκ λιθῶν τῶν δύο τούτων διδασκάλων — διότι δὲν παραπέμπει εἰς τὸ «Κεφάλαιον» τοῦ Μάρξ — ὁ Λενίν ἐξέφανε τὴν πλήρη εἰκόνα καθεστῶτος οἷον ὁ μπολσεβισμὸς προσεπάθησε νὰ πραγματοποιηθῆ (1). Δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ, τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς ἀνάδοῦ του εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐλόκληρον τὸ πρόγραμμα τοῦ δικτάτορος τῆς Ρωσίας. Τί ἐστὶ Κράτος; Ἐρωτᾷ ἑαυτὸν ὁ μαθητὴς τοῦ Μάρξ, Λενίν. Ἡ κυρία οὐσία τοῦ Κράτους, ἀπαντᾷ οὗτος, εἶναι «ἡ καταπίεσις» (σελ. 121).

Ἐὸ Κράτος, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐγκελ, εἶναι «μὴν εἰδικὴ δύναμις καταθλίψεως». «Ἐὸ Κράτος εἶναι μίαν ὀργανωμένην μηχανὴν σκοποῦσα τὴν καταπίεσιν μιᾶς τάξεως τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῆς ἄλλης». «Ἐὸ Κράτος γράφει ὁ Λενίν εἶναι «ἡ συστηματικὴ χρῆσις τῆς δυνάμεως τῶν ὀπλῶν ὑπὸ μιᾶς τάξεως ἐναντίον τῆς ἄλλης». (σελ. 27, 119, 92). Ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Κράτους — ἅτινα ἡ πείρα ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ κεφαλαίου κράτος — ἀνήκουσι, λέγει ὁ Λενίν, ὄχι εἰς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον Κράτος, ἀλλ' εἰς τὸ κράτος ἐν γένει οἰονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τοῦτο. Καὶ συμπεραίνει: Δεδομένου ὅτι τὸ Προλεταριακὸν Κράτος εἶναι ἐν Κράτος, τοῦτο πρέπει νὰ ἔχη ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ, τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ Κράτος. Πρέπει νὰ εἶναι καταπιεστικὸν καὶ ὡς ὄργανον μιᾶς τάξεως ἀνὰ κάμῃ συστηματικὴν χρῆσιν τῆς ἐνόπλου δυνάμεως ἐναντίον τῆς ἄλλης τάξεως. Ὡς τὴν καταθλιβομένην τάξιν γίνεται ἡ καταθλιβούσα καὶ τὰνάπτειν. Τὰ πρόσωπα ἀλλάζωσιν ἐνδόματα ἀλλὰ τὸ θεατρικὸν ἔργον παραμένει τὸ αὐτό.

«Θὰ μεταβῶμεν, γράφει ὁ Λενίν, ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ Κράτους ὡς εἰδικῶς καταπιεστικῆς δυνάμεως μιᾶς τάξεως καθωρισμένης, εἰς τὴν καταπίεσιν τῶν ἐκμεταλλευτῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς δυνάμεως τῆς

(1) Δύναται τις νὰ διμψοβηθῆσθῃ τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν κατὰ τοῦ Λενίν τῶν θεωριῶν τοῦ Μάρξ. Ὁ Βερνατέν ἐν νεοσσι ἐκδοθέντι ἔργῳ τοῦ Οὐγγου Ραγι: Der Kommunismus sein Wesen, sein Ziel, seine Wirtschaft Berlin 1919 θεωρεῖ τὸν μπολσεβισμὸν ὡς ὀπισθο ρόμην εἰς τὸν πρὸ τοῦ Μάρξ σοσιαλισμὸν. Ὁ Λενίν βραβεύει κυρίως τὴν θεωρίαν του ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μάρξ: «Μεταξὺ τῆς κεφαλαίου κοινωνίας καὶ τῆς κομμουνιστικῆς ὑπάρχει μίαν περίοδον διαβάσεως πρὸς τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην. Εἰς αὐτὴν ἀνταποκρίνεται περίοδος μεταβατικῆς πολιτικῆς καὶ ἦν τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

πλειονοψηφίας του λαού, των εργατών και των αγροτών». Το καταπιεστικόν ὄργανον δὲν εἶναι πλέον ἢ μειονοψηφία τοῦ πληθουςμοῦ, ὡς ἦτο ἢ περίπτωσις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας καὶ τοῦ ἡμερομισθοῦ, ἀλλ' ἢ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ. Καὶ προσθέτει ὁ Λενὶν μετ' ἀπειλητικῆς εἰρωνείας «ὅταν ἢ πλειονοψηφία τοῦ λαοῦ ἀποφασίζῃ νὰ ἐνασχολῆται διαρκῶς καταπιέζουσα τοὺς ἐκμεταλλευτάς, ἐν ὄργανον «εἰδικόν» καταπίεσεως ἀποβαίνει περιττόν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ Κράτος ἀρχεται διαλυόμενον. Ἐντὶ εἰδικῶν σωματικῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πρόνομοῦχον μειονοψηφίαν, (οἱ πρόνομοῦχοι ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους, οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ διαρκοῦς στρατοῦ κλπ.) ἢ πλειονοψηφία δύναται νὰ ἀσχοληθῇ αὐτὴ ἢ ἴδια τῶν συμφερόντων τῆς, ὅσον δὲ Λαϊκωτέρα γίνεται ἢ ἐξάσκησις τοῦ λειτουργήματος τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας, τόσον εὐκολώτερον εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαλλαγῇ τις αὐτῆς ταύτης τῆς ἐξουσίας» (σελ. 64 - 65).

Κατὰ τὸν Λενὶν δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ γενικῆς ἐλευθερίας. «Ἡ Δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, γράφει, χαρακτηρίζεται ὑπὸ μιᾶς σειρᾶς περιορισμῶν τῆς ἐλευθερίας τῶν καταπιεσάντων, καὶ ἐκμεταλλευσάντων κεφαλαιούχων». . . «Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν Δημοκρατίαν αὕτη «ἀνήκει εἰς τὴν κολλοσιαίαν πλειονοψηφίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ μετὰ βιαίας κατασυντριβῆς δηλαδὴ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῆς Δημοκρατίας τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ καταπιεστῶν τοῦ λαοῦ» (σελ. 135).

Τὸ Κράτος ὑφίσταται λοιπὸν ἀφ' οὗ ἐνέχει τοῦτο τὸ οὐσιαστικόν: τὴν «καταπίεσιν». «Ὁ συνδυασμὸς τῶν τάξεων ἐλευθερίας καὶ Κράτους εἶναι ἐκφράσεις ἀνευ ἐννοίας. . . Ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἐν Κράτει, δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία, καὶ ὅταν πραγματικῶς ὑπάρξῃ ἢ ἐλευθερία τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον Κράτος.

Τὸ νέον καθεστῶς καταπίεσεως προϋποθέτει τὴν λειτουργίαν μιᾶς νέας «μηχανουργίας». Ἡ παλαιὰ γραφειοκρατικὴ καὶ στρατιωτικὴ «μηχανή» ἐξαφηνιζομένη ἀντικαθίσταται διὰ μιᾶς νέας πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς.

Ἡ πολιτικὴ μηχανὴ δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα. Ὁ Λενὶν ἐρήσθη τὸ ὑπόδειγμα ἐκ τῆς Commune τῶν Παρισίων τοῦ 1871, οἷον περιέγραφε ταύτην ὁ Μάρξ ἐν τῇ βιβλίῳ του. (1). Ὁ ἐμφύλιος

(1) Ἴδου τὰ χαρακτηριστικά: Ὀνομασία ὑπὸ τῆς καθολικῆς ψήφοφορίας τῶν ἀντιπροσώπων ἐκάστου δήμου—δικαίωμα διαρκῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν—ἐξαφηνισιν τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὁ ἄλλοις ἢ ἔχη συγχρόνως διαβουλευτικὰ καὶ ἐκτελεστικὰ δικαίωματα. Καθορισμὸς τοῦ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων ἐπὶ τῇ βῆσει τοῦ ἡμερομισθοῦ τῶν εργατῶν. Ἐλεγχος τῶν ὑπαλλήλων ὑπὸ τοῦ ἐνόπλου προλεταριάτου. Τέλος δραστηρία συγκέντρωσις τῆς ἐρχῆς ἐν μιᾷ Βουλῇ συγκειμένη ὑπ' ἀντιπροσώπων τῶν Δήμων.

πολέμος ἐν Γαλλίᾳ. Ἐὰ κύρια στοιχεῖα ταύτης ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ Συντάγματι τῆς Δημοκρατίας.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν μηχανήν, πρόκειται περὶ τοῦ Κολλεκτιβισμοῦ ἐν τῇ πλέον γνωστῇ καὶ πλέον κοινῇ μορφῇ αὐτοῦ, (1) ἢ τῆς Κοινοκτημοσύνης τῶν ἐργαλείων τῆς παραγωγῆς, ἀνγκαστικὴ ἐργασία διὰ πάντας, πληρωμὴ συμφώνως πρὸς τὴν παραχθείσαν ἐργασίαν, ἰσότης τῆς ἀμοιβῆς ὡς πρὸς τοὺς ἐργάτας τῆς πνευματικῆς ἐργασίας καὶ τοὺς χειρωνακτοὺς καὶ τέλος, ἔλεγχος ἀπάσης τῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ἐνόπλου προλεταριάτου.

Οὐδὲν πρωτότυπον ἐν τῇ σχεδίῳ τούτῳ. Δύο χαρακτηριστικὰ εἶναι ἄξια, ἐν τούτοις ὅπως ἀποσπῶσιν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, διότι ὁ Λενὶν τὰ ἐπαναλαμβάνει διαρκῶς μετ' οἰκειοθελοῦς ἐπιμονῆς καὶ ποιᾶς τινος κυνικῆς εἰλικρινείας: τὸ νέον οἰκονομικόν καθεστῶς δὲν θὰ εἶναι οὔτε ἐλεύθερον οὔτε δίκαιον.

Πρῶτον δὲν θὰ εἶναι ἐλεύθερον διότι ὁ ἐργάτης ἐν τῇ σοσιαλιστικῇ ἐργαστηρίῳ, θὰ εὐρίσκειται ὑπὸ ἄμεσον διεύθυνσιν ὡς καὶ κατὰ τὸ κεφαλαιοκρατικόν καθεστῶς. Μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως γράφει ὁ Λενὶν, τῆς ὑπερέρας περιόδου τοῦ Κομμουνισμοῦ, οἱ σοσιαλισταὶ ἀπαιτῶσιν ἐκ μέρους τῆς τε Κοινωνίας καὶ τοῦ Κράτους τὸν πλέον αὐστηρὸν ἔλεγχον ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέτρον τῆς ἐργασίας καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατανάλωσιν», Μόνον ὁ ἔλεγχος οὗτος δέον νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν κεφαλαιούχων ὑπὸ τῶν εργατῶν καὶ δέον νὰ ἐξασκαίται οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ὑπαλληλοποιηθέντος Κράτους, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν ἐνόπλων εργατῶν». (σελ. 148). «Κανονισμὸς καὶ ἔλεγχος, ἴδου τί κυρίως χρειάζεται ἵνα τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν καὶ λειτουργήσῃ καλῶς ἢ Κομμουνιστικὴ κοινωνία ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς φάσει. Ἄπαντες οἱ πολῖται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ γίνωσι ὑπάλληλοι ἐπιταχθέντες ὑπὸ τοῦ Κράτους, συγκειμένου ἐξ ἐνόπλων εργατῶν. Ἄπαντες οἱ πολῖται μεταβάλλονται εἰς ὑπαλλήλους καὶ ἐργάται τοῦ μόνου καὶ μοναδικοῦ μεγάλου συνδικάτου ὅπερ θὰ εἶναι τὸ Κράτος. Πρόκειται μόνον, ἔλοι οἱ ἐργάται ἐξ ἴσου, νὰ διατηρήσωσιν ὁμοίμορφον τὸν ρυθμὸν τῆς ἐργασίας καὶ νὰ λαμβάνωσι ἴσον ἡμερομισθίον». Ὅσα φθάσωσι δὲ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα διατηροῦντες εἰς τὰς πλέον μεγάλας βιομηχανίας «τὴν πλέον αὐστηρὰν σιδηρὰν πειθαρχίαν» (σελ. 153).

(1) Ἴδου ἐν σελ. 140 τοῦ ἔργου τοῦ Λενὶν τὴν κλασσικὴν περιγραφὴν τοῦ κολλεκτιβιστικοῦ καθεστώτος, μετὰ καταστημάτων πωλήσεως, γραμματικῶν ἐργασίας, δικαιοῦματα καθορισμένης καταναλώσεως κ.λ.π. Ἐν τῷ σύνολον τῆς κοινωνίας, γράφει ὁ Λενὶν (σελ. 151) γίνετα: ἐν μόνον ἐργασίας, ἐν καὶ μόνον γραφετον μετὰ ἴσης ἐργασίας καὶ ἴσου ἡμερομισθοῦ διὰ πάντας».

Είναι αληθές ότι ο Λενίν όμιλει κυρίως περί εξασκηθισομένων ελέγχου επί των «κεφαλαιούχων οΐτινες μετεβλήθησαν εις ύπαλληλους» και επί «των κυρίως μορφωμένων ανθρώπων των έχόντων ύφος κεφαλαιούχων». "Όταν οΐτοι θα ήττηθώσι, τὰ άλλα θα πραγματοποιηθώσιν άνευ κωλύματος. Άλλά πρόκειται ένταύθα περί δημοκρατίας του Λενίν προσπαθούντος να περιχρυσώσει το καταπότιον υπερθέλει να καταπίουν οί εργάται. Διότι, πασιφανώς, εις έν σοσιαλιστικόν Κράτος έν ή πάντες εργάζονται, ο έλεγχος φυσικά θα εξασκηται επί πάντων. Και έν τινι, εκτίεσει, υπό ήμερομηνίαν 29 'Απριλίου 1918, προς το κεντρικόν Συμβούλιον των αντιπροσώπων των εργατών και των στρατιωτών άπασών των Ρωσσιών (Les tâches prochaines de la puissance des Soviets) ο Λενίν θεωρεί ως το πλέον έπείγον καθήκον την εφαρμογήν της πειθαρχίας της εργασίας εις τους εργάτας επαναστάτας. «Ήρέπει να μάθωμεν, γράφει ο Λενίν, να συνδιάζωμεν τον δημοκρατισμόν των συλλαλητηρίων των εργατικών μαζών, τον υπερχειλούντα τάς όχθας ως πλήμμυρα άνοιξεως, μετά σιδηράς πειθαρχίας, διρκουσών των ώρων της εργασίας, μετ' αναμφισδητήτου ύποταγής, εις την θέλησιν ένός και μόνου προσώπου, του διευθυντού του Σοβιέτ» (σελ. 56).

Ο έλεγχος οΐτος υπό των ένόπλων εργατών έμπνέει άνησυχίας. Χωρίς να εξετάσωμεν την τρομοκρατίαν ήτις έπακολουθεί τοιοΐτον καθεστώς (και ήτις ακριβώς δέν άπαρέσει εις τον Λενίν) είναι άρα γε δυνατόν το σύνολον των εργατών να έλέγξη την πολύπλοκον λειτουργίαν βιομηχανικού εργασηρίου; Τοΐτο δέν άπαιτεί τεχνικάς γνώσεις αξιούσας προπαρασκευαστικήν μάθησιν; Οΐχι άπαντά ο Λενίν. Ο έλεγχος, λέγει οΐτος, είναι σήμερον το εύκολώτερον των πραγμάτων, και όφείλεται ακριβώς εις το κεφαλαιουχικόν καθεστώς. Χάρις εις αυτό, «ο έλεγχος, γράφει ο Λενίν μετά σοβαρότητος, δέν σύγκειται ειμή εκ στοιχειωδεστάτων πράξεων επιτηρήσεως και δύναται να εξασκηθή παρά παντός ανθρώπου έχοντος την στοιχειώδη σχετικήν άγωγήν, γνωρίζοντος δε τάς τέσσαρας αριθμητικάς πράξεις και δυναμένου να συντάξη τάς αναγκαίας αποδείξεις πληρωμής!» (Staat u. Revolution σελ. 134). Οΐτω όλοι οί πολίται δύνανται, κατά σειράν, να εξασκήσωσι τον έν λόγφ έλεγχον, και έν Κράτος έν ή εξασκεΐται τοιοΐτος καθολικός έλεγχος, παύει να είναι Κράτος, και προετοιμάζει την βαθμιαίαν εξαφάνισιν του Κράτους, εις ήν βαίνομεν.

Δεδομένου ότι οί ένοπλοι εργάται «δέν άστειζονται, άντες άνθρωποι του πρακτικού βίου, και οΐχι αισθηματολόγοι και εκθηλυπρεπεΐς διανοούμενοι» (σελ. 156) ή «ανάγκη» της ύποταγής θα γίνη ταχέως

«συνήθεια» και ή συνήθεια αύτη θα άνοΐξη την θύραν εις την νέαν κοινωνίαν.

Αΐτη «ή σιδηρά Πειθαρχία», θα έχη τουλάχιστον ώς αντιστάθμισμα την πραγματοποίησιν της δικαιοσύνης όσον άφορᾷ την άμοιβήν της εργασίας; Μήν άπατάσθε, διακηρύττει, ο Λενίν, εις τους άναγνώστας τους. Ή ισότης του ήμερεμισθίου και της εργασίας, είναι ή δικαιοσύνη. Ίδου δε ακριβώς το κείμενον των γραφόμενων του. «Πάν δίκαιον έστιν ή εφαρμογή όμοιομόρφου κανόνος εις άνθρώπους όντας διαφόρους και οΐτινες, δέν είναι πραγματικώς οί ίδιοι, δια και «ΐσον δικαίωμα» δια πάντας είναι παραβλασις της ισότητος και άδικία. Βεβαίως, πώς όστις παράγει ίσην ποσότητα κοινωνικής εργασίας, λαμβάνει ίσην ποσότητα εκ των προς κατανάλωσιν κοινωνικών ποσοτήτων (μέ τινας άφαιρέσεις). Άλλά τὰ άτομα δέν είναι μεταξύ των ίσα. Εΐς άνθρωπος είναι ισχυρότερος, ο έτερος ασθενέστερος, ο εις είναι νενημφευμένος, ο έτερος οΐχι, ο εις έχει περισσότερα τέκνα ο έτερος ολιγώτερα. Ή ισότης λοιπόν και ή δικαιοσύνη δέν δύνανται εισέτι να βρασιλεύσωσιν εις την πρώτην αυτην φάσιν του κομμουνισμού» (σελ. 142). Ή μόνη πρόσδος ως προς την δικαιοσύνην είναι ότι θα εξαφανισθῆ ή εκμετάλλευσις των άτόμων, χάρις εις την κοινοκτημοσύνην των μέσων της παραγωγής. Άλλ' όποια άρχέγονος δικαιοσύνη! Και πόσαι βρειται άστικαί άνισότητες θα επιζήσωσιν έν τῆ νέᾳ κοινωνία. Διότι, (και αύτη είναι μία σημαίνουσα όμολογία), όστις, κατά τον Λενίν, λέγει δίκαιον, έννοεί άστικόν (bourgeois) «δέν γνωρίζομεν άλλον κανόνα δικαίου, ειμή τον άστικόν» (σελ. 144).

Και ο Κομμουνισμός, δν εΐχεται ο Λενίν, είναι ακριβώς μία κοινωνία άνευ δικαίου.

Ή οικονομική θεωρία του Μπολσεβικισμού δύναται να εκτεθῆ περιληπτικώς ως εξής:

"Όσον άφορᾷ το μέλλον—μέλλον όπερ αναβάλλουν εις τον πλέον απομεμακρυσμένον χρόνον μία οΐτοπία άναρχική, ήτις προϋποθέτει συγχρόνως «άνθρώπους διαφόρους των της σήμερον» και προϊόντα εις άπερίοριστον ποσότητα."Ήτοιδιπλή και εύκολος προϋπόθεσις ήτις άπαλλάσσει την μέλλουσαν κοινωνίαν νομικής και οικονομικής όργανώσεως.

"Όσον άφορᾷ το παρὸν—παρὸν οΐτινος δέν διαβλέπει τις το τέλος—το οικονομικόν καθεστώς του Κολλεκτιβισμού, (κοινοκτημοσύνη) όπερ ως όμολογεί αυτός οΐτος ο Λενίν, δέν προσάγει εις τον εργάτην περισσότεραν έλευθερίαν και οΐτε περισσότεραν δικαιοσύνην, περιορίζεται μόνον να αντικαταστήσῃ τάς ιδιωτικάς επιχειρήσεις δια του Κράτους ως καθολικού εργοδότη.

Τούναντίον το νέον καθεστώς, θα έχη ως αποτέλεσμα τον μεταξύ

τῶν κοινωνικῶν τάξεων μέχρι παροξυσμοῦ ἀγῶνα—καθεστῶς συστη-
ματικῆς καταπίεσεως τῆς μειονοψηφίας παρὰ τῆς πλειοψηφίας.—Τὸ
«ἐνοπλον προλεταριάτον» βιαίως θὰ ἐκδικηθῆ δι' ἑσᾶ ἐν τῇ παρελθόντι
ὑπέφερε. Μία δημοκρατικὴ δικτατορία θὰ ἐγκαθιδρυθῆ ὄχι, πρὸς ὄφε-
λος ὄλων, ἀλλὰ μὲ «ἀποκλεισμὸν ἐκ τῆς δημοκρατίας τῶν ἐκμεταλ-
λευτῶν καὶ καταπιεστῶν τοῦ λαοῦ» (σελ. 135). Ἐν μιᾷ λέξει, ἐξάγει
τὸ συμπέρασμα ὁ Λενίν· «ἐν τῇ Κομμουνισμῷ, ὄχι μόνον ἐπὶ τινα
χρόνον διατηρεῖται τὸ ἀστικὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀστικὸν
Κράτος, ἀλλὰ ἄνευ ἀστῶν. Ἦτοι «ἀστικὸν Κράτος ἄνευ ἀστῶν».

Τὸ ἀστικὸν Κράτος ἀναφαίνεται μεθ' ὄλων τῶν ἀσχημιῶν, μεθ'
ὄλων τῶν καταπίεσεων, μεθ' ὄλων τῶν ἀδικιῶν δι' ἃς ἡ θεωρία τοῦ
Μάρξ τὸ καθιστᾷ ὑπεύθυνον, ἀλλὰ οἱ ἀστοὶ (bourgeois) ἀντικαθιστῶν-
ται ὑπὸ τῶν ἐνόπλιων προλεταρίων. Οὗτος εἶναι ὁ ὑπ' αὐτοῦ τούτου
τοῦ Λενίν, δοθεὶς ὁρισμὸς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ῥωσοῖς ἐγκαθιδρυθέντος
καθεστῶτος.

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ δικαιολογία μιᾶς τοιαύτης μετατροπῆς; Ἀφοῦ
ἡ νέα ὀργάνωσις, ὡς τὸ ἔμιλει ὁ ἴδιος ὁ Λενίν, δὲν θὰ ἐγκαθιδρύσῃ
οὔτε ἐλευθερίαν οὔτε δικαιοσύνην, καὶ θὰ εἶναι μία καταφανῆς τυραν-
νία—(καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγικότητα αὐτῆς οὔτε κἄν ἐπιχειρεῖ
νὰ τὴν καταδείξῃ). Διὰ ποίαν κατανρητὴν αἰτίαν ὁ δημιουργὸς ἐνός
τοιούτου συστήματος δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀνάγκην του;

Ὁ Λενίν ἐπιχειρεῖ τοῦτο ἐπικαλούμενος τὴν φιλοσοφίαν τῆς Ἱστο-
ρίας. Ὁ Μπολσεβικισμὸς τοῦ Λενίν, εἶναι ἡ κατὰ γράμμα σχεδὸν ἐ-
φαρμογὴ τῆς θεωρίας τοῦ ἱστορικοῦ ματεριαλισμοῦ.

Καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λέγεται ὁπαδὸς τοῦ
Μάρξ. Ἄλλ' οὐδέποτε ἡ φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας—αὐτὴ ἡ πηγὴ τῶν
καταστρεπτικῶν πλανῶν, οὐδέποτε ἐνεδύθη μετὰ τῆς ἀρχαϊκῆς
ἀπλότητος ἢ ἐτέθη ἐν ἐνεργείᾳ. Ὁ Μάρξ, προσεῖδε τὴν ἐξέλιξιν τοῦ
κεφαλαιουχικοῦ καθεστῶτος, εἰς καθεστῶς Κολλεκτιβισμοῦ καὶ ὀγ Κομ-
μουνισμοῦ. Διὰ νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ ἐξέλιξις αὕτη δεῖται μιᾶς διαμέσου
περιόδου, τῆς δικτατορίας τοῦ Προλεταριάτου. Τὴν περίοδον ταύτην
σκοπεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ Ῥωσικὴ Ἐπανάστασις. Αὕτη, εἶναι ἐν ὄλῃ
τῇ γυμνότητι ἢ ὑπὸ τοῦ Λενίν ἐκφρασθεῖσα σκέψις. Ἴδου τὸ κείμενον
«Ὁλη ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ, γράφει οὗτος, εἶναι μία ἐφαρμογὴ τῆς θε-
ωρίας τῆς ἐξελίξεως εἰς τὸν νεώτερον καπιταλισμὸν ἐν τῇ πλέον συ-
νεπῇ καὶ τῇ πλέον πλήρῃ αὐτῆς μορφῇ, ἐν τῇ πλέον βαθείᾳ καὶ τῇ
πλέον πλουσίᾳ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον.

« . . . . . Ἐπὶ ποίων βάσεων δύναται τις νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα
τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἐρχομένου Κομμουνισμοῦ; Ἐπὶ τῆς βάσεως ὅτι

ὁ Κομμουνισμὸς πηγάζει ἐκ τοῦ κεφαλαιουχικοῦ καθεστῶτος ἔχει τὴν
ἱστορικὴν αἰτίαν εἰς τὸ καθεστῶς τοῦτο, ἀντιπροσωπεῖ τὸ ἀπο-
τέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῆς δημοσίας ταύτης δυνάμεως, ἀποτέλεσμα
ὑπερπροκόπτει ἐκ τοῦ καπιταλισμοῦ;»

«Ὁ Μάρξ θέτει τὸ ζήτημα τοῦ Κομμουνισμοῦ ὡς εἰς φυσιοδίφης,
θὰ ἔθετε τὸ ζήτημα τῆς ἐξελίξεως μιᾶς νέας βιολογικῆς κατηγορίας,
περὶ τῆς ἐγνώριζεν ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τοιοῦτον καὶ τοιοῦτον τρόπον καὶ
μεταβάλλεται ἀκολουθοῦσα τοιαύτην ἢ τοιαύτην καθορισμένην διεύ-
θυνσιν». (σελ. 528).

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπόψεως δικαιολογεῖται καὶ ἡ δικτατορία τοῦ
Προλεταριάτου. «Τὸ πρῶτον σημεῖον ὑπερ εἶναι ἀπολύτως βέβαιον
καὶ ὑπερ εἶναι ἐπιβεβλημένον ὑφ' ὅλης τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως,
ὑφ' ὅλης τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει, εἶναι τὸ ἀκόλουθον· ὅτι ἱστορικῶς
εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχῃ μία ἰδιαιτέρα περίοδος χρησι-
μεύουσα ὡς διάβασις μετὰ τοῦ κεφαλαιουχικοῦ καὶ τοῦ Κομμουνι-
στικοῦ καθεστῶτος. Ἡ ἀπαραίτητος αὕτη «μεταβατικὴ πολιτικὴ πε-
ρίοδος» καὶ τὸ Κράτος τῆς περιόδου ταύτης, δὲν δύναται νὰ ἦ ἄλλον
τι εἰμὴ ἡ ἐπαναστατικὴ δικτατορία τοῦ Προλεταριάτου». (σελ. 131-
132).

Ἴδου ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεωρητικὴν ἐξήγησιν. Βεβαίως δὲν χρησι-
μοποιεῖ τὴν σκοτεινὴν αὐτὴν ἱστορικὴν θεωρίαν διὰ τὰς λαϊκὰς μά-
ζας. Διὰ ταύτας ὑπάρχει ἕτερα ἐξήγησις. Εἶναι ἐκείνη ἣν ἐχρησιμο-
πολεῖ ὁ Λενίν πρὸ ὀλίγου. «Τὸ ἀστικὸν καθεστῶς ἄνευ τῶν ἀστῶν
(La bourgeoisie sans les bourgeois). Ἴδου βάσις ἣτις εἶναι ἀπλή
καὶ προσιτὴ εἰς πάντα. Δεδομένου ὅτι διὰ τὸ ἀστικὸν καθεστῶς ἔθε-
σεν ὁρισμὸν ὁ Λενίν· «μὴν μειονοψηφίαν ἀνθρώπων οἵτινες ἀπολαμ-
βάνουσι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς ἄλλους» τὸ νέον καθε-
στῶς θὰ εἶναι «μία πλειονοψηφία ἀνθρώπων οἵτινες θὰ ἀπολαμβά-
νουσι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς ἄλλους». Ὅσον
περισσότερον, ὁ λαὸς εἰς ὃν προσφέρουν τοιοῦτον δελέασμα, καθυστέ-
ρεῖ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέρψωσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσον περισσότερο ἀρχαϊκᾶ
εἶναι τὰ ἐνστικτὰ αὐτοῦ, τόσο περισσότερο θὰ ὑπέφερε προηγουμέ-
νως ἐκ τῆς βιαίας καὶ ἀχαλινώτου κυβερνητικῆς ἐκμεταλλεύσεως, καὶ
τόσον περισσότερο τοιοῦτον πρόγραμμα δύναται νὰ ὑπολογίζῃ ἐπὶ τῆς
ἐπιτυχίας. Ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τόσο περισσότερο θὰ συνοδεύεται ὑπὸ
κρεουργιῶν καὶ ἀδικιῶν. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κύριον αἶτιον διὰ τοῦ
ὁποῖου ἡ θεωρία αὕτη καθίσταται ἀποτελεσματικὸν δημαγωγίας μέσον.

Ἀφ' ἑτέρου, καὶ τοῦτο εἶναι λογικώτατον, ὅσον περισσότερο τὸ
πρόγραμμα τοῦτο τοῦ ἀντεστραμμένου τούτου ἀστικοῦ καθεστῶτος, θὰ
ἐπιρρεάσῃ τὰ πνεύματα, ἐπὶ τοσοῦτον εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκ τῆς κατα-

στροφής του παλαιού άστικού καθεστώτος θά εξέλθῃ—άντι του χιλιε-
 τοῦς κομμουνισμοῦ ὃν προτείνουν εἰς μυστικισμὸν τῶν πιστῶν—μία νέα
 μορφή άστικῆς οἰκονομίας. Καί τοῦτο ὡς ἐξάγεται—καθόσον εἶναι
 δυνατόν νά ἔχη τις ἀκριβεῖς πληροφορίες—συμβαίνει ἐπὶ τοῦ παρόντος
 ἐν Ρωσίᾳ. Τὸ διαυγέστερον ἀποτέλεσμα τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως
 φαίνεται ὅτι ἦτο κατόπιν τῆς ἐφόδου κατὰ τῶν γαιῶν τῶν εὐγενῶν
 ὑπὸ τῶν χωρικῶν—μία βία κατανομή τῶν γαιῶν, ἔχουσα ὡς ἀποτέ-
 λεσμα τὴν δημιουργίαν μιᾶς δημοκρατίας συγκειμένης ἀπὸ χωρικούς
 ἰδιοκτήτας. Θά συμβῆ δὲ τὸ παράδοξον ὅτι ἐκ τῆς σήμερον Ρωσίας
 θά ἐξαλειφθῶσι τὰ τελευταῖα ἔχνη τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν τῇ άγροτικῇ
 καθεστώτι τῆς Ρωσίας.

Ἡ θεωρία ἦν περιεκτικῶς ἐξεθέσαμεν εἶναι μᾶλλον Πολιτικὴ ἢ
 Οἰκονομικὴ θεωρία. Ὡς οἰκονομικὸν καθεστῶς ἢ καλλεκτιβιστικὴ δι-
 κτατορία τοῦ προλεταριάτου δὲν εἶναι βιώσιμος. Καί ὡς ὁ τέλειος
 Κομμουνισμός, εἰς ἕν ἐδηγεῖ ἡ θεωρία αὕτη, παραμένει ὄνειρον, καί
 ἡ Ρωσία διὰ τὴν ζήσιν θά ἀναγκασθῆ νά ἐπανείρῃ—ἤδη δὲ ἐρευνᾷ-
 μίαν μορφήν κεφαλαιουχισμοῦ ἣτις θά ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὴν νά παράγῃ.

Τούναντιον, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πολιτικὸν σύστημα, ἡ δικτατορία τοῦ
 Προλεταριάτου ἀναφαίνεται ἀπλῶς ὡς ἡ βία ἀντικατάστασις ἐνὸς
 προσωπικοῦ καί ἐνὸς κυβερνητικοῦ καθεστώτος παρ' ἐτέρου προσωπι-
 κοῦ καί ἐτέρου κυβερνητικοῦ καθεστώτος. Ἡ ἀντικατάστασις αὕτη
 εἶναι σχετικῶς εὐκάλος, καθὸ ἔλαβεν χώραν, ἐν χώρῳ ἐνθα ὁ άστικός
 πληθυσμός δὲν εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νά σχη-
 ματίσῃ πολιτικὰ στελέχη καί παρουσιάσῃ μίαν μικρὰν μειονοψηφίαν
 ἀπέναντι τῆς μεγάλης πλειονοψηφίας τῶν χωρικῶν.

Τὰ «άστικά» ἢ «κεφαλαιουχικά» συμφέροντα ἦτοι τὰ τῆς κινητῆς
 ἰδιοκτησίας δὲν εἶχον τὸ ἀπαιτούμενον χρόνον νά ἐπεκτείνουσι τὰ ὀλι-
 κτυα αὐτῶν, εἰς ἕλας τὰς κοινωνικάς τάξεις, καί εἰς τοὺς χωρικούς
 καί εἰς τοὺς ἐργάτας ἀκόμη, ὡς τοῦτο συνέβη εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεγάλην κτηματικὴν περιουσίαν, οἱ ἀντιπρό-
 σωποι ταύτης, ἀποτελοῦσι μειονοψηφίαν εὐρισκομένην κατ' ἀνάγκην
 εἰς τὴν διάκρισιν μιᾶς ἐξεγέρσεως τῶν πτωχῶν άγροτικῶν μαζῶν.
 Ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει, ἡ σύγχρονος ἐξαφάνισις τῆς Ἰσχυριστικῆς
 γραφειοκρατίας, γενικῶς μισουμένης, καί τοῦ στρατοῦ ἕως ἐχρησί-
 μευε δι' αὐτὴν ὡς ἔρρισμα, ἀφίνουσι τὴν θέσιν κενήν, δι' ἕν κόμμα
 βρασιζόμενον ἐπὶ τῶν πλέον βιαιῶν αἰσθημάτων καί ἐπὶ τῶν ἀπλουστέ-
 ρων τοιούτων ἦτοι: εἰς τὸ τῶν «κενεστέρων ἐργατῶν καί χωρικῶν».

Ἐάν ὁμως θέλει νά παρατηρήσῃ τις εἰς τὰς θεωρίας τοῦ Λενίν
 ἄλλο τι ἐκτὸς τοῦ εὐθράστου θεωρητικοῦ παραπετάσματος προορισμέ-
 νου νά δικαιολογήσῃ «τὴν κατάκτησιν τῆς ἀρχῆς», καί ἂν θελήσῃ τις

νά μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν οἰονδήποτε ζήτημα άσχετον μὲ αὐτό, δὲν δύ-
 νεται παρὰ νά ἐφαρμώσῃ οἰκονομικῶς καί ἠθικῶς τὰ ἐξῆς κριτήρια:

α'. Δεδομένου ὅτι τὸ καθεστῶς τοῦ Λενίν διατείνεται ὅτι θέλει νά
 ἐγκαθιδρύσῃ ἐν καθεστῶς «ὑπερτέρας παραγωγῆς», τὸ οἰκονομικὸν
 πείραμα ὅπερ ἔλαβε χώραν ἐν Ρωσίᾳ δύναται νά δικαιολογήσῃ τὴν
 ἀξιῶσιν ταύτην;

β'. Δεδομένου ὅτι ἡ θεωρία αὕτη διατείνεται ὅτι θέλει νά ἀντικα-
 ταστήσῃ τὴν καταπιεστικὴν ἀδινίαν τῆς μειοψηφίας διὰ τῆς πλειοψη-
 φίας, ἣτις κατ' αὐτὴν ἐνέχει ὀλιγοτέραν ἀδικίαν ἢ τὸ καθεστῶς τῆς
 σήμερον, δεδομένου ὅτι ταιαῦται εἶναι αἱ βλέψεις τῆς τοῦλάχιστον,
 εἶναι θέβαιον ὅτι ἔχει μεθ' ἑαυτῆς τὴν πλειονοψηφίαν ἢ τοῦλάχιστον
 ἐπιθυμεῖ τοῦτο εἰλικρινῶς;

Εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο τούτων ἐρωτημάτων ἡ ἱστορία ἀπήν-
 τησεν ἤδη.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον, ὁ Λενίν οὐδόλως φαίνεται πεπει-
 σμένος ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.
 «Ἡ δικτατορία τοῦ Προλεταριά, γράφει αὗτος, εἶναι ἡ ἀνύψωσις τῆς
 ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν καταπιεζομένων τάξεως τῆς κοινωνίας εἰς τὸ
 ἐπίπεδον τῶν κυριαρχουσῶν τάξεων, ἀνύψωσιν σκοποῦσαν τὴν κατα-
 συντριβὴν τῶν ἐκμεταλλευτῶν» (σελ. 134).

Εἰς ἄλλο χωρίον, δικαιολογεῖ τὴν δικτατορίαν, ὅχι μόνον διότι σκο-
 πεῖ νά κατασυντρίψῃ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐκμεταλλευτῶν, ἀλλὰ καί
 ἵνα «διευθύνῃ τὰς μεγάλας μάζας τοῦ πληθυσμοῦ, τοὺς χωρικούς, τοὺς
 μικροὺς-άστοὺς καί τοὺς ἡμιπρολεταρλοὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐγκα-
 ταστάσεως τῆς οἰκονομικῆς σοσιαλιστικῆς ὀργανώσεως» (σελ. 41-42).
 Ἄλλὰ τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ μεγάλη αὐτὴ μάζα δὲν συγκατατίθεται
 οἰκειοθελῶς. Ἄλλ' ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει ποῖα εἶναι ἡ δικαιολογία
 τῆς νέας ταύτης ὀλιγαρχίας;

CHARLES RIST

Καθηγητὴς τῆς Πολ. Οἰκονομίας
 τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΑΜΦΙΒΟΛΙΩΝ ΤΙΝΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

§

«Ἡ κατόπιν υπερτριτοῦς τυραννίας ἐκδηλωθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρὸς ἀναστήλωσιν καὶ ἀναγέννησιν τῶν ἐλευθεριῶν ὡς καὶ τῶν καταπατηθέντων δικαιωμάτων του ἐνεσαρκώθη διὰ τῆς ψήφου τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920.

Ἡ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ ἐπιταγή εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένη, ἢ δὲ θέλησις τοῦ λαοῦ ἐπιτακτική, ὡς πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν κατεύθυνσιν αὐτῶν πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἀναληφθείσης ἐξουσιοδοτήσεως.

Ἡ τε ἀναστήλωσις ὡς καὶ ἡ ἀναγέννησις τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν καταπατηθέντων ὑπὸ τῆς ὀλιγαρχίας δικαιωμάτων, δεόν νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ περισκέψεως καὶ συνέσεως τοιαύτης ὥστε ἐν τῇ μέλλοντι νὰ ἀποτραπῆ κατὰ τὸ δυνατόν πᾶσα ὀπισθόησις ἔστι καὶ ἀπλή παρερμηνεία αὐτῶν.

Τὸ περιβραχμα τὸ ἀσφαλιζόν τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων, ἐναντίον πάσης ἀτασθαλίας προσβολῆς ἢ καὶ ὑφαιρέσεως αὐτῶν, εἶναι ὁ Κρατικὸς ὀργανισμὸς, ὁ λεγόμενος Συνταγματικὸς Χάρτης.

Πᾶσα τυχόν ἀμφιβολία πηγάζουσα ἐξ ὠρισμένων σκοτεινῶν σημείων τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ, τόσον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀπλήν ἐρμηνείαν, χρησιμεύει ὡς ὄπλον θανατηφόρον ἐναντίον τῶν ἐλευθεριῶν ὑπερ δύνανται νὰ χειρίζωνται φιλαρχοὶ Κυβερνήται καὶ νὰ πλήττωσι δι' αὐτοῦ, πρὸς ἐκλογισμὸν ἰδιοτελιῶν σκοπῶν, πᾶν θεμιτὸν ἀνήκον τῇ λαῷ ἐκτροπα κατεργαζόμενοι οἷα ὑπῆρξαν αἱ πράξεις τῆς κατάλυθείσης ὀλιγαρχίας.

Κρίνοντες δ' ὅτι καθῆκον παντὸς διανοουμένου πολίτου εἶνε ἡ ὀπισθόησις συμμετοχὴ εἰς τὰ κοινὰ καὶ ἡ ἀναλόγως τῶν εὐνάμεων αὐτοῦ συνδρομή, πρὸς ἕσον ἐνεστι ἀρτιωτέραν ἐμφάνισιν τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, προέβημεν εἰς τὴν κατωτέρω περὶ «Ἀντιβασίλειας καὶ ἀμφιβολιῶν τινῶν ἐπὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Συντος» μελέτην, ἐλπίζοντες ὅτι αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ πραγματείᾳ γινώμει, ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατάξεων περὶ ἀντιβασίλειας, ἤθελον κριθῆ ὡς βᾶσιμοι.»

ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΠΕΡΙ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

§ I

I. — Αἱ θέλησις καὶ τὸ συμφέρον τῶν ἀτόμων, τῶν διὰ τῆς αὐτῆς γλώσσης, καταγωγῆς, ἠθῶν, θρησκείας καὶ ἐθίμων, συνδεδεμένων πρὸς ἀλληλα καὶ κατοικούντων ἐν ὠρισμένῳ τόπῳ, ἐνούμεναι εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ δημιουργοῦσαι μίαν «ἀνώτεραν θέλησιν, ἐν ἀνώτερον συμφέρον» ἀποτελοῦσιν τὸ Κράτος τῆς σήμερον. (1)

Ἡ γέννησις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Κράτους ὀφείλεται «εἰς τὸ σύνολον» τῶν θελήσεων καὶ συμφερόντων. Τὸ Κράτος ἄμκ τῇ γεννέσει του, ἀποσπάται τῶν καθ' ἕκαστα θελήσεων καὶ συμφερόντων, ἀποκτῶν ἰδίαν αὐτοπαρξίαν ἴδιον «Ἐγὼ» τὸ ἐγὼ τῆς αὐτῆς δημιουργημένης «ἀφηρημένης προσωπικότητος» (2).

Δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ Κράτος αὐτοκατασκευάσθη μόλις ὡς συνέλλεξεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὰ ὄργανα τῆς ἐκτελέσεως (3), ἢ δ' ἀφηρημένη αὐτοῦ προσωπικότης κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφέρει τῆς τῶν ἀτόμων ἢ μόνον ὅτι αὐτὴ ἔχει τὴν ἐξουσιάζουσαν θέλησιν καὶ τὸ ἀνώτερον συμφέρον πρὸ τῶν ὀπῶν πᾶσα μερικὴ θέλησις καὶ πᾶν συμφέρον καθυποτάσσονται.

Ἡ καθυπόταξις δ' αὐτῆ ὀπαγορεύεται ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ συμφεροντος. Ὁ Quelfi Filomusi λέγει «Μέγιστον συμφέρον εἶναι ἡ βεβαιότης, ἢ ἀσφάλεια τὸ δίκαιον.» (1) καὶ ἐγγύησις ὅτι τὰ ἐν τῇ

(1) Ὅρα διαφόρους γινώμει. V. E. Orlando Principi di Diritto Costituzionale (12 ediz.ione Barbera) cap II sez. 29. Ortye I lezioni di Diritto Costituzionale «R. Università di Roma, Corso Ufficiale 1914=1915 sez. 28=57 Società e Stato -Nozione e genesi κλπ. Filomusi Quelfi Enciclopedia Giuridica (VI Edizione 1910) Sezione seconda § 103 sez. 475 καὶ Ἐπ. A. Esmein Elements de droit Constitutionnel français et comparé (VI Edition 1914) § I l'Etat et la forme de l'Etat N. N. Σαρπὸλας Ἑλλ. Συντὸν Δίκαιον Τομ. Α Κεφ. III § 11.

(2) Ὅρα Manna «Principi di diritto Amministrativo (III Edizione 1877) vol. I sez. 5.

(3) Ὅρα Manna «Principi di diritto Amministrativo sez. 5.

(4) Filomusi Quelfi - Enciclopedia Giuridica (VI ediz. 1909) § 103 sez. 482 «... Supremo interesse é la sicurezza, la garanzia il diritto...

κοινωνία βιοῦντα ἄτομα δύνανται ἐλευθέρως νὰ ἀναπτυχθῶσι μὴ φοβούμενα τὴν βίαν ἢ καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων παρεμπόδιον τῆς ἀπολύτου ἱκανοποιήσεως τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν.

Ἡ ἐμπρακτος ἐκδήλωσις τοῦ «ἐγὼ» τοῦ Κράτους, ἡ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται τὴν ἔλθῃ αὐτοῦ ἐγγύτησιν τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ὑπάρξεώς του, εἶνε ὁ Συνταγματικὸς Χάρτης.

Ὁ Συνταγματικὸς Χάρτης δὲν εἶναι τυχαῖον τι κατασκευάσμα ἢ καὶ ἀπόρροια αὐθαίρετου ἐνεργείας, ἀλλ' εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ «κρατικὸς ὀργανισμὸς» τῆς ἀφηρημένης προσωπικότητος ὁ διὰ τῆς θελήσεως καὶ τῶν συμφερόντων τῶν ἀτόμων κατασκευασθεὶς.

Ἡ ἐξωτερικεὺς ὁμῶς τῆς θελήσεως τῆς ἀφηρημένης προσωπικότητος, ἡ ἐπιβολὴ αὐτῆς δὲν πραγματοποιεῖται ἢ δι' ὀργάνων ἀνηκόντων εἰς τὰ suis generis ὀργανισμὸν, καὶ ἐνεργούντων διὰ φυσικῶν προσώπων. Οὕτω τὸ Κράτος παρουσιάζεται ὡς εἰς ἄνθρωπος ὅστις ἐκφράζει τὴν βούλησιν αὐτοῦ διὰ τῶν μελῶν του καὶ ὀργάνων του καὶ διὰ τῆς συναρμοσμένης αὐτῶν ἀποτελοῦν αὐτὸν τοῦτον τὸν ὀργανισμὸν τοῦ Κράτους. Τὰ οὕτω ἀλληλοσυνηρμοσμένα ὄργανα ἀποτελοῦν ἓν ἕλον καὶ δὲν δύνανται ἄλλως νὰ θεωρηθῶσιν διότι ἐὰν ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν ὑπειθέτο ὅτι ταῦτα εἶναι ἀπολύτως διακεκριμένα καὶ ἀσύνδετα θὰ καταλήγωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὀργανισμὸς ἀνθρώπινος τοῦ ὁποίου τὰ ὄργανα εἶναι κεχωρισμένα, δύνανται ὑπάρξει καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὴν βούλησιν αὐτοῦ (1).

Τὰ ὄργανα ταῦτα δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς «κύρια» καὶ «δευτερεύοντα». Καὶ «κύρια» μὲν εἶναι ἐκεῖνα ἅτινα ἐκφράζουσι ἀμέσως τὴν «βούλησιν» τοῦ Κράτους, «δευτερεύοντα» δὲ τὰ ἐμμέσως ἐκφράζοντα αὐτήν.

Ἐν ἐκ τῶν «κυρίων ὀργάνων» εἶνε ὁ Βασιλεὺς καὶ εἰς περιπτώσεις ἀντιβασιλείας καὶ ἀντιβασιλεύς.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ—ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑ

Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως

§ 2.

Ἡ «θεσμὸς» τῆς Βασιλείας, ἡ ἐκδήλωσις δηλαδὴ τῆς βουλήσεως τοῦ Κράτους καὶ διὰ τοῦ Βασιλέως, ἔχει ἱστορικὴν τὴν καταγωγὴν παρ' ἡμῶν. Αἱ διάφοροι φάσεις ἀπὸ ἀπολύτου Μοναρχίας εἰς Συνταγματι-

κὴν, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν σημερινὴν Βασιλευσμένην Δημοκρατίαν εἶναι ὅλως χαρακτηριστικαί.

Ἡ πρώτη περίοδος ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς 20ης Μαΐου 1835 καθ' ἣν ἐβασίλευσε ὁ Ὅθων ὡς ἀπόλυτος μονάρχης μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ Ἐπανάστασις τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1843 ἐπέβαλε εἰς αὐτὸν τὴν Σύγκλησιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως πρὸς καταρτισμὸν καὶ ψήφισιν τοῦ ὑποσχεθέντος Συντάγματος. Ἡ δευτέρα ἀπὸ τῆς 18ης Μαρτίου 1844 καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἔδωκε τὸν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ὄρκον μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς 10 πρὸς 11 Ὀκτωβρίου 1862 καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862 (10ης Ὀκτωβρίου) μέχρι σήμερον.

Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων ἀνήλθε τὰς κλίμακας τοῦ Θρόνου «Ἐλέω Θεοῦ» καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1832 ἀνεγνωρίσθη οὗτος καὶ μόνον ὡς ἐκπροσωπῶν τὴν ἀφηρημένην τοῦ Κράτους προσωπικότητα, τὴν βούλησιν καὶ τὸ «Ἐγὼ» αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη ἀπὸ μέρους τοῦ «Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος» *souverain de la Grèce*, ὡς ἔλεγεν ἡ συνθήκη, ἰδιότητες τῶν ἀτομικῶν θελήσεων καὶ συμφερόντων καὶ ἡ ὑπαγωγὴ αὐτῶν ὑπὸ τὴν θέλησιν καὶ τὸ συμφέρον ἑνός, προκάλεσαν τὴν Ἐπανάστασιν τῆς 3ης Σεπτεμβρίου ἣτις εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπέκτισιν Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ κατασκευασθέντος καὶ πάλιν διὰ τῆς θελήσεως ἑνός, τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1862 ἣτις ἀπήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ.

Ἡ συγκληθεῖσα δὲ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν Ἐθνοσυνέλευσις πλήρης δέους, πρὶν ἢ ἀκόμη κατέλθῃ ὁ Δανὸς Πρίγκηψ εἰς τὴν Ἑλλάδα, φοβουμένη μήπως καὶ πάλιν εὐρεθῇ πρὸ ἑνός ἀπολυταρχικοῦ, τοῦ ἐγνωστοπολεῖ διὰ ψηφίσματος τὰ δικαιώματά του καὶ ἔθετε τὰ βάσεις τοῦ νέου «ὀργανισμοῦ» ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ μόνον ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ τὸν βασιλικὸν του θρόνον. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς χαραχθείσης ὁδοῦ ἐβάδισε ὁ Δανὸς Πρίγκηψ Γεώργιος Γουλιέλμος Χριστιανὸς ἵνα γίνῃ «κύριον» ὄργανον τοῦ Κράτους καὶ ἐκπροσωπῇ τὴν βούλησιν αὐτοῦ, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ λαοῦ.

§

Ἢ Διὰ τῆς συνθήκης τῆς 25ης Ἀπριλίου (7 Μαΐου) 1832⁽¹⁾ μεταξὺ τῶν τριῶν προστατῶν τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων, ἐκανονίσθησαν ὀριστικῶς τὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας. Ἡ ἐνηλικίωσις τοῦ ἀνηλικίου Βασιλέως

(1) *Ottomano Principi Dittito Costituzione Cap. IV § 89* σελ. 73.

(1) Ὅρα τὰ πρὸ τῆς Συνθήκης συμβάντα καὶ τὰ προκαλέσαντα τὸν καταρτισμὸν τῆς Συνθήκης αἰτία. Κ. Παπαρηγόπουλος. Ἱστορία Ἑλλ. Ἐθνους. Τομ. Ε. σελ. 911—912.

ἐκανονίσθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνθήκης εἰς τὰ εἴκοσι συμπληρωμένα ἔτη, ἢτοι μετὰ τρεῖς σχεδὸν ἔτη (20 Μαΐου 1835). Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Βασιλέως, ἡ Συνθήκη ἀνέφερε, ὅτι «τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλέως θὰ ἐξασκοῦνται ὑπὸ τριμελοῦς ἀντιβασιλείας. (1).

Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς τριμελοῦς ταύτης ἀντιβασιλείας συνίσταντο ἐκτὸς τῆς ἀναφερθείσης σχετικῶς μετὰ τὴν «ἐξάσκησιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ Βασιλέως» (2) καὶ εἰς τὴν προετοιμασίαν αὐτῆς εἶπεῖν τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, καὶ τὴν σπουδαιότεραν γὰ ἀπροκαρμασκειάσῃ μετὰ τῆς συγκληθησομένης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τὸ ὀριστικὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ τρίτη αὕτη ὑποχρέωσις ἔμεινε γράμμα κενὸν καὶ μόνον ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως δύναται τις γὰ τὴν μνημονεύσῃ, δεδομένου ὅτι αὕτη οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθη ἀλλὰ τὸνναντίον δι' ἐπαναστάσεως ἐζητήθη ἡ ἐπραγματοποίησις αὐτῆς (3).

Ἡ κατάρτησις τῆς ἀντιβασιλείας, ἐπραγματοποιήθη ὀριστικῶς τὴν 19 Σεπτεμβρίου (1ην Ὀκτωβρίου) 1832, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας ἀποτελεσθείσης ὑπὸ τῶν Georg von Mauer, Karl Wilhelm von Heideck καὶ τοῦ Joseph Ludwig von Armanberg. Σὺν αὐτοῖς διορίσθησαν ὡς ἀναπληρωταὶ τοῖς τυχὸν κωλυομένοις καὶ συγχρόνως συμβοητοὶ τῶν ἀνωτέρων μελῶν τῆς ἀντιβασιλείας, οἱ Karl

von Abel καὶ Greiner (1). Καταρτισθείσης αὕτω τῆς ἀντιβασιλείας διεμοιράσθησαν τὰς τοῦ Κράτους «λειτουργίας» (δικαιώματα) ὡς ἐπιταί: Ὁ Mauer ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν καὶ ἐξάσκησιν τῆς δικαιοσύνης—ἐκκλησίας καὶ ἐκπαιδεύσεως. Ὁ Heideck τοῦ στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ, ὁ δὲ Armanberg μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Greiner δὲν εἶχε ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀνέλαβε τὴν λεγομένην «παράστασιν καὶ τὰ τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου», μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Greiner, καὶ τὰ «οἰκονομικά». Εἰς δὲ τοὺς βοηθοὺς καὶ ἀναπληρωτὰς Abel καὶ Grisser, ἀνετέθησαν εἰς μὲν τὸν πρῶτον ἡ «ἐσωτερικὴ διοικήσις» καὶ αἱ «ἐξωτερικαὶ ὑποθέσεις», εἰς δὲ τὸν δεῦτερον τὰ «οἰκονομικά» (2).

Ἡ συναδεύουσα τὸν Βασιλέα Ἀντιβασιλεία ἐφθάσε μετ' αὐτοῦ εἰς Ναύπλιον τὴν 18—30 Ἰανουαρίου 1833. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ἀπεβιβάσθησαν καὶ ἡ ἀναμένουσα ταύτους Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος κατέθηκε τὴν ἐξουσίαν. Οὕτως ἡ Ἀντιβασιλεία ἀνέλαβε τὰ ἡνία τοῦ Κράτους διαχειριζομένη τὴν ἐξάσκησιν, τοῦ ἀπολυταρχικοῦ Βασιλέως, δικαιωμάτων, συγκεντρώσασα τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ νομοθετικὴν (ἐξουσίαν) λειτουργίαν τοῦ Κράτους (3) ἐξασκοῦσα ταύτας διὰ τῶν «Γραμματέων τῆς Ἐπικρατείας». Ἀμα τῆ ἀνηλικιότητι δὲ τοῦ Ὁθωνος ἔπαυσε αὕτη διαχειριζομένη τὴν «Βασιλικὴν ἐξουσίαν» τὴν 20 Μαΐου 1835.

Ἀπὸ τῆς ἀναφερομένης ἐποχῆς 1835 μέχρι τοῦ 1843 λόγῳ τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁθωνος διακυβερνήσεως τῆς Χώρας «ἐλέῳ Θεοῦ» οὐδὲν σχετικὸν περὶ ἀντιβασιλείας ἀνεύρομεν ἄξιον λόγου. Ἀπὸ τοῦ 1843 διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ Συντάγματος ἀναβιῶν καὶ αἱ σχετικαὶ περὶ ἀντιβασιλείας διατάξεις, αἱ ὑπάρχουσαι μετὰ τινὰς μεταλλαγὰς ἢ καὶ προσθήκας μέχρι σήμερον.

ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑ

§ 3

IV. Ἡ ἀντιβασιλεία εἶνε ἓν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ. Τὸ κύριον τοῦτο ὄργανον τοῦ Κράτους διατελεῖ οὕτως

(1) Δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 10 τῆς Συνθήκης ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας κατήρτισε προσωρινῶς μὲν τὴν ἀντιβασιλείαν τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1832, ὀριστικῶς δὲ τὴν 19ην ἰδίου μηνός (1ης Ὀκτωβρίου) 1832. Ὁρα Ἰωάν. Ἀραβαντινὸν Ἑλλ. Συγκλὸν Δίκαιον Τομ. I Εἰσαγωγὴ σελ. 358 κλπ.

(2) Ὁρα Ἰωάν. Ἀραβαντινὸν Ἑλλ. Συγκλὸν Δίκαιον Τομ. I, Εἰσαγ. σελ. 360 κλπ.

(3) N. N. Σαρτζπολος Ἑλλ. Συγκλὸν Δίκαιον Τομ. I σελ. 14.

(1) Ἄρθρ. 10 Συνθήκης 25 Ἀπριλίου (7 Μαΐου 1832) «... Pendant la minorité du Prince Othon de Bavière Roi de la Grèce, ses droits de souveraineté seront exercés en Grèce, dans toute leur plénitude, par une Régence composée de trois conseillers qui lui seront adjoints par S. M. Roi de Bavière...»

(2) Ἐν τῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σήμερον κρατοῦντος πνεύματος ὡς καὶ τοῦ ἰσχυρότος Συνήτος, μόνον ἐξάσκησιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς διὰ τῆς θελήσεως τῶν ἀτόμων ὀργανοῦμένης ἀφρημένης προσωπικότητος δύναται γὰ ἐξασκῆσαι ὁ βασιλεὺς. Οὐδὲν δικαίωμα ἀνήκει αὐτῷ πάντων ἀνηκόντων τῇ λαῷ καὶ ἐκχωρουμένων τῇ θέσει τοῦ λαοῦ εἰς τὸ Κράτος.

(3) Ὁρα καὶ ἀρθρον 16 καὶ 17 τῆς αὐτῆς συνθήκης ἐν ταῖς ὁποῖαις ἀναφέροντα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἀναλαμβάνουσιν αἱ προστατίδες δυνάμεις, ὅπως παράσχωσιν εἰς ταύτην πᾶσαν βοήθειαν ἀξαρτωμένην ἐξ αὐτῶν.

Ὡς ἐπίσης ὄρα ἐγγράφων τῆς 19/30 Ἰουλίου 1832 Ἐπουργοῦ Ὑξωτερικῶν Βαυαρίας Baron von Gise, πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν, διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Γραμματέως Σ. Τρικυπῆ καὶ τὴν Γερουσίαν, ὅσαρ ἦτο ἀπάντησις τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ἐπὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ πολιτεύματος. Ὁρα N. N. Σαρτζπολος Ἑλλ. Συγκλὸν Δίκαιον Τομ. I § 2 σελ. 13 καὶ Ἰωάν. Ἀραβαντινὸν Ἑλλ. Συγκλὸν Δίκαιον Τομ. I, Εἰσαγωγὴ σελ. 358 κλπ.

είπειν ἐν νάρκη καὶ ἀνανήπτει ἐξ αὐτῆς εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις καὶ ὑφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις.

Ὅταν συντρέχουν τὰ ἀνωτέρω, τὸ ὄργανον τοῦτο δρᾷ, ζῆ, κινεῖται ἐν μιᾷ σφαίρᾳ ἐκ τῶν προτέρων αὐτῆ διαγεγεγραμμένη. Τὰ ὅρια αὐτῆς δὲν δύναται νὰ τὰ ὑπερβῆ. Τὸ πεδῖον τῆς δράσεώς του εἶνε μέγα ἀλλὰ συγχρόνως δὲν εἶνε καὶ ἀπόλυτον.

Ἡ ἀφηρημένη προσωπικότης, τὸ Κράτος, ἐπέτρεψε τὴν ἐκχώρησιν τῆς ἐξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων του ἀντὶ τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν.

Ὁ ἀντὶ τοῦ Βασιλέως καὶ διὰ τὸν Βασιλέα καλούμενος περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ διὰ τὸν Βασιλέα προστασίας καὶ θεωρεῖται ἴσης σπουδαιότητος πρὸς ἐκεῖνον. Εἰς εἰδικὰς δὲ περιπτώσεις, ἡ Ἀντιβασιλεία μόνον κατ' ὄνομα διαφέρει τῆς Βασιλείας οὕσα καὶ αὕτη λόγῳ μακροχρονίου ἐξασκήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους χορηγηθέντων δικαιωμάτων τῆ βασιλεῖ σχεδὸν Βασιλεία. (1)

Ὅταν ἡ χρεῖα καλέσῃ καὶ συσταθῇ ἀντιβασιλεία τότε ὁ ἀντιβασιλεὺς ipso jure καθίσταται «κύριον ὄργανον» τοῦ Κράτους, τότε αὐτὸς ἐκδηλοῖ τὸ «Ἐγὼ» τῆς ἀφηρημένης προσωπικότητος. Ἡ περὶ ἀντιβασιλείας διάταξις οὕσα ἀπέρριπα τοῦ θεσμοῦ τῆς βασιλείας δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπάρχουσα ἄνευ αὐτοῦ. Συνδεομένη ἀναποσπάστως μὲ τὴν βασιλείαν εἶνε καὶ αὕτη σπουδαιότης, καθ' ὅτι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἐξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους δύνανται πλεῖστα ὅσα καλὰ ἢ δυσάρεστα νὰ προέλθουν.

Τὰ Συντάγματα ἡμῶν τοῦ 1844 ὡς καὶ τὸ νῦν ἰσχύον τοῦ 1864 καθιεροῦσι τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας καθ' ἃς παρουσιάζεται ἀνάγκη συστάσεως Ἀντιβασιλείας. Ὅσον αἱ διατάξεις τοῦ παλαιοῦ, ὡς καὶ αἱ τοῦ νέου Συντάγματος καλοῦσιν εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν, ὑφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις καὶ περιπτώσεις φυσικὰ πρόσωπα πρὸς ἐξάσκησιν ἀντὶ τοῦ Βασιλέως τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆ Βασιλεῖ χορηγηθεισῶν «ἐξασκήσεων δικαιωμάτων».

Τὸ νῦν ἰσχύον Σύνταγμα τοῦ 1864 ἐν ἀρθροῖς 50, 52 καὶ 53 πραγματεύεται τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας καθ' ἃς παρουσιάζεται ἀνάγκη συστάσεως «ἀντιβασιλείας». Αἱ διατάξεις αὗται ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀντιγραφή τοῦ Βελγικοῦ Συντάγματος. (1)

(1) Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν π. χ. κυφορεῖται ὁ Βασιλεὺς.

(2) Ὅρα H. R. Darestre Tom I Belgique Constitution du 7 Fevrier 1831 (Modifiée le 7 Septembre 1893.)

§

Ἡ ἀπὸ Συνταγματικῆς ἀπόψεως θέσις τοῦ ἀντιβασιλέως ἐν τῆ Κράτει εἶναι ἐκείνη ἣν καὶ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, ἥτοι ἐν ἐκ τῶν «κυρίων» ὀργάνων τοῦ «Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ». Ἐνεργεῖ δὲ οὗτος ὅτε μὲν ἐν ὄνοματι τοῦ Βασιλέως, ὡς εἶδος ἀντιπροσώπου, ὅτε δὲ ἐν ὄνοματι τοῦ Κράτους ὡς κύριον αὐτοῦ ὄργανον. Ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶνε σύμφωνος πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀναφερομένας διατάξεις περὶ Βασιλέως. Οὐδὲν δικαίωμα ἀνήκει τῆ ὀργάνῳ τούτῳ, μόνον ἡ ἐξάσκησις τῶν δικαιωμάτων προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἢ τῆς Βουλῆς τῆ ἐξουσιοδοτήσει πάντοτε τοῦ Συντάγματος. χορηγεῖται αὐτῆ. Τὸ μόνον δικαίωμα ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνήκον αὐτῆ εἶναι, τὸ νὰ δύναται νὰ ἀπαιτῆ νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς κύριον τοῦ Κράτους ὄργανον καὶ συγχρόνως νὰ ἐμποδίζῃ πᾶν ἄλλο ὄργανον ὅπως τὸ θίξῃ ἐν τῆ ἐξασκήσει τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους, καὶ τοῦτο, καθ' ὅτι, ἐφ' ὅσον τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει αὐτὸ, δύναται καὶ τὸ κύριον τοῦτο ὄργανον νὰ ἀπαιτῆ νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς τοιοῦτον.

Πᾶν ὅτι δύναται νὰ λεχθῇ περὶ βασιλείας, ὡς πρὸς τὰς ἐξασκήσεις τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους, τὰ αὐτὰ δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ περὶ ἀντιβασιλείας ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀναφερομένων εἰς τὴν διαδοχὴν καὶ τὴν σύστασιν ἀντιβασιλείας τῆς ἀντιβασιλείας. Ἐπι τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως, δι' ἣν παρακατιόντες θὰ ὀμιλήσωμεν ἐκτενεστέρον, κρίνομεν ὅτι τὸ Σύνταγμα, εἰς τὰ περὶ ἀντιβασιλείας ἀρθρα 50, 52 καὶ 53, δύναται νὰ γεννήσῃ ἀμφιβολίας τινάς, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν παρουσιάζετο περίπτωσης, οἷα παρουσιάζεται εἰς τὸν Βασιλέα, ὅποτε ἐφαρμόζονται διὰ συστάσεως ἀντιβασιλείας τὰ ἀναφερόμενα ἀρθρα.

§

Ὁ Καθηγητὴς ἡμῶν κ. Ν. Ν. Σαρ்பολος, τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι, ποιεῖται τὴν ἐξῆς διάκρισιν σχετικῶς πρὸς τὴν ἀντιβασιλείαν τῶν ἀρθρῶν 50, 52 καὶ 53 τοῦ Συντάγματος.

Μεσοβασιλεὺς (ἀρθρ. 52 ἐδάφ. 1) κυρίως Ἀντιβασιλεὺς (ἀρθρ. 50 καὶ 53 § 1 ἐδάφ. 2) καὶ τὸν λεγόμενον Ἀντιβασιλέα (ἀρθρ. 53 § 1 ἐδάφ. 1).

Ἡ διάκρισις αὕτη ἦτο ἀναγκαῖα διότι διὰ τῶν λέξεων «Ἀντιβασιλεὺς» «ἀντιβασιλεία» πλεῖστα ὅσα ἀμφιβολίαι θὰ ἠδύναντο νὰ

γεννηθῶσιν ἄνευ τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς κατατάξεως αὐτῶν. (1)

Ἡ πλέον οὐσιώδης μορφή τῆς «Ἀντιβασιλείας» ἢ καὶ πλέον σπουδαία εἶνε ἡ τοῦ «κυρίως Ἀντιβασιλείας». Κατ' αὐτὴν ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀντὶ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ τοσοῦτον ὁμοιάζει πρὸς τὸν Βασιλέα ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ Βασιλεία κατὰ τὸν χρόνον τῆς «κυρίως Ἀντιβασιλείας» εἶναι ἀπλή σκιά. Ἀμα δὲ οὗτος κληθῆ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καθίσταται *inso jure* «κύριον ὄργανον» τοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 50 καὶ 53 § 1 ἐδ. 2 τοῦ Συντάγματος «ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἐὰν ὁ Διάδοχος εἶνε ἀνήλικος ἢ ἀπὼν καὶ δὲν ὑπάρχει Ἀντιβασιλεὺς ἤδη ὠρισμένος, ἡ Βουλὴ καὶ ἂν ἐληξεν ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθη, συνέρχεται ἄνευ συγκαλέσεως τὴν δεκάτην τὸ βραδύτερον ἡμέραν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βασιλέως ἢ δὲ Συνταγματικῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου, ὑπὸ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ μέχρι τῆς ὀργανομοσίας τοῦ Ἀντιβασιλέως ἢ τῆς ἀφίξεως τοῦ Διαδόχου. Ἰδιαιτέρος νόμος θέλει κανονίσει τὰ περὶ ἀντιβασιλείας» (2) καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 53 § 1 ἐδ. 2. «... Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ βασιλεύῃ, τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον συγκαλεῖ τὴν Βουλὴν, ἢ δὲ Βουλὴ συνερχομένη, ἐὰν διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν τριῶν τετάρτων τῶν ψηφοφορησάντων ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνάγκην, ἐκλέγει ἀντιβασιλέα».

Κατὰ τὰ ἑξηθέντα ἄρθρα μόνον «ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως» καλεῖται ὁ ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένος Ἀντιβασιλεὺς ἢ μὴ ὑπάρχοντος τούτου ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἢ καὶ ἐν περιπτώσει ἀσθενείας τοιαύτης ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἢ ἐξάσκησις τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τοῦ Βασιλικῶ ὄργανου (3) ἢ ὅποσδήποτε δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ βασιλεύῃ» κατόπιν προηγουμένης ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς, διὰ τριῶν τετάρτων καὶ οὐχὶ τῆς συνήθους πλειοψηφίας, καὶ κατόπιν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, διὰ τῆς συνήθους πλέον πλειοψηφίας, ἐκλέγεται ὁ Ἀντιβασιλεὺς.

(1) Ὁρα Ν. Ν. Σαρῖπολος Ἑλλ. Συνταγματικὸν Δικ. Τόμ. 1. σελ. 129 καὶ ἐπ. «Διὰ τούτο ἡμεῖς διακρίνομεν προκειμένου περὶ ἐξάσκησεως τῆς συνταγματικῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὑπὸ ἄλλου καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, τὸν «Ἀντιβασιλέα τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ Συντάγματος ὃν καλοῦμεν Μεσοβασιλέα *interreg*» τὸν κυρίως Ἀντιβασιλέα *Regent* τῶν ἄρθρων 50 καὶ 53 § 1 ἐδ. 2 τοῦ Συντάγματος καὶ τὸν λεγόμενον «Ἀντιβασιλέα *Imogefuente*, ὅστις διορίζεται ἐν ὄνοματι εἰδικοῦ νόμου (ἀριθ. 53 § 1 ἐδ. 1) ἢ ὀργανικοῦ νόμου (ἀριθ. 53 § 2) ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἐν περιπτώσει προσωρινῆς νόσου ἢ ἀποθνήσκου αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ Κράτους».

(2) Ὁρα Νόμος ΑΥΛΗ τοῦ 1887 «περὶ Βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ περὶ Ἀντιβασιλείας».

(3) Δόκει ἐὰν πρόκειται περὶ ἐλαφρῆς ἀσθενείας προσωρινῶς παρεμποδίζουσης τὸν ἐφαρμοζέται τὸ ἄρθρον 53.

Ἐὰ ἄρθρα ταῦτα καθιεροῦσιν συγχρόνως δύο εἴδη «κυρίως Ἀντιβασιλείας», τὴν «πολυμελῆ» καὶ «μονομελῆ» ἂν δύναται νὰ λεχθῆ. Εἰς μὲν τὴν πρώτην καλεῖται τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ὁ ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένος ἢ μὴ ὑπάρχοντος τούτου ἐκλέγεται παρὰ τῆς Βουλῆς.

Ὁ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 50 καλούμενος ἢ ἐκλεγόμενος κυρίως ἀντιβασιλεὺς παρουσιάζει ἰδιάζον τι ὡς πρὸς τὴν «ἐξάσκησιν τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας» ἐν ὀνόματι τοῦ νέου Βασιλέως. Ἡ τοιαύτη «ἐξάσκησις» ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως εἶναι κάπως περιέργως καθ' ὅτι ὁ ἀντιβασιλεὺς θὰ ἐνεργῆ ἐν ὀνόματι Βασιλέως, μὴ ὄντος κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην καὶ συνταγματικῶς τοιούτου. Ἡ ἀπλή αὐτοῦ ὀνομασία δὲν εἶναι ἀρκετὴ καὶ διὰ τὴν «ἐξάσκησιν» «τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων», καθ' ὅτι ἀπαραίτητος ὅρος πρὸς νόμιμον ἐξάσκησιν εἶναι ὁ ὅρκος (1). Κατὰ συνέπειαν ὁ ἀντιβασιλεὺς ἐξασκεῖ συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διατύπωσιν «βασιλικῆς ἐξουσίας» βασιλέως μὴ ἔχοντος εἰσέτι τοιαύτας καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν μὴ δυναμένου νὰ ἐξασκήσῃ αὐτάς (2). Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου ἐξάσκησιν τῶν «βασιλικῶν δικαιωμάτων» παρατηροῦμεν τὴν ῥητὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀναγραφὴν τῆς «εὐθύνης» ἣν ὑπέχει μόνον ἢ τοιαύτη ἀντιβασιλεία. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία τῇ ἐξουσιοδοτήσει τοῦ Συντάγματος διὰ Νόμου καθώρισε λεπτομερῶς τὰς περιπτώσεις τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ ἄρθρου 53 § 2 περιορίσασα οὐσιωδῶς τὰ «δικαιώματα» τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου, τῆς «πολυμελοῦς ἀντιβασιλείας» διὰ τοῦ ΓΩΗ' τῆς 24 Ἰουνίου 1911. (3) Ἐνῶ διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἄρθρου 53 § 2 ἀναφέρει τοὺς τοῦ ΓΩΗ' περιορισμούς, διὰ τοῦ ἄρθρου 50 ἢ νομοθετικῆς ἐξουσίας, αὐδένα περιοριστικὸν φραγμὸν ἔθεσεν, ὡς εἶχε δικαίωμα, εἰς τὸν κατ' ἐξουσιοδότησιν νόμον ΑΥΛΗ', ἐνῶ πλέον φυσικὸν ἢ ἦτο νὰ ἀναγράφῃ περιορισμούς καὶ διὰ τὴν ἐξάσκησιν ὑπὸ τῆς «πολυμελοῦς ἀντιβασιλείας» τῶν «βασιλικῶν δικαιωμάτων» τοῦ ἄρθρου 50, δεδομένου ὅτι ἡ περίπτωσις τοῦ ἄρθρου τούτου εἶναι εὐρύτερας ἐννοίας καὶ δικαιοδοσίας τῆς τοῦ 53. Κρίνομεν ὡς ἐπάναγκες ὅτι ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸν νόμον ΑΥΛΗ' τοὺς αὐτοὺς ὡς καὶ εἰς τὸν ΓΩΗ' περιορισμούς ὅποιοι ἐπὶ

(1) Ὁρα Ν. Ν. Σαρῖπολος Ἑλλ. Συντ. Δικ. Τόμ. 1 § 13 σελ. 11-9 «... (1) ὅρκος τοῦ Βασιλέως δὲν νὰ προηγεῖται πᾶσης ἐξάσκησεως ὑπ' αὐτοῦ τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων, ἀποτελοῦν ἀπαραίτητον ὄρον πρὸς νόμιμον ἐξάσκησιν τούτων... Ἐὐτα συνάδει πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 49 ὅπερ ἀπαιτεῖ τὸν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 43 διοριζόμενον ὄρκον».

(2) Ὁρα σχετικὸν νόμον ΓΩΗ' Κ. Βασιλεῦ Νεώτεροι Κώδικες Ἑλλ. Νομοθεσίας σελ. 24 σημ. 2.

παραδείγματι είναι, ή ἀφαίρεσις τοῦ δικαιώματος «τῆς ἀναβολῆς διακοπῆς ἢ διαλύσεως καὶ συγκλήσεως τῆς Βουλῆς» καὶ «πάσης ἄλλης πράξεως διὰ Β. Διατάγματος ἐκάστοτε προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐρισθησομένης». Ἡ «εὐθύνη» ἣν ἀναφέρει τὸ ἄρθρον 50 δὲν κρίνομεν ὅτι εἶναι ἀρκετὸν ἐξασφαλιστικὸν μέτρον κατὰ τῆς τυχρὸν κομματικῆς ἢ καὶ πολιτικῆς ἀνάγκης εἰς ἣν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὔρεθῆ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ὁ δυνάμει τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53 § 1 ἐδ. 2 (1) καλούμενος εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ δώση τῶν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀπαιτούμενων ὄρκων (2), στοιχεῖον ἐπάναγκες πρὸς νόμιμον ἐξάσκησιν τῶν τοῦ Κράτους δικαιωμάτων, ἀπολαμβάνει πάσης ἐξασκήσεως δικαιωμάτων τοῦ Κράτους ἀνηκούσης τῆ βασιλεί.

Καθίσταται ἀρχηγὸς τῆς «Ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας» συννομαθεῖται μετὰ τῆς Βουλῆς, ἐκτελεῖ διορισμοὺς δικαστῶν, ἀπονομὴν χάριτος καὶ ἀμνηστίας καὶ ἐν γένει ἐνεργεῖ ὡς ἐὰν ἦτο βασιλεὺς.

Ἐρωτᾶται ὅμως ὑπέχει εὐθύνην ὁ ἀντιβασιλεύς; Τὸ ἄρθρον 29 καθ' ὃ «Τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως εἶναι ἀνεύθυνον καὶ ἀπαραβίαστον οἱ δὲ ὑπουργοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι» ἐνδιαφέρει καὶ τὸν ἀντιβασιλέα; (3) Ὁ ἀντιβασιλεὺς νομιζομεν δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς τελείως ἀνεύθυνος καὶ ἀπαραβίαστος διὰ τὰς πράξεις ἐκείνας ἃς ἐνεργεῖ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν δικαιωμάτων τῶν χορηγηθεισῶν τῆ βασιλεί. Ὡς πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς αὐτοῦ πράξεις νομιζομεν ὅτι δέον νὰ θεωρηθῆ ποινικῶς καὶ ἀστικῶς ὑπεύθυνος. Κατὰ τὸ γνωστὸν ῥητὸν «ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ πράξῃ κακὸν» ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς ἐνεργῶν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως καὶ διὰ τὸν βασιλέα ἐὰν καθίστατο ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις ἃς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀντιβασιλείας του ἐξετέλεσεν ἐμμέσως θὰ καθίστατο ὑπεύθυ-

(1) Ὁ δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 53 § 1 ἐδ. 2 ἐκλέγεται παρὰ τῆς Βουλῆς ὡς ἀναφέρει τὸ ἄρθρον. Ἐρωτᾶται, ἢ Βουλὴ δεσμεύεται, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσώπου ὑπὸ τοῦ Νόμου ΑΥΛΗ' ἄρθρον 9 «...ἢ ἀντιβασιλεία ἀνατίθεται ἐν τῆ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἀρθροῦ προβλεπομένη περιπτώσει εἰς τὴν Βασιλομήτορα ἐμμένουσαν ἐν τῇ χηρείᾳ. Ἄλλως ἢ ἀντιβασιλεία περιέρχεται εἰς τὸν ἐνήλικον ἰθαγενῆ τὸν κεκτημένον κατὰ τὸ Σύνταγμα δικαίωμα ἐνδεχομένης διαδοχῆς κλπ... «τοῦ ἀρθροῦ 50 τοῦ Συνταγ.» Καθ' ἡμᾶς ὁ ΑΥΛΗ' ὡς ὀργανικὸς νόμος: ὡς νόμος κατὰ ῥητὴν τοῦ Συντάγματος ἐξουσιοδότησαν καταρτισθείσης, δεσμεύει τὴν Βουλὴν, ἣτις πρῶτον ἐφείλει νὰ ἀφαντλήσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 9 τοῦ νόμου ΑΥΛΗ' ὑποδεικνυόμενα πρόσωπα, ἐκλέγουσα τὸν ἐνήλικον ἰθαγενῆ, τὸν «κεκτημένον» ἄλλως τε «κατὰ τὸ Σύνταγμα δικαίωμα ἐνδεχομένης διαδοχῆς» καὶ μὴ ὑπάρχοντος τούτου εἶναι ἀλευθέρᾳ νὰ ἐκλέξῃ ὁποιονδήποτε πολίτην Ἕλληνα.

(2) Ὁρα Νόμον ΑΒΛΑ' «Περὶ ὄρκωσις τοῦ ἀντιβασιλέως» τῆς 17 Μαΐου 1890, δημοσιευθεὶς τὴν 18 Μαΐου 1890.

(3) Ὁρα Ν. Ν. Σαρπητοῦ Ἑλλ. Συνταγματικὸν Δίκαιον Τομ. I σελ. 131 καὶ σχετικὰς ὑποσημ. ἰδίως 8ην.

νον τὸν Βασιλέα. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 50 ἄλλωστε μόνον εὐθύνην τῆς «πολυμελοῦς» ἀντιβασιλείας ἀπαιτεῖ οὐχὶ δὲ καὶ τῆς μονομελοῦς, ἀνεγνωρίζει δ' οὕτω σιωπηλῶς τὸ ἀνεύθυνον τοῦ ἀντιβασιλέως. Τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ λεχθῶσιν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀπαραβίαστον καίτοι εἶναι εὐρυτέρας τῆς τοῦ ἀνευθύνου ἐννοίας. Διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ὅμως αὐτοῦ πράξεις εἰμεθα τῆς γνώμης ὅτι ὑπέχει εὐθύνην. Ὁ Βασιλεὺς ἐὰν φονεύσῃ, ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐφόνευσε, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ ἀντιβασιλεύς. Ἐπίσης δὲν προστατεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ΑΥΛΗ ἰδίως τοῦ ἀρθροῦ 8ου. «Ἡ ἰδιαιτέρα οὐσία τοῦ Βασιλέως παρίσταται ἐνώπιον τῆς τῆς δικαστικῆς καὶ πάσης ἄλλης ἀρχῆς διὰ τοῦ Ἀνακτορικοῦ Ταμείου καὶ τῶν νομίμων τούτου πληρεξουσίων». Ἡ διάταξις αὕτη οὐσα καθαρῶς προσωπικὴ διὰ τὸν Βασιλέα δὲν προστατεύει καθ' ἡμᾶς καὶ τὸν ἀντιβασιλέα.

Δὲν κρίνομεν ὅμως ὀρθὸν ὅτι, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξασκήσεως τῶν τοῦ Κράτους βασιλικῶν δικαιωμάτων, δύναται νὰ ἐναχθῆ ὁ ἀντιβασιλεὺς, διὰ πράξεις ἃς ἐξετέλεσεν πρὸ ἢ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀντιβασιλείας, ἀλλὰ μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς καὶ τοῦτο διὰ νὰ διαφυλαχθῆ ἐναντι ἐνδεχομένων προστριβῶν ἢ καὶ δικαστικῶν ἀγώνων τὸ φυσικὸν πρόσωπον τοῦ βασιλικοῦ ὀργάνου. Ἀλλὰ ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ, στερεῖται καὶ «Ἀνακτορικοῦ Ταμείου».

Ὡς πρὸς τὴν ἀποζημίωσιν δύναται διὰ νόμου νὰ καθωρισθῆ, ὡς εἶδος ἀντιμισθίας, ἀφ' οὗ τὸ Σύνταγμα οὐδεμίαν ἀπαγόρευσιν ἀναφέρει, ὁ δὲ Βασιλεὺς λαμβάνει ἀντιμισθίαν.

Κυρίως Ἀντιβασιλεὺς δύναται νὰ ἐκλεγῆ ὁ ὑπὸ τοῦ Νόμου ΑΥΛΗ ὑποδεικνυόμενος. Ἀνατίθεται ἢ Ἀντιβασιλεία εἰς τὴν Βασιλομήτορα, ἐν αὕτῃ ἐμμένει ἐν τῇ χηρείᾳ ἄλλως ἢ Ἀντιβασιλεία περιέρχεται εἰς τὸν ἐνήλικον ἰθαγενῆ τὸν κεκτημένον κατὰ τὸ Σύνταγμα δικαίωμα ἐνδεχομένης διαδοχῆς καὶ προηγουμένον μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὰ εἴρημένα προσόντα καὶ ἐν δὲν ὑπάρχη τοιοῦτος ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς (1)

Διὰ τοῦ νόμου ΑΥΛΗ καθιεροῦται ἢ ἀρχὴ τοῦ δικαιώματος τῶν γυναικῶν ὅπως ἔλθουν εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν.

Ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ἀρθρῶν 52 § 1 τῆς ἐκλογῆς «Μεσοβασιλέως» ὡς καὶ τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53 § 1 ἐδ. 2

(1) Ἐὰν ὅμως ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀντιβασιλέως μέχρι τῆς ἐνηλικίωσός π. χ. τοῦ Βασιλέως εἰς ἐκ τῶν ἐχόντων «δικαίωμα» διαδοχῆς, ὅστις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀντιβασιλέως ἦτο ἀνήλικος, οὐ δύνηθῆ ἐνήλικος καθιστάμενος νὰ διεκδικήσῃ τὴν Ἀντιβασιλείαν; Κρίνομεν ὅτι δὲν ἔχει τοιοῦτον δικαίωμα καθ' ὅτι πληροῦται τὸ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διατασσόμενον ὅπως κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἐνήλικος. Ἄμα δ' ὡς ἐκλεγεί ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἀπόλλυται πᾶν δικαίωμα, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἀποδύσῃ ἢ παραιτηθῆ ὁπότε ἀναδίδῃ πᾶν δικαίωμα αὐτοῦ. Ὁρα Ν. Ν. Σαρπητοῦ Τομ. I § 14 σελ. 133 σημ. 8.

τοῦ «Ἀντιβασιλεύοντος» δὲν θὰ μακρυγορήσωμεν, καθ' ὅτι μόνον ὡς πρὸς τὸ ἄρθρον 53 § 1 ἐδ. 2 παρουσιάζεται διαφορά ὡς πρὸς τὰ ἀνωτέρα ἀναφερόμενα, ὡς πρὸς τὸ περιορισμένον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, τῆς ἐκλογῆς ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κατόπιν τῆς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος παρεχομένης ἐξουσιοδοτήσεως, τῆς παύσεως καὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ.

Ἐν γένει δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, διὰ νὰ εἰσεέλθωμεν εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα ὅτι πλὴν τινῶν ἀντιρρήσεων ἢ μᾶλλον ἀμφιβολιῶν, ὁ θεσμὸς τῆς Βασιλείας κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς ἀντιβασιλείας ἐγγένει ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν «δικαιωμάτων τοῦ Κράτους».

ΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΙ

§

Ἀνωτέρω ἀναφέρομεν ὅτι τὸ Σύνταγμα ἡμῶν δὲν προβλέπει τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας (τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53) ἅς προβλέπει διὰ τὸν Βασιλέα, διὰ συστάσεως Ἀντιβασιλείας καὶ διὰ τὸν Ἀντιβασιλέα.

Πρὶν ἢ ἐξετασθῇ τὸ κενὸν ἢ μᾶλλον ἢ ἀμφιβολία ἣτις δύναται νὰ γεννηθῇ ὡς ἐκ τῆς παραλείψεως ταύτης τοῦ Συντάγματος, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πόσον αἱ περὶ ἀντιβασιλείας διατάξεις εἶνε ἐκ τῶν θεμελιωδῶν τοῦ Συντάγματος καὶ κατὰ πόσον μία «συντεταγμένη ἐξουσία» ὡς εἶνε τὸ Κοινοβούλιον, ἔχει ἢ οὐ τὸ δικαίωμα νὰ θίξῃ ἢ ἐρμηνεύσῃ ἢ ὀπωσδήποτε ἐνεργήσῃ παρὰ τὴν ἐκπεφρασμένην ἔννοιαν τῶς ὡς εἴρηται ἀρθρῶν.

§

Συνταγματικὴ ἀρχὴ εἶνε: ὅτι μία «συντεταγμένη ἐξουσία» ὡς εἶνε ἡ Βουλὴ δὲν ἔχει οὐδὲν δικαίωμα νὰ ἀσχοληθῇ ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος. Τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ἡ Βουλὴ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους δὲν εἶνε ἕτερον τι ἢ ἐν ἀπλοῦν κύριον ὄργανον τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ. Πᾶσα αὐτῆς ἐνέργεια ἣτις θὰ ἀπεσκοπή τὴν ὀπωσδήποτε μεταβολήν.

ἔστω καὶ ἐπουσιώδη τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Κράτους, τοῦ Συνήκοῦ χάρτου δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐνέργεια ἐξω τῶν χαραχθέντων ὀρίων.

Μόνον εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς τὸ Σύνταγμα παρέχει εἰς τὸ κύριον τοῦτο ὄργανον τὴν λεγομένην «ἐξουσιοδοτήσιν» δύναται τοῦτο νὰ θίξῃ ἢ καὶ ἐρμηνεύῃ τοῦ Συντάγματος διατάξεις. Εἰς ἄλλα Κράτη ὅπου ἡ Βουλὴ ἔχει καὶ συντακτικὴν δύναμιν (1) τοιοῦτον βεβαίως ζήτημα δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ.

Μόνον «Συντακτικὴ ἐξουσία» μὲ ἀπόλυτον δικαίωμα δύναται νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν ἐπὶ τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀλλὰ μία Συντακτικὴ ἐξουσία δὲν εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων. Εἶνε αὕτη αὕτη ἢ συγκέντρωσις τῶν ἀτομικῶν θελήσεων. Εἶνε ὁ κατασκευαστὴς τοῦ Κρατικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς μορφῆς καὶ ὑποστάσεως τῆς ἀφηρημένης προσωπικότητος τοῦ Κράτους.

Ἀφ' οὗ κατ' ἀρχὴν δὲν δύναται μία «Συντεταγμένη ἐξουσία» νὰ προβῇ εἰς ἐνέργειαν ἀντίθετον τῆς ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ χάρτου διαγραφομένης, ἀφ' οὗ αὕτη δὲν δύναται καθ' εἰσὸς ἕν ἴσον τρόπον νὰ θίξῃ τὸν Κρατικὸν ὀργανισμὸν, πολλῶ μᾶλλον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐρμηνεύσῃ θεμελιώδεις βάσεις, ὅπως εἶναι αἱ περὶ βασιλείας καὶ ἀντιβασιλείας.

Εἰς μίαν βασιλευσμένην Δημοκρατίαν, ὡς εἶνε ἡ ἰδική μας, αἱ περὶ βασιλείας διατάξεις καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον αἱ περὶ ἀντιβασιλείας εἶναι ἐκ τῶν θεμελιωδῶν τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου διατάξεων.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι αἱ περὶ βασιλείας καὶ ἀντιβασιλείας διατάξεις εἶναι θεμελιώδεις, διότι ἐξ αὐτῶν διακρίνεται ὁλόκληρος ἢ μορφή τοῦ πολιτεύματος, αὐταὶ εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ ὅλου

(1) Ὁ Φλογαίτης (Ἐγχειρ. Συνήκοῦ Δικαίου 1879 § 115 σελ. 186) ἀναφέρει τὸ εἶδος παράδειγμα διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἀγγλικῶ Κοινοβουλίου ὡς «συντακτικῆς ἐξουσίας» «..... ὡς ἄνθρωπος καὶ ὁ ἡγεμὸν ὑπόκειται εἰς σωματικὰς ἢ πνευματικὰς ἀσθενείας καθιστώσας αὐτὸν ἀνίκανον νὰ βασιλεύῃ τότε δὲ δέον νὰ κηρυχθῇ ἀνίκανος καὶ νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὸν διάδοχον τὰ Βασιλικά ἔργα. Ἐν Ἀγγλίᾳ παρῆστι τὸ ζήτημα κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Γεωργίου τοῦ Δ', προσβληθέντος ὑπὸ φρενοβλαθείας καὶ τὸ πρῶτον μὲν, ἐφ' ἱκανὰ ἔτη μὴ ὑπάρχοντος νόμου τινός, ὀρίζοντος τὸ γεννησόμενον, ἀξηκολούθει ὁ φρενοβλαστὴς ἡγεμὸν κατέχων τὸ Στέμμα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διαχειριζομένης ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅτι ἡ νόσος προδύρησεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε οἷτε κατὰ τύπον νὰ ἐνασκή τὰ βασιλικά δικαιώματα ἡδύνατο, τῇ αἰτήσει τοῦ Ὑπουργείου αἱ Βουλαὶ διώρισαν κηδεμονευτικὴν ἐπιτροπὴν, καθῆκον ἔχουσαν νὰ παρίσταται καθ' ἣν στιγμήν ἔδει νὰ τεθῇ ἢ μεγάλη σφραγὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Μετὰ τινα δὲ χρόνον καὶ ἀντιτίθη ἡ βασιλεία εἰς τὸν κατὰ νόμον διάδοχον αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ κοινοβούλιον, ὡς πολλὰκις τοῦτο ἐλέχθη, ἔχει ἐξουσίαν συντακτικὴν, ἐπομένως δύναται ἐκαστοτε νὰ λύσῃ τὸ τυχὸν ἀναφυόμενον ζήτημα κατὰ τὸ δοκοῦν.

πολιτειακού οικοδομήματος, αὐτὰς προστατεύει αὐτὸ τοῦτο τὸ Σύνταγμα δι' εἰδικῶν διατάξεων καὶ περιβάλλει μὲ ἰδιάζουσας προστασίας καὶ ἐνδιαφέρον.

§

Τὸ Σύνταγμα ἐν τοῖς ἀρθροῖς 50 καὶ 53 ἀναφέρει μόνον πότε δύναται νὰ ἐκλεγῇ ἀντιβασιλεὺς ἢ νὰ παρουσιασθῇ περίπτωσις ἀντιβασιλείας, ποῖος δύναται νὰ ᾖ ἢ νὰ ἐκλεγῇ ἀντιβασιλεὺς, εἰς περίπτωσιν ἐκλογῆς παρὰ ποίου ἐκλέγεται, ἀλλὰ οὐδὲν ἀναφέρει κατὰ πόσον δύναται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἢ οὐ καὶ αἱ διατάξεις αὗται εἰς τὸν ἀντιβασιλέα ἂν ἤθελε παρουσιασθῇ καὶ δι' αὐτὸν, μίαν ἔστω περίπτωσιν τῶν εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀρθρα ἀναφερομένων. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν. Ἐνῶς ἐπὶ τῆς βασιλείας ῥητῶς ἀναφέρονται αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς εἶναι δυνατὴ ἡ ἀντιβασιλεία, ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας οὐδεμίαν ἀναφέρεται περίπτωσις καθ' ἣν ὁ ἀντιβασιλεὺς διὰ τὰς αὐτὰς ὡς καὶ διὰ τὸν Βασιλέα αἰτίας, καθ' ἃς ἐφαρμόζονται τὰ ἀρθρα 50 καὶ 53 τοῦ Συνταγματος, δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὡς εἴρηται διατάξεων.

Τὸ κενὸν ὅπερ παρουσιάζει τὸ Σύνταγμα πλείστας ἀμφιβολίας ἤθελε γεννήσῃ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐν τῇ μέλλοντι παρουσιάζετο ἡ ἐπίλυσις ἐνὸς τοιοῦτου ζητήματος.

Ἐὰν πράγματι παρουσιασθῇ μία τοιαύτη ἀμφιβολία διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ποῖαν ὁδὸν ἠθέλομεν ἀκολουθήσει;

Τὴν κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴν τῶν σχετικῶν τοῦ Συνταγματος διατάξεων; Τὴν διὰ πραξικοπήματος τῆς Βουλῆς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀντιβασιλέως ἢ πιστῶς ἐμμένοντες εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Συνταγματος θέλομεν μένει ψυχροὶ θεαταὶ παρακαλουθῶντες ἕνα παράφρονος ἀντιβασιλέα ἢ ἀσθενῆ ἢ καὶ ἀνίκανον νὰ ἐκτελῇ τὰς «βασιλικὰς ἐξουσίας» καὶ τὴν κατάρρευσιν τοῦ πολιτειακοῦ οικοδομήματος;

Ἐρωτᾶται: Θὰ ἠδύνατο διὰ τῆς Συνταγματικῆς ὁδοῦ καὶ τῆς νομίμου, συντεταγμένη ἐξουσία νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς παραίτησιν ἀνίκανον ἢ ἀσθενῶντα ἀντιβασιλέα; Θὰ ἠδύνατο, νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ προσωρινῶς ἔστω, εἰς περίπτωσιν ἀποδημίας αὐτοῦ; Ἄς ἐξετασθῶσιν αἱ ἀνω ἐκφρασθεῖσαι ἀμφιβολαί.

§

Ἴ Εἶναι δυνατὴ ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐρμηνεία; Ἴ Κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν σχετικῶν τοῦ Συνταγματικοῦ Χάρτου διατάξεων, δὲν παρουσιάζεται εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ ὀρθότερα.

Τίς θὰ ἠδύνατο καὶ ἐπὶ ποίου ἀρθρου τοῦ Συνταγματος θὰ ἐπιτρεπότο ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἀπεφάσιζε νὰ θεωρήσῃ τὸν ἀντιβασιλέα, ὡς μὴ ὄντα εἰς κατάστασιν νὰ ἀντιβασιλεύσῃ; Πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀποδημήσῃ οὗτος καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλου κατὰ τὴν ἀποδημίαν του; Διὰ ποίου μέσου θὰ ἐκάλυπτε τὸ κενόν; Θὰ ὑπῆρχον δύο ἀντιβασιλεῖς; Θὰ ἐξαναγκάζετο εἰς παραίτησιν ἢ θὰ ἐθεώρη αὐτὸν ὡς παραίτηθέντα;

Τὸ Σύνταγμα ἡμῶν οὐδόπως πραγματευόμενον τὰ ἀνωτέρω, ἀναφέρει μόνον ῥητῶς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς καλεῖται εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν φυσικὸν πρόσωπον ἢ δι' ἐκλογῆς παρὰ τῆς βουλῆς ἢ διὰ νόμου κατὰ ἐξουσιοδότησιν ὑπὸ τοῦ Συνταγματος ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτοῦ τοῦτο τοῦ Συνταγματος. Ἄλλ' ἀπασαί αἱ ἀνωτέρω περιπτώσεις ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν σύστασιν τῆς ἀντιβασιλείας. Ἡ βουλή ἐπὶ παραδείγματι ἔχει τὸ δικαίωμα κατὰ τὸ ἀρθρον 50 νὰ ἐκλέξῃ ἀντιβασιλέα, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα τῆς παύσεως αὐτοῦ.

Ἡ περὶ ἀντιβασιλείας διάταξις εἶνε ἐκ τῶν θεμελιωδῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῆ Συνταγματικὴ διάταξις ἐὰν κριθῇ πάντως περιβάλλει τὸν ἀντιβασιλέα διὰ μιᾶς τοιαύτης προστασίας ὥστε νὰ μὴ δύναται ἕτερον κύριον ὄργανον τοῦ Κράτους, ὡς εἶνε ἡ Βουλή, νὰ θιγῇ αὐτὸν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ εἶνε πλέον ἢ κατὰ τύπους ἢ καὶ κατ' οὐσίαν ἀντιβασιλεὺς. Ἐκτὸς ὅμως τούτου, ὡς καὶ ἀνωτέρω ὑπεστηρίχθη, ὁ ἀντιβασιλεὺς, εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων τοῦ Κράτους. Ἡ ἰδιότης αὕτη τῇ παρέχει ἐν ἀναμφισβήτητον δικαίωμα. Τὸ νὰ ἀπαιτῇ νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς τοιοῦτον, ἀρ' οὐ τὸ ἀναγνωρίζει ἡ «ἀφηρημένη προσωπικότης» καὶ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ ἀπαγορεύῃ εἰς πάντα τρίτον νὰ τὸ θιγῇ ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κράτους. Ἄρα, καθ' ἡμᾶς οὐδ' αὕτη ἡ Βουλή θὰ εἶχε ἐν τοιοῦτον δικαίωμα. Δὲν εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ τῆς Βουλῆς, ἀφοῦ ἔχει, εἰς τὸ ἀναφερόμενον παράδειγμα, τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς ἔχει καὶ τὸ τῆς παύσεως. Διότι ἂν ἀκολουθήσωμεν μίαν τοιαύτην ὁδὸν ἐρμηνείας θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ σαθρὸν συμπέρασμα διὰ πᾶσα ἐνέργεια τῆς Βουλῆς εἰς τὸ θετικὸν ἔχει καὶ τὴν ἀρνητικὴν αὐτῆς ὄψιν, ὁπότε ἐμμέσως θὰ μεταβληθῇ διὰ μαγικῆς κινήσεως ἀπὸ «Συντεταγμένης» εἰς «Συντακτικὴν ἐξουσίαν».

Ἡ Βουλή δὲν δύναται οὔτε ἐμμέσως, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀμέσως νὰ παύσῃ ἢ ἐξαναγκάσῃ εἰς παραίτησιν ἢ καὶ προσωρινῶς νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀντιβασιλέα, μὴ ἀναγραφόμενου, ῥητῶς ἢ καὶ σιωπηρῶς ἐνὸς τοιοῦτου διμαυώματος. Τὸ Σύνταγμα ἡμῶν ἀναφέρει λεπτομερέστατα τὰς περιπτώσεις ἀντιβασιλείας ἐν ἀρθροῖς 50, 52 καὶ 53 καὶ

ὄριζον τὰ τῆς Βουλῆς δικαιώματα σχετικῶς μὲ τὴν ἐκλογὴν ἀντιβασιλέως ἀποκλείει σιωπηρῶς πᾶσαν ἄλλην ἐνέργειαν ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος διατεταγμένα. Καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀκριβῶς σκοπίμως διὰ τὴν ὑποστηρίξει τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ τὴν μὴ ἐκθέσει ταύτην εἰς ἐπικινδύνους ἀμφισβόλλας (1).

Δύναται ὁμοίως ἡ Βουλὴ νὰ διορίσῃ νέον, ἱκανὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τῆς ἀντιβασιλείας καθήκοντα ἢ καὶ ἄπλως προσωρινῶς νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀντιβασιλέα;

Ἡ Βουλὴ, καθ' ἡμᾶς, δὲν δύναται διὰ τῆς νομίμου καὶ συνταγματικῆς ὁδοῦ νὰ διορίσῃ νέον ἔστω καὶ προσωρινῶς. Διότι ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς ἀντιβασιλέως ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53 τοῦ Συντάγματος οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις μὴ ἐν τῷ Συντάγματι ἀναγεγραμμένας.

Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ παρεχόμενον κατ' ἐξουσιοδότησιν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος δικαίωμα εἰς τὴν Βουλὴν ἀναφέρεται εἰς τὸν διορισμὸν Ἀντιβασιλέως, εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας, καθ' ἃς ὁ Βασιλεὺς ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τῆς βασιλείας καθήκοντα οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὸν Ἀντιβασιλέα. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν ὑποθεθῇ πρὸς στιγμὴν δυνατόν δηλοῦν ὅτι νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀναλογικῶς ἢ ἐρμηνεῖα, ἢ νέα ἐκλογὴ θὰ ἔφερε μεγάλας δυσκολίας, ἂν ὅχι ἀνυπερβλήτους, περὶ τῶν ἐν γένει δικαιωμάτων τοῦ νέου ἀντιβασιλέως. Ἐν ἰνόματι ποίου θὰ ἐνήργη; Τοῦ ἀντιβασιλέως τοῦ ἀνικάνου ἢ τοῦ Βασιλέως; Θὰ ἦτο Ἀντιβασιλεὺς ἢ κυρίως ἀντιβασιλεὺς; Νομίζομεν ὅτι ἀδύνατο θὰ ἦτο ἢ συνυπαρξίς δύο Ἀντιβασιλέων τὰ αὐτὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα ἐχόντων.

Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης περιπτώσεως, τῆς κυρίως ἀντιβασιλείας, καθ' ἣν νομίζομεν ὅτι ἀδύνατος τυγχάνει ἢ κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν σχετικῶν τοῦ Συντάγματος διατάξεων καὶ ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ἐπὶ παραδείγματι τοῦ ἀρθροῦ 53 § 1 ἐδ. 2.

α... Ἰδιαιτέρας νόμος θέλει κανονίσει τὰ περὶ ἀντιβασιλείας ἔ-

(1) Ὁρα Ernesto Orfei Lezioni di Diritto Costituzionale (anno scolastico 1914-1915 Università R. di Roma) σελ. 556 «...La reggenza come vedesi è istituita come pure regolata dal nostro diritto pubblico, con la stessa legge costituzionale, la quale riesce a disciplinare la materia con un criterio evidente e con un ordine esauriente per modo da evitare qualunque lacuna e pericolose dubbiezze. — Τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα ἀπαγορεύει ρητικῶς τὴν μεταβολὴν εἰς τὸν Συνταγματικὸν χάρτην κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀντιβασιλείας ἀρθρ. Βελγ. Συντάγ. 84 «Aucun changement à la Constitution ne peut être fait pendant une régence». Ὁρα καὶ P. R. Darestre Tom. I Les constitution Modernes Belgique σελ. 86-87 καὶ Paul Ferrer traité Droit Constitutionnel 1909 Κεφ. IV Revision de la Constitution σελ. 22.

νεκα ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους (1) Καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς περιπτώσεως νομίζομεν ὅτι δὲν θυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀναλογικὴν ἐρμηνείαν (2), διότι τὸ Σύνταγμα ρητικῶς ἀναφέρει ὅτι μόνον εἰς περιπτώσιν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως οὐχὶ καὶ τοῦ Ἀντιβασιλέως ἰδιαιτέρας νόμος θέλει κανονίσει τὰ τῆς ἀποδημίας. Κατὰ συνέπειαν, Ἀντιβασιλεύοντα Ἀντιβασιλέως, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διορίσωμεν, μὴ προβλεπομένης τιαύτης διατάξεως ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ οὕτω ἀπαγορευόμενον ρητικῶς τὴν ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Βασιλικῆς θρόνου, ἐπιβάλλοντες εἰς αὐτὸν, νὰ ἢ στερρῶς δεδεμένος ἐπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ μήπως ἐπιτρέπομεν εἰς αὐτὸν ἔστω καὶ ἐλαφρὰν ἀσθένειαν προσκαίρως ἐμποδίζουσαν νὰ ἐκτελέσῃ τὰς «βασιλικὰς ἐξουσίας»;

Τὸ κενὸν ὑπερ καθ' ἡμᾶς παρουσιάζεται ἐν τῷ Συντάγματι διττῶς δύναται νὰ ἐξετασθῇ. Ἀπ' οὐσιαστικῆς καθαρᾶς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ τυπικῆς. Ὑπ' αὐτὰς τὰς δύο μορφὰς τὰ ἀρθρα 50 καὶ 53 ἀναλυόμενα θὰ εἶδον διάφορον τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἡ πρώτη μὲν αὐτῶν μορφή θὰ ἀπήτη εἰς δεδομένην στιγμὴν τὴν ἀμέσον ἐγκατάλειψιν τῶν «τύπων» καὶ τὴν πραγματοποιήσιν μιᾶς ἀμέσου ἐνεργείας ἀποσκοπούσης τὴν κάλυψιν τοῦ παρουσιαζομένου κενοῦ, ἢ δὲ δευτέρα μὲτην θὰ ἀνεζήτη, ἐν τῷ στενῷ τοῦ Συντάγματος ἐπιπέδῳ, τὴν βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον νὰ στηρίξῃ μίαν ἐνέργειαν οἷα θὰ ἦτο ἐπὶ παραδείγματι ἢ παῦσις ἀνικάνου καταστάσεως ἀντιβασιλέως ἢ καὶ ὁ διορισμὸς προσωρινοῦ ἀντικαταστάτου αὐτοῦ, εἰς περιπτώσιν ἀποδημίας τοῦ.

Παραδεχόμενοι ὅτι ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως ἢ πλήρωσις τοῦ κενοῦ θὰ ἐγένετο ἀμέσως ἀνευ οὐδεμιᾶς τυπικῆς ἔστω δικαιολογίας,

(1) Ὁρα Νόμου ΓQH 24ης Ἰουνίου 1911 περὶ ἀντιβασιλείας ἢ διαχειρίσεως τῆς ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας ἐν περιπτώσει ἀποδημίας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους.

(2) Ὁρα Α. Esmein Elements de droit Constitutionnel français et comparé edité VI 1914 σελ. 777 καὶ ἐπ. ἰδίως 780 «... Mais dans notre droit constitutionnel, une pareille délégation est impossible. Comme la délégation du pouvoir législatif et pour les mêmes raisons, la délégation du pouvoir exécutif par son titulaire est impossible. C'est un pouvoir attribué par la constitution à une personne ou à un corps pour en faire un usage quelle détermine, non pour en disposer. Le Président de la République ne peut donc déléguer à un ministre ou au conseil des ministres le droit de rendre et de signer les décrets à sa place...» Τὰ ἀνωτέρω δὲν ἔχουσιν ἀδελφίαν ἀξίαν παρ' ἡμῖν ἀφοῦ τὸ Σύνταγμα ἔλυσε τὸ ζήτημα διὰ τῶν σχετικῶν ἀρθρῶν περὶ ἀντιβασιλείας. Ἀλλὰ θὰ ἠδυνάμεθα τὰ αὐτὰ νὰ ἀναφέρωμεν περὶ ἀντιβασιλείας. Καὶ τοῦτο διότι τὸ Σύνταγμα διὰ τὸν ἀντιβασιλέα σιωπᾶ καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἄλλων τὴν χορήγησιν ἢ καὶ ἐντολὴν πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας.

δὲν ἀποσκοποῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μία τοιαύτη ἐνέργεια θὰ ἦτο καὶ Συν)τική, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἀντὶ τῆς παραδοχῆς ἀνικάνου βασιλέως προτιμητέα ἢ παῦσις αὐτοῦ. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε βεβαίως καὶ ἀναλογικὴ ἐφαρμογή. Εἶναι ἀπλῶς μία λογικὴ συνέπεια, ἐν μέτρον ὅπερ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς περιστάσεως καὶ ὑπὲρ τῆς πολιτείας ὅπερ δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ τὸ *salus populi suprema lex*.

Ἄπὸ «τυπικῆς» ὁμοῦ ἀπόψεως ἀπὸ καθαρῶς Συν)κῆς, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἐὰν ἤθελεν πραγματοποιηθῆ οὐδέως δικαιολογεῖται ἀλλ' οὔτε καὶ Συν)κῆ δέον νὰ θεωρηθῆ.

Ἡ τοιαύτη ἐπὶ τοῦ ζητήματος γνώμη καὶ ἄλλως δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ.

Ἄπὸ τοῦ Συν)τος τοῦ 1844 καὶ μετέπειτα ἐπὶ περιπτώσεως ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως, τοῦ ἀρθροῦ 53, ὡς ἔλεγε τοῦτο πρὸ τῆς ἀναθεωρήσεως, ἐδημοσιεύετο νόμος ὀρίζων τὸν ἀντιβασιλέα (1).

Ἄπὸ τῆς ἀναθεωρήσεως ὁμοῦ τοῦ Συντάγματος (τῆ 1911) εἰς τὸ ἀρθρον 53 προσετέθη καὶ ἡ δευτέρα παράγραφος, μὴ μεταβληθείσης τῆς πρώτης καθ' ἣν «... Ἰδιαιτέρος νόμος θέλει κανονίσει τὰ περὶ ἀντιβασιλείας ἐνεκεν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους» (2). Πράγματι ἐψήφισεν ἡ Βουλὴ καὶ ἐδημοσιεύθη ὁ ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1911 Νόμος ΓΩΗ. Ὁ Νόμος οὗτος ἐν τῇ 2α αὐτοῦ παραγράφῳ ῥητῶς ὀρίζει: «Ἐν περιπτώσει κωλύματος τῆς *A. B. Y.* τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἢ διαχειρίσις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας διαρκούσης τῆς ἐκτὸς τοῦ Κράτους ἀποδημίας τῆς *A. M.* τοῦ Βασιλέως ἀνατίθεται διὰ Β. Διατάγματος, ὡς ἄνω, εἰς τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον τὸ ἐπιτοὺν ἐνασχεῖ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ὀλοκληρῶν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, πλην τῶν ἐξῆς...» καὶ ἀναφέρει τοὺς περιορισμοὺς ὑφ' οὗς θὰ ἐκτελῆ τὰ τοῦ ἀντιβασιλεύοντος καθήκοντα τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον.

Ὁ κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Συν)τος νόμος, κατόπιν τῆς προσθήκης τῆς 2ας παραγράφου ἐν τῇ ἀρθρῷ 53 εἶναι καθ' ὅλα Συνταγματικὸς. Ἡ Βουλὴ δὲ ψηφίζουσα αὐτὸν οὐδὲν ἄλλο ἔπραξε ἢ νὰ ἐκτελέσῃ οὕτως εἰπεῖν διαταγὴν τῆς Ἀναθεωρητικῆς ἐκφραζομένην διὰ τοῦ Συντάγματος. Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος γενόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἐξουσιοδοτήσεως ἀναφέρεται εἰς περιπτώσεις ἀντι-

βασιλεύοντος καὶ μόνον ὑφ' ὀρισμένους περιορισμοὺς, ἰὸν κωλύματος τῆς *A. Y.* τοῦ Διαδόχου 2ον τοῦ Διαδόχου, οὐχὶ καὶ ἄλλου ἀντιβασιλεύοντος καὶ 3ον εἰς περίπτωσιν κωλύματος αὐτοῦ τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον ἴσαν περιορισμένως θὰ διαχειρίζεται τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Δὲν δύναται δὲ ἡ τακτικὴ Βουλὴ βασιζομένη ἐπὶ τῆς 2ας παραγράφου νὰ ψηφίσῃ καὶ ἕτερον νόμον εἰς περιπτώσεις κωλύματος ἄλλου ἀντιβασιλεύοντος καὶ οὐχὶ τοῦ Διαδόχου ἢ καὶ ἐν γένει ἐπὶ ἀντιβασιλείας. Τοῦτο δὲ συνάγεται σαφῶς ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀρθροῦ διὰ τοῦ ὁποῖου παρέχεται, ὡς ἄνωτέρω ἐρρήθη ἐξουσιοδοτήσις μόνον εἰς περίπτωσιν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως.

Ἄρα μόνον εἰς τὴν ἄνω περίπτωσιν ἢ καὶ εἰς ἄλλας αἰτινες ἤθελε κρίνει σχετικὰς ἢ συντεταγμένης ἐξουσίας ἀναφορικῶς μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Βασιλέως ἢ Βουλὴ θὰ ἠδύνατο διὰ νόμου νὰ κανονίσῃ ὅπως αὐτὴ ἤθελε κρίνει.

Ἄλλὰ τότε Σύνταγμα ἐν τῇ 2α παραγράφῳ τοῦ ἀρθροῦ 53 καὶ ὁ Νόμος ΓΩΗ ἀναφέρουσιν περίπτωσιν ἀντιβασιλεύοντος οὐχὶ δὲ καὶ κυρίως ἀντιβασιλέως καὶ μόνον εἰς περίπτωσιν ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53 προβλεπομένας περιπτώσεις, αἰτινες βεβαίως δὲν δύνανται νὰ κανονισθῶσιν δι' ὀπλοῦ νόμου.

Καὶ ὁ νεαρὸς νόμος 190 τῆς 24 Μαρτίου 1914 «περὶ ἀντιβασιλείας ἢ διαχειρίσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐν περιπτώσει ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους» ὁ τροποποιήσας τὸν ΓΩΗ, οὐδὲν νέον προσθέτει ἐκτὸς τοῦ ὅτι «... ἢ ἀντιβασιλεία ἀνατίθεται τῇ ἐνηλικῇ Διαδόχῳ...» καὶ «... ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως ἐνηλικίου Διαδόχου ἢ κωλύματος αὐτοῦ ἢ διαχειρίσις ἀνατίθεται εἰς τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον...» Ἀλλὰ δὴ ὁ νόμος οὗτος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸν ἐκάστητε ἐνηλικίον Διάδοχον θὰ ἀνατίθεται ἢ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία καὶ ὅτι ἐν ὁ Διάδοχος εἶναι ἀνήλικος ἢ κωλύεται, τὸ Ἐπιτελικὸν Συμβούλιον ἀντιβασιλεύει ὑπὸ περιορισμοὺς. Οὐδὲν ὁμοῦ ἀναφέρει ὁ ῥηθεὶς νόμος, διότι θὰ ἦτο ἀντισυνταγματικὸν καὶ παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 53 παρεχομένην ἐξουσιοδοτήσιν, καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἀρθρῶν 50 καὶ 53, περιοριζόμενος εἰς τὴν τῆς ἀποδημίας καὶ μόνον.

Ἡ ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τοῦ 1911. ἔκρινε ὡς σκόπιμον τὴν ἀναθεώρησιν ἢ μᾶλλον τὴν προσθήκην τῆς 2ας παραγράφου ἐν τῇ ἀρθρῷ 53. Σκοπὸς ἦτο ἡ ὑποχρεωτικὴ σύστασις ἀντιβασιλείας ἀποδημούντος τοῦ Βασιλέως. Πάσας τὰς ἄλλας περιπτώσεις, ὡς ἄνωτέρω

(1) Ὅρα πλείστας περιπτώσεις: 1. Ἀραβικῆ τοῦ Ἑλληνικῶν Σύνταγμα. Ἐισαγ. Τομ. 1 § 8 περὶ Ἑλλήν. Πολιτευμάτων σελ. 487-490 καὶ τὰ ἐν ταῖς ὑποσημ. 211-233 ἀναφερόμενα φύλλα τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ 1867 καὶ ἑπ.

(2) Ὅρα Νόμον ΓΩΗ 24 Ἰουνίου 1911 «Περὶ ἀντιβασιλείας ἢ διαχειρίσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐν περιπτώσει ἀποδημίας τῆς *A. M.* τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους».

(1) Ὅρα νόμον 190 τῆς 24 Μαρτίου 1914 ἐν Ἐφ. Κυβερνήσεως φύλ. 77 τῆς 28ης Μαρτίου 1914.

αναφέρομεν παρείδε ή αναθεωρητική. Κατά συνέπειαν μή ύφισταμένης ρητής ύπό τοϋ Συντάγματος ή και σιωπηράς έξουσιοδοτήσεως πρὸς τήν συντεταγμένην έξουσίαν, αὕτη Συνταγματικῶς ενεργοῦσα δέν δύναται νά κανονίση τά της αντιβασιλείας έν γένει τῶν άρθρων 50 και 53 δι' αναλογικῆς εφαρμογῆς της ύπό τοϋ 2ου παραγράφου τοϋ άρθρου 53 παρεχομένης έξουσιοδοτήσεως ή και έν γένει τῶν ρηθέντων άρθρων.

§

Ἐρωτάται: Εἶναι ὅμως δυνατή ή διά πραξικοπήματος τῆς Βουλῆς παῦσις ή αντικατάστασις τοϋ ἀνικάνου αντιβασιλέως ή και τοϋ ἀποδημεύοντος;

Μή παραδεχόμενοι τήν αναλογικῆν ἑρμηνείαν ὡς μή στηριζομένην ἐπὶ τοϋ Συντάγματος δέν θέλομεν ἀσμένως δεχθῆ ὅπως λύσωμεν τὸ ζήτημα διὰ τοῦ ἐπικινδυνωδεστέρου ὕπλου τοϋ πραξικοπήματος. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον οὐδεμίαν ἄλλην λύσιν δέν δυνάμεθα νά ἐξεύρωμεν, ή μόνη ήτις μαιραίως ἀνοίγεται πρὸς ἡμῶν και τήν ὁποίαν ὑπό τῆς ἀνάγκης ὠθοῦμενοι εἴμεθα ὑπόχρεοι νά ἀκολουθήσωμεν εἶναι ή ἑδὸς τοϋ πραξικοπήματος.

Διότι τὸ Σύνταγμα δίδει ἐμμέσως τὸ δικαίωμα τῆς ἀναλήψεως τοϋ πλέον ἐπικινδύνου ὕπλου ἀνά χειρας. Ἐάν ήθελε παρουσιασθῆ κατὰ τὸν χρόνον τῆς αντιβασιλείας μία περίπτωσις οἷαν ἀναφέρομεν, ή Βουλῆ θά ἐλάμβανεν ἀνά χειρας τὸ ὄπλον τῆς ἀμύνης, ὅπερ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀναλαμβάνουσι διὰ νά προλάβωσι τήν κατάρρευσιν τοϋ Κράτους. *Salus populi suprema lex* θά ἔλεγε καθ' ἡμᾶς ή Βουλῆ και δι' αὐτοῦ βάλλουσα κατὰ τοῦ αντιβασιλέως ή θά ἔρριπταν αὐτὸν εἰς περίπτωσιν ἀνικανότητός του ή θά διώριζεν ἀντικαταστάτην του ἔστω και προσωρινὸν εἰς περίπτωσιν ἀποδημίας. Ἴσως δὲ πλέον συνάδουσα πρὸς τὸ Σύνταγμα πράξις θά ήτο Σύγκλησις Βουλῆς ad hoc συνεργομένης και διὰ πραξικοπήματος παῦσις ή και αντικατάστασις τοϋ αντιβασιλέως.

§

Εἶναι δυνατή ή πιστή προσήλωσις ἐπὶ τῶν διατάξεων τοϋ Συντάγματος;

Βεβαίως οἱ θέλοντες πιστῶς νά ἀκολουθήσωσιν τὸ πνεῦμα και τὸ γράμμα τοϋ Συντάγματος θά εὐρίσκοντο πρὸ τῆς ἀπολύτου ἀδυναμίας νά ἐξεύρωσιν δικαιολογητικῆν βᾶσιν ἐφ' ἧς θά ἐστήριζον μίαν πράξιν

οἷα θά ήτο ή παῦσις ή αντικατάστασις τοϋ ἀνικάνου αντιβασιλέως. Τὸ Σύνταγμα ὅμως, τεθὲν ὑπὲρ τῆς πολιτείας και χάριν αὐτῆς βεβαίως δέν ἀπαιτεῖ τήν πιστήν του εφαρμογῆν ἔστω και ἀν' ἐξ αὐτῆς κινδυνεύει ή πολιτεία ὑπὲρ ἧς ἐτέθη φρουρὸς.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ή πιστή αὐτοῦ εφαρμογῆ θά εἶχε ὡς φυσικὸν ἐπακόλουθον τήν παραδοχῆν ἑνὸς ἀνικάνου αντιβασιλέως και κατὰ συνέπειαν τήν στάσιν τῆς πολιτειακῆς μηχανῆς, ή προσήλωσις ἐπὶ τῶν διατάξεων τοϋ Συντος οὐτοπία θά ήτο και ἐγκληματικῆ ήθελεν εἶναι μία τριαύτη ἀδράνεια.

Κ Γ. ΚΟΤΖΙΑΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΕΙ

Διὰ τήν δεκάτην τετάρτην (14) προσεχὸς μηνὸς Φεβρουαρίου ἡμέραν Κυριακὴν και ὥραν 9ην π. μ. διαγωνισμὸν πρὸς πλήρωσιν 10 κενῶν θέσεων δοκίμων γενησόμενον ἐν Ἀθήναις, Πάτραις Θεσσαλονίκῃ και Βόλῳ.

Προσόντα

1) Ἡλικία 17 μέχρις 25 ἐτῶν, 2) Ἀπολυτήριον Γυμνασίου ή Δημοσίας Ἐμπορικῆς Σχολῆς ή ἄλλου ἀντιστοίχου ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος τῆς χώρας ή τῆς ἀλλοδαπῆς. 3) Ἑλληνικὴ ὑπηκοότης, και 4) Ἀρτιμέλεια και ὑγεία.

Ἐμμετα

1) Ἐκθεσις ἰδεῶν. 2) Εἶναι γλῶσσαι. 3) Λογιστικά. 4) Ἐμπορικὴ ἀριθμητικῆ, και 5) Οἰκονομικὴ γεωγραφία.

Ἐπιβλητέα Πιστοποιητικά

1) Ἐγγραφῆς εἰς τὸ μητρώον τῶν ἀρρένων. 2) Σπουδῶν, και 3) Ἀρμοδίων Εἰσαγγελέων ὅτι ὁ ὑποψήφιος δέν περιέπεσεν εἰς πράξεις προπλεπομένας ὑπὸ τῶν άρθρων 22 και 23 τοϋ Ποινικοῦ Νόμου.

Ἀρχικὴ μισθοδοσία δρ. 225, πλὴν τοῦ ἐκτάκτου προσωρινοῦ ἐπιμισθίου.

Αἰτήσεις γίνονται δεκταὶ μέχρι τῆς 11 Φεβρουαρίου 1921 ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ τμήμα Προσωπικοῦ ἐν Πάτραις, Θεσσαλονίκῃ και Βόλῳ παρὰ τοῖς διευθυνταῖς ὑφ' ὧν παρέχονται καθ' ἑκάστην πληροφορία ἀπὸ 9—12 π. μ.

(Ἐκ τοῦ τμήματος Προσωπικοῦ)

Ἡ ΝΕΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ „ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ“

Τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ Διευθυντοῦ τοῦ «Μέλλοντος» κ. Ι. Α. Σπετσιώτου ἀποχωρήσαντος τῆς ἐνεργοῦ διευθύνσεως αὐτοῦ, ὡς ἀναλαβόντος δημόσιαν λειτούργημα, ἐπιτροπὴ ἐκ συνεργατῶν ἀνέλαβε τὴν ἐποπτεῖαν τῆς συντάξεως.

Ἡ διεύθυνσις τοῦ «Μέλλοντος», ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν διεθνῆ δράσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν Συνδέσμων καὶ συνασπισμῶν τοῦ Ἐξωτερικοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων συνεργάζεται τὸ «Μέλλον», ἀνετέθη εἰς τὸν ἐν Παρισίοις κ. Ἀντώνιον Φ. Φραγκούλην. Ὁ κ. Φραγκούλης δὲν εἶνε ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Μέλλοντος» οὐχ ἥττον δὲν θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἀναφέρωμεν συντόμως τὴν μέχρι σήμερον ἐπιστημονικὴν καὶ δημοσιογραφικὴν δράσιν του.

Ὁ κ. Φραγκούλης διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, συνειργάσθη δημοσιεύων σημαίνοντα ἄρθρα, εἰδικῶς ἐπὶ ζητημάτων Διεθνoῦς δικαίου, εἰς τὰ ἐγκριτότερα ξένα Περιοδικά, ὡς ἡ Revue du Droit International Public καὶ τὸ Journal du Droit International τῶν Παρισίων. Ὡς δημοσιογράφος συνειργάσθη τακτικῶς ἐπὶ ἐξωτερικῶν ζητημάτων εἰς τὰ περιοδικὰ La Revue d'Europe Nouvelle, la Revue International de Sociologie κτλ. καὶ εἰς πλείστας καθημερινὰς ἐφημερίδας ὡς τὸ Intransigeant, Information κλπ.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ὁ κ. Φραγκούλης ὑπῆρξε γεν. γραμματεὺς τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Roosevelt ἰδρυθέντος Συνδέσμου τῶν Οὐδέτερον Κρατῶν πρὸς ἄμυναν τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου οὐτινος ἢ δράσις ἐξετιμήθη ἐν Εὐρώπῃ.

Κατὰ τὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης ὁ κ. Φραγκούλης ἴδρυσεν μετὰ γνωστῶν Γάλλων διεθνολόγων Le Monde Nouveau Diplomatique ὅπερ ἀποτελεῖ σήμερον πλήρη ἐπιστημονικὴν συλλογὴν τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης. Ἀπὸ δὲ τριετίας διευθύνει ἐν Παρισίοις τὴν «Revue d'Etudes Internationales, Le Drapeau Bleu» ἣτις εἶνε τὸ μόνον γαλλόφωνον περιοδικὸν τὸ εἰδικῶς ἀσχολούμενον περὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορῶντων τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ διεύθυνσις τῆς συντάξεως τοῦ «Μέλλοντος» ἀνετέθη εἰς ἕτερον διακεκριμένον νεαρὸν ἐπιστήμονα τὸν κ. Κωνσταντῖνον Γ. Κοτζιάν. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Μέλλοντος» δὲν εἶχον μέχρι τοῦδε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτιμήσωσι τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ κ. Κοτζιά· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους εἰς τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται λίαν ἐνδιαφέρουσα μελέτη αὐτοῦ καὶ ἐκ σειρᾶς ἄλλων τοιαύτων δημοσιευθησομένων προσεχῶς, θὰ λάβωσιν ἀναμφιβόλως τὴν ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμήσωσι θεόντως τὰς φιλοτίμους ἐπιστημονικὰς προσπάθειάς τοῦ νέου Διευθυντοῦ.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΟΥ „ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ“ ΕΝ ΕΥΡΩΠῃ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

Ὑπὸ τῶν ἐν Ρώμῃ ἀνταποκριτῶν τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἐτηλεγραφήθη ἐν καιρῷ περὶληψις τῆς διαμαρτυρίας τὴν ὁποῖαν ἔτατε Διευθυντῆς τοῦ «Μέλλοντος» κ. Ι. Α. Σπετσιώτης ἀπέστειλεν ἐκ Λωζάννης καὶ Μιλάνου πρὸς τοὺς πρωθυπουργοὺς καὶ ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἀμερικῆς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς διαφόρους ἐξεχούσας πολιτικᾶς προσωπικότητας τῶν ἀνωτέρω χωρῶν, καταγγέλλων τὰ αἴσχη— ἰδίᾳ τὰ Ἰουλιανὰ— τῆς βενιζελικῆς τυραννίας.

Παραθέτομεν κατωτέρω ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς ἐν λόγῳ διαμαρτυρίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἀπάντησιν τοῦ κ. Λόυδ Τζώρτζ εὐρισκομένου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Λουσέρνῃ.

«Διερχόμενος ἐκ Λωζάννης ἀφοῦ προηγουμένως ἀντεπροσώπευσεν τοὺς Ἕλληνας ναυτικούς εἰς τὸ Διεθνῆς Συνέδριον τῆς Γενεύης δραματοποι τῆς εὐκαιρίας ν' ἀπευθύνω πρὸς Ὑμᾶς ἔντονον διαμαρτυρίαν διὰ τὰς ἀνηκούστους βιαιοπραγίας αἵτινες διεπράχθησαν ἐν Ἀθήναις ἐναντίον τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόπειραν κατὰ τοῦ κ. Βενιζέλου ἐν Παρισίοις, ἡ εἰδικὴ σωματοφυλακὴ τῆς Βενιζελικῆς Κυβερνήσεως, περιτρέχουσα τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν δίωξιν καὶ σφαγὴν τῶν ἀντιπάλων τῆς Κυβερνήσεως, λεηλατήσασα καὶ καταστρέψασα τὰ γραφεῖα καὶ τὰ τυπογραφεῖα ὅλων τῶν ἐφημερίδων τῆς Ἀγτιπολιτεύσεως ὡς ἐπίσης καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν τοιούτων.

Ἡ σοσιαλιστικὴ ἐφημερὶς «Ριζοσπάστῆς» κατεστράφη ἐπίσης καὶ ὁ διευθυντῆς τῆς ἐφυλακίσθη μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ἄλλων ἐφημερίδων. Μέγας ἀριθμὸς οἰκιῶν καὶ καταστημάτων ἀνηκόντων εἰς ἀντιπάλους τοῦ βενιζελικοῦ κόμματος ἐληλατήθη καὶ κατεστράφη. Τὰ γραφεῖα τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου τῶν Ἀθηνῶν ἐληλατήθησαν ἐπίσης, ὑποστάντα ἀγρίαν ἐπίθεσιν. Ὁ βανδαλισμὸς οὗτος διεπράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ σῶμα τῶν Ἑλλήνων δικηγόρων διεμαρτύρετο πάντοτε διὰ τὴν ἀγρίαν τυραννίδα τοῦ Βενιζέλου.

Τὰ αἴσχη τὰ διαπραχθέντα ἐν Λουβαίν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ μιλιταρισμοῦ ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του, ὄχι οὐδὲν πρὸ τῶν προμελετημένων καὶ συστηματικῶν ἀγριοτήτων τῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ τοῦ Βενιζελισμοῦ ἐναντίον τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμπατριωτῶν.

Ὁ Ἰωάννης Δραγούμης, ἀρχηγὸς τοῦ Μακεδονικοῦ κόμματος ὅστις

πρώτος ὡς πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Πετροπόλει ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, συνιστῶν εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Συνεννοήσεως κατὰ τὸν πόλεμον, ἐκρεουργήθη ἐν μέσῃ ὁδῷ διὰ τῶν λογγῶν τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Βενιζέλου. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμμάτων—ἐθνικοφρόνων, συντηρητικῶν, προοδευτικῶν, σοσιαλιστῶν, ἀνεξαρτήτων—ἠνωμένων πρὸς καταπολέμησιν τῆς δικτατορίας τοῦ Βενιζέλου, συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν, πρόκειται δὲ νὰ παραπεμφθῶσιν ἐνώπιον ἐκτάκτου Στρατοδικείου ἀπαρτισθησομένου ἐκ τῶν φανατικωτέρων βενιζελικῶν ἀξιωματικῶν, διὰ νὰ καταδικασθῶσιν ἀφεύκτως ὡς δῆθεν «συναμῶται» εἰς θάνατον.

Πλείστοι ἄλλοι ἔγκριτοι πολῖται καὶ βουλευταὶ ἐφυλακίσθησαν ἢ ἀπηλλάχθησαν.

Αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ ἀγριότητες αὗται, αἱ διαπραχθεῖσαι κατ' ἐντολήν τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τῶν ὀρδῶν αὐτῆς, εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὄλοϊον ἢ βενιζελικὴ λογοκρισία προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὡς «αὐθόρμητον λακίην ἐξέγερσιν».

Αἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως ἀνέτρεψαν τὸν πρώην Βασιλέα Κωνσταντῖνον μὲ τὴν δικαιολογίαν «τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Ἄλλ' ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἢ ἀπαισιωτέρου τυραννίας, ὑπὸ τὸ πρῶσχημα τῆς ἐλευθερίας, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μόνη ἀπασχόλησις τῆς Κυβερνήσεως εἶνε νὰ συντρέψῃ καὶ ἐξαφανίσῃ τοὺς πολιτικοὺς αὐτῆς ἀντιπάλους διὰ τῆς μεθόδου τῆς δημιουργίας κατηγορίας «συναμῶτου», «γερμανοφίλου» ἢ «Κωνσταντινοφίλου», κατὰ παντὸς πολίτου, ὃ ὁποῖος δὲν ἐπιδοκιμάζει τὴν βενιζελικὴν τυραννίαν.

Ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ὃ Ἑλληνικὸς λαὸς διάγει ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καὶ τῆς καταστάσεως πολιτορκίας. Αἱ φυλακαὶ εἶναι ὑπερπλήρεις ἀπὸ χιλιάδας ἀξιωματικῶν, ὑπαλλήλων, ἐργατῶν, καταδιωκομένων διὰ τὰ πολιτικά των φρονήματα.

Κυβέρνησις καὶ Βουλὴ, μὴ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐγκατασταθεῖσα διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ξένων λογγῶν, κυβερνῶσι τὴν χώραν. Τὸ Σύνταγμα παραβιάζεται καὶ ποδοπατεῖται συνεχῶς, διὰ τῆς ἐκδόσεως ἀναριθμῶν νομοθετικῶν Διαταγμάτων, διὰ τῆς ἀντισυνταγματικῆς παρατάσεως τοῦ βίου τῆς Βουλῆς, διὰ τῆς καταλύσεως ὅλων τῶν ἀτομικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ νόμοι δὲν εἶνε πλέον ἢ ἔκφρασις τῆς γενικῆς θελήσεως τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἢ ἔκφρασις τῆς αὐθαιρέτου θελήσεως τοῦ «Μονάρχου» ὃ ὁποῖος πράγματι εἶνε ὁ Βενιζέλος.

Ὅθεν, ἂν ὑμεῖς εὐλικρινῶς ὑποστηρίξατε τὰ δίκαια τῆς Δημοκρα-

τίας, ἐφθάσεν ἡ στιγμή ν' ἀποδώσῃτε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, καταδυναστευόμενον ὑπὸ μιᾶς μειοψηφίας, τὰς πολιτικὰς τοῦ ἐλευθερίας, ἀξιοῦντες τὴν παρὰ τῆς βενιζελικῆς Κυβερνήσεως, ἐγκατασταθεῖσης εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς θελήσεως τῆς Ἀντάντ, ἐπιτρεπομένου οὕτω εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν ν' ἀσκήσῃ, ἐλευθέρως τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου.

Μόνον μία ἀμερόληπτος ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψηφοφορίας καὶ δημιουργήσῃ τὴν ἀτμόσφαιραν ἐκείνην τῆς γαλήνης, ἣτις εἶναι ἀπαραίτητος ὄρος διὰ τὴν ἐλευθέραν ἔκφρασιν τῆς κυριαρχοῦ θελήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ Βενιζέλος, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν τελευταίων σφαγῶν καὶ βιαιοπραγιῶν τῶν διαπραχθεισῶν ἐν Ἀθήναις, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κάμῃ ἐλευθέρας ἐκλογάς. Δὲν δύναται νὰ εἶνε δικαστὴς καὶ ἀντίδικος συγχρόνως κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεως ἣτις τίθεται ὑπὸ κρίσιν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ διὰ τῶν προσεχῶν ἐκλογῶν.

Ἄν τοῦτο συνέβαινεν, ἢ Ἑλλὰς συντριβομένη ἐκ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὃ ὁποῖος μοιραίως θὰ ἐξέσπα, δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς ὡς συμμάχου τῆς Ἀντάντ.

Ἀπευθύνομαι πρὸς Ὑμᾶς κ. Πρόεδρε, τὸν συνεχίζοντα τὴν φιλελεύθερον Ἀγγλικὴν παράδοσιν, τὸν φίλον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐβοήθησε τὴν Ἑλλάδα ν' ἀπελευθερώσῃ τὰ καταδυναστευόμενα ὑπὸ βαρβάρου ζυγοῦ τέκνα αὐτῆς, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ δικαία φρονὴ τῆς διαμαρτυρίας μου θέλει εἰσακουσθῆ.

Δρ. ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

Διευθυντὴς τῆς Ἐπιθεωρ. τῶν Κοινῶν. Ἐπιστημῶν τὸ «Μέλλον»

Ἡ ἀνωτέρω διαμαρτυρία ἔτυχε τῆς ἐξῆς ἀπαντήσεως.

Ἐπαυλις Hasithorn, Λουκέρνη 25 Αὐγούστου 1920.

Ἀξιότιμε Κύριε.

Κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Λουὶδ Τζῶρτζ, σᾶς ἀναγγέλλω τὴν ὑπ' αὐτοῦ λήψιν καὶ μελέτην τῆς ἀπὸ 21 Αὐγούστου ἐκδόσεώς σας περὶ τῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι.

I. Davis

Ἰδιαιτέρως Γραμματεὺς

Πρὸς τὸν Δρ. Ι. Α. Σπετσιώτην

Διευθυντὴν τῆς Ἐπιθεωρ. τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν τὸ «Μέλλον»

Εἰς Λαζάνην

Ἡ διαμαρτυρία τοῦ κ. Σπετσιώτη ἐδημοσιεύθη μετ' εὐμενῶν σχολίων παρ' ὅλων σχεδὸν τῶν σοβαρότερων ἐφημερίδων τῆς Ἰταλίας.

Χαρακτηριστικοί εἶναι οἱ τίτλοι ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐγένετο ἡ δημοσίευσις αὐτῆς καὶ ἡ ἐξέχουσα θέσις εἰς τὴν ὁποίαν ἐφιλοξενήθη αὐτή. Τὸ «Tempo» ἔθεσεν ὡς τίτλον «Μία ὀριμυτάτη Ἑλληνικὴ διαμαρτυρία ἐναντίον τῶν ἀθέμιτων τῆς βενιζελικῆς Κυβερνήσεως». Τὸ «Corriere d'Italia» «Διαμαρτυρία τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἀντάντ ἐναντίον τοῦ βενιζελικοῦ συστήματος». Τὸ «Piccolo» καὶ τὸ «Giornale d'Italia» «Μία Ἑλληνικὴ διαμαρτυρία ἐναντίον τῆς δικτατορίας τοῦ Βενιζέλου». Ἡ «Idea Nazionale» «Οἱ ἀντιβενιζελικοὶ διαμαρτύρονται πρὸς τὸν κ. Τζιολλίτη». Ἡ «Sera» τοῦ Μιλάνου «Μία ἐντονος διαμαρτυρία ἐναντίον τοῦ Βενιζέλου». Τὸ σοσιαλιστικὸν «Avanti» ἡ περισσότερο κυκλοφοροῦσα ἐν Ἰταλίᾳ ἐφημερὶς ἀφιερώνει διὰ τὴν διαμαρτυρίαν δόκλῃρον στήλην τῆς τελευταίας ὥρας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλοχὴ τῆς βενιζελικῆς ἀντιδράσεως». Τὸ «Corriere» ἀφιερώνει ἐλόκλῃρον δίοτῃλον ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σοβαρὰ ἐσωτερικὴ κατάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα» «Ἡ τραγικὴ δικτατορία τοῦ Βενιζέλου» δημοσιεύει πλὴν τῆς διαμαρτυρίας τοῦ κ. Σπετσιώτη καὶ συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτίθεται λεπτομερῶς δόκλῃρον τὸ ἐσωτερικὸν ζήτημα τῆς Ἑλλάδος, ἀναφέρονται δὲ ἐν τέλει δύο χαρακτηριστικὰ γεγονότα τῆς βενιζελικῆς τυραννίας, ἡ δολοφονία τεσσάρων ἀτυχῶν παπαγάλων οἱ ὁποῖοι ἔφαλλον τὸ θούριον «τοῦ ἀητοῦ ἐ γυίδς» καὶ ἡ κατάσχεσις ὡς συμβολικοῦ τοῦ γνωστοῦ γαλλικοῦ ἀρώματος «Un jour viendra».

Ἡ πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ἀποσταλεῖσα διαμαρτυρία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐφημερίδος «Clarté» ὄργανου τοῦ ὁμιωνύμου συνασπισμοῦ, προτάσσεται δ' αὐτῆς ὁ ἐξῆς πρόλογος.

Ἡ τρομοκρατία ἐν Ἑλλάδι. Ὁμᾶς Ἑλλήνων διανοουμένων ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἑδραν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν τὴν κατωτέρω διαμαρτυρίαν τὴν ὁποίαν μᾶς παρακαλεῖ νὰ δημοσιεύσωμεν. Ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ ἐγγράφου τούτου Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται πράγματι, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὅπως ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Πολωνίᾳ, εἶνε ἡ Ἀντάντ πάντοτε ἡ ὁποία συστηματικῶς ὀργανώνει τὴν σφαγὴν τῶν ἀτόμων τὰ ὁποῖα δὲν σκέπτονται συμφώνως μὲ τὴν Συνθήκην τῶν Βερσαλλιών καὶ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ. Ἡ χειροτέρα ὑποκρισία καὶ ἀγριότης!

Περίληψις τῆς διαμαρτυρίας μετὰ συντόμου βιογραφίας τοῦ Ἰωάν. Δραγούμη ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἐφημερίδος «Daily Herald».

ΤΟ Δ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ἘΘΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν Μιλάνῳ κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμβριον αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου τῆς Ἐνώσεως τῶν Συλλόγων Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἀντιπροσωπεύετο ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κόμητος Σφόρτζα, Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ δὲ Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπὸ τοῦ κ. Τιτόνι, πρώην Ὑπουργοῦ.

Παρ' ὅλον τὸν ἡμιπέσημον χαρακτήρα τοῦ συνεδρίου τούτου, εἶνε λίαν βαρυσήμανται αἱ δηλώσεις τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων ἀντιπροσώπων καθότι ἀντικατοπτρίζουσι τὴν πραγματικῶς ὑφισταμένην ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῶν ἀντιπροσωπευθέντων ἐν τῷ Συνεδρίῳ Κρατῶν.

Αἱ κατηγορηματικώτεροι δηλώσεις καὶ αἱ πράγματι θαρραλέωτεροι ὑπῆρξαν αἱ τοῦ κόμητος Σφόρτζα. Τοῦτο δὲ καὶ ἐξηγεῖται λόγῳ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς προφανοῦς στάσεως τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ μὴ ἀρκουμένου εἰς ἀορίστους ὑποσχέσεις. Ὁ κόμητος Σφόρτζα ὑπομνήσας τὸν διεθνή ρόλον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἶπεν ὅτι αὐτὴ δὲν δύναται νὰ ἀντλήσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς μόνον ἐκ τῶν Συμβάσεων καὶ πρωτοκόλιων. «Πρὸ ἑκατονταετίας, ἄλλα πρωτόκολλα ἵδρυσαν τὴν Ἀγίαν Συμμαχίαν, ἣτις ὑπῆρξεν ἐπίσης εἶδος Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν... ἄλλ' ὁποῖος χάρτινος πύργος!» Οὕτω καὶ σήμερον «ἐὰν ἐκ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν προκύψουν Κράτη πτωχὰ — προλεταριακὰ — ἀπέναντι πλουσιῶν τοιούτων ἐκμεταλλευομένων αὐτὰ, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν θὰ ἐκλείψῃ ἐπίσης».

«Σεῖς κύριοι, προσέθεσε, ὁ Ἰταλὸς Ὑπουργός, ἐργάζεσθε πρὸς ἵδρυσιν τοῦ διεθνοῦ Πνεύματος καὶ ἐπὶ βάσεων σταθεροτέρων ἐνὸς ἀπλοῦ διπλωματικοῦ πρωτοκόλου, διότι προσπαθήτε νὰ ἱδρῦτε τὴν νέαν Διεθνή Κοινωνίαν ἐπὶ τῆς συνειδήσεως τῶν Λαῶν». Καὶ μετὰ ζωηρότητος προσέθεσε: «Πρέπει νὰ πάύσῃ ἡ ἀντίληψις ὅτι τὰ καθήκοντα ἐνὸς Λαοῦ σταματῶσιν εἰς τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ σύνορα. Ἐνῶ εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῶν συνόρων τῶν ἐχούθη ἄλλοτε αἷμα διὰ τὰ αὐτὰ ἰδεώδη».

«Οὐδείς βεβαίως ἐξ ἡμῶν ἐνοχλῆται ἀπὸ τὰς εἰρωνίας μερικῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν. . . Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ ἰδεολόγοι καὶ οἱ ποιηταὶ βλέπωσι πλειστάκις καθαρότερον τὰς ὁδοὺς τοῦ μέλλοντος». Πόσαι ἰδέαι δὲν πραγματοποιήθησαν αἵτινες ἐθεωροῦντο οὕτω καὶ ὄνειρον! . . . Ἡ Ἰταλία ἐννοεῖ ἕλην τὴν εὐγένειαν τοῦ ἰδεώδους σας καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ αἰσθανθῆτε ὅτι ἡ σκέψις τῶν ποιητῶν καὶ τῶν φιλοσόφων τῆς, ἣς ἀποτελεῖ τὴν ἀθάνατον αὐτῆς κληρονομίαν, ἐπεκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν ἕς θὰ διχτρέξετε μετ' εὐγενοῦς ἐπιμονῆς πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος τῆς αὔριον».

Ὁ κ. Τιτόνι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Διαγγέλματος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς τὸ Συνέδριον τοῦ Μιλάνου, προσέθεσε ὅτι ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀντιπροσωπευμένη εἰς τὸ Συνέδριον ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ὁρῶσις τῆς καὶ αἱ σχέσεις τῆς δὲν ἐπεκτείνονται μόνον εἰς τὰς Κυβερνήσεις ἀλλὰ εἰς τοὺς λαοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς κοινῆς γνώμης. Ὡς ὑψιστον λειτούργημα θεωρεῖ πρὸ παντὸς τὴν ἀπαραίτητον εἰς αὐτὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀμεροληψίαν.

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν προσέθεσε ὀφείλει νὰ ἀντισταθῆ ἐναντίον τῆς ἰδρύσεως παντὸς προνομίου καὶ μονοπωλείου διότι ὀφείλει νὰ ἀναλύσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐκ τῆς συγκαταθέσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἔλων τῶν χωρῶν καὶ ἔλων τῶν πολιτικῶν μερίδων τῶν ὁποίων ὁμεῖς ἐδῶ εἴθε οἱ ἀντιπρόσωποι.

Ὁ κ. Τιτόνι, προσέθεσε ὅτι μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ὁ πόλεμος ἀποτελεῖ μέσον ἀναγεννήσεως, τὸ ἐναντίον δύναται νὰ θεωρηθῆ σήμερον βέβαιον. Ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης εἶναι οἷα περιέγραφε διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Θουκυδίδης μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν καὶ Μηδικὸν πολέμους. Εἰς τοὺς γενικοὺς λόγους πολέμου πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ τοὺς προερχομένους ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Συνθήκης τῆς εἰρήνης τῶν Βερσαλλιών. Βλέπομεν ἤδη εἰς τὸν ὄρξοντα τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἀποικιακῶν πληθυσμῶν. Δυνατὸν νὰ ἀποκληθῶμεν παρὰ τινῶν οὕτω οὕτως, ἀλλὰ οὕτω ἐπὶ νόμασαν καὶ τοὺς μεγαλειτέρους προφήτας τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ἣν στιγμὴν ἐδίδασκον.

»Ὁ ἀγὼν μας πρέπει νὰ εἶναι ἀγὼν ἐναντίον τῆς βίας οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὕτη. Ὁ σεβασμὸς τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀτόμου ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἡμῶν μέλημα. Τὰ προβλήματα ἡμῶς ἐπαυ- νὰ ἔχωσι ἐθνικὸν χαρακτήρα καὶ περιεβλήθησαν εὐρωπαϊκῶν καὶ παγκόσμιον. Ἡ κυρία de Staël ἔγραψε πολὺ ὀρθῶς ὅτι ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πρέπει νὰ ἐμφοροῦμεθα ὑπὸ «εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος». Πρέπει ἡμῶς νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ προβλήματα πρακτικῆς φύσεως ἐπιδεχόμενα διεθνοῦς λύσεως.

Εἰς τὸ τελευταῖον συνέδριον τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐζήτησε λέγει ὁ κ. Τιτόνι, εἰς τὸ προσεχὲς Συνέδριον τῆς Γενεῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν νὰ ζητηθῆ νὰ ἀναγνωρισθῶσιν εἰς πᾶν Κράτος συμμετέχον τῆς Κοινωνίας, ἴσα δικαιώματα ἐμπόρικὰ καὶ ἴση κατανομή τῶν πρώτων ὑλών. «Δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λαῶν παρὰ τῶν διεθνῶν κεφαλαιουχικῶν συνδικάτων, ὅχι μόνον ἡ πολιτικὴ ἡγεμονία τινῶν Κρατῶν πρέπει νὰ καταργηθῆ ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκονομική».

Εἰς τοὺς δύο ταύτους ἐναρκτηρίους λόγους τῶν Ἰταλῶν ἀντιπροσώπων προσέθεσε μερικὰς παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς ὁ Σέρ Δίκινσον λέγων μεταξὺ ἄλλων ὅτι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὁ μακρὸς πόλεμος ἔδωκε ἓνα εἶδος «κεκτημένης ταχύτητος» εἰς τὰ μεγάλα Κράτη διὸ καὶ πάντες ὀφείλουσιν νὰ ἀντιδράσωσιν κατὰ τῶν τοιούτων ἀντιλήψεων.

Ἐκτὸς τοῦ Σέρ Δίκινσον, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας, πυρήσαν ὁ Σέρ Βαρνερ καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ Λάδι Γλάδστον, ἀπέγονος τοῦ ἀειμνήστου πολιτικοῦ ἀνδρός.

Ἡ Γαλλικὴ ἀποστολὴ συνέκειτο διὰ μὲν τὸν Γαλλ. Σύλλογον Κοινων. τῶν Ἐθνῶν ἐκ τοῦ κ. Ἀμπέλ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, τοῦ γερουσιαστοῦ κ. δὲ Κοστὰν κτλ., διὰ δὲ τὸν Σύλλογον πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Κοινων. τῶν Ἐθνῶν ἐκ τοῦ βουλευτοῦ κ. Ἐννεσί, ἑνὸς τῶν πλέον διακεκριμένων ὁπαδῶν τῆς ἰδέας ἐν Γαλλίᾳ. Ἄλλοι Σύλλογοι ἐπίσης ἀντεπροσώπευοντο ὑπὸ τῶν κ. κ. Αὐλαρδ, καθηγητοῦ τῆς Σορδῶνης, Justin Godart, πρώην ὑπουργοῦ κλπ. Οἱ Ἕλβετοὶ ὑπὸ τοῦ κ. Μερσίς καθηγητοῦ καὶ τινῶν γνωστῶν δημοσιογράφων. Οἱ Βέλγοι ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ κ. Καρτὸν δὲ Βιάρτ. Τοὺς Ἰταλικούς Συλλόγους ἀντεπροσώπευον κυρίως καθηγηταὶ καὶ δημοσιογράφοι μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ περιφημὸς Γουλιέλμος Φερέρο, ὅστις ἐν τινὶ λόγῳ δὲν ἀπέκρυψε μερικὰς μπολσεβικὰς συμπαθείας του. Μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν εὗρισκετο καὶ ὁ περιφημὸς οἰκονομολόγος Ligia.

Τοὺς Ἑλληνικοὺς Συλλόγους ἀντιπροσώπευον τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἑταιρίαν Πολιτικῶν Μελετῶν Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν οἱ κ. κ. Ἰω. Σπεταιώτης διευθυντῆς τοῦ «Μέλλοντος» καὶ Α. Φ. Φραγκούλης, διευθυντῆς τῆς Revue d'Etudes Internationales τῶν Παρισίων. Τὸν δὲ Ἑλληνικὸν Σύλλογον πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὁ τέως καθηγητῆς τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Σεφεριάδης. Τοῦ κ. Σπεταιώτου ἀναχωρήσαντος ἐπειγόντως δι' Ἀθήνας, εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου συμμετέσχον μόνον οἱ κ. κ. Φραγκούλης καὶ Σεφεριάδης.

Τὸ Συνέδριον διηρέθη εἰς πέντε ἐπιτροπὰς πρὸς μελέτην τῶν δια-

φόρων ζητημάτων. Εἰς τὴν πρώτην ἐπιτροπὴν ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ πρότασις, τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Φραγκούλη, νὰ ἀντιπροσωπεύονται εἰς μέλλοντα συνέδρια Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ αἱ μειονοψηφίαι Κρατῶν καὶ αἱ μειονοψηφίαι ἀλλογενῶν πληθυσμῶν συμπεριλαμβανομένων εἰς Κράτος μέλους τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, οὕτως ὥστε νὰ δύνανται οἱ μειονοψηφίαι οὗτοι νὰ ἐκφράζωσι τοὺς πόθους αὐτῶν καὶ διεκδικῶσι τὰ δίκαια αὐτῶν πρὸ τῆς κοινῆς γνώμης. Ἐπίσης νὰ ἀντιπροσωπεύονται καὶ οἱ ἀντιπροσώπωντες Σύλλογοι πρὸς τὰς Κυβερνήσεις καὶ οὐχὶ οἱ φίλοι πρὸς αὐτὰς φρονούντες. Τοῦτο δὲ ἀντεπεκρίνετο καὶ εἰς τὴν πόθον τῶν Ρώσων ἀντιπροσώπων κ. κ. Briant, Maniloff καὶ Alexentieff πρώην ὑπουργῶν. Οὕτω δὲ θὰ δύνανται τὰ συνέδρια νὰ πληροφροῦνται ἐπακριδῶς περὶ τῶν ὑπαρχόντων πολιτικῶν ρευμάτων καὶ βουλήσεων ἄλλων τῶν μερίδων ἐνδὸς λαοῦ. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ὁμοφώνως παραδεκτὴ παρὰ τε τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐλομελείας τοῦ Συνεδρίου καὶ ἀνεγράφει εἰς τὸ Καταστατικὸν τῆς ἐνώσεως τῶν Συλλόγων Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιτροπὴν τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Φάβρ, ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλβετίας, ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις τῆς καθιερώσεως μιᾶς ἡμέρας ἑορτασμοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἰς ἕκαστον τὸν κόσμον.

Εἰς τὴν τρίτην ἐπιτροπὴν συνεζητήθη διὰ μακρῶν ἡ πρότασις τοῦ κ. Σεφεριάδου περὶ παραδοχῆς τῶν ἐθνικῶν μονοψηφίων, τῶν ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ διεθνοῦς συνθήκης ὡς διεθνῶν ἀφ' ἐνὸς νομικῶν προσώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δύνανται νὰ προσάγωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν πρὸ τοῦ ὑψηλοῦ Δικαστηρίου Δικαστηρίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὁ κ. Σεφεριάδης ὑποστήριξε τὸ ζήτημα μετ' εὐφραδίας πρὸ τῆς ἐλομελείας τοῦ συνεδρίου πάντες δὲ ἀνεγνώρισαν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διατυπώσεως τοιοῦτου κανόνος. Οὐχ ἤτιον ἐπειδὴ ὁ καθορισμὸς τῆς νομικῆς προσωπικότητος τῶν μειονοψηφῶν ἦτο ζήτημα δυσχερέστερον, τὸ Συνέδριον ἀνέβηκε τὴν μελέτην εἰς τὴν προσεχῆ αὐτοῦ σίνεδον.

Ὁ κ. Σεφεριάδης ὑπεστήριξεν ἐπίσης τὸν διορισμὸν τῶν δικαστῶν τοῦ ὑψηλοῦ Δικαστηρίου τῆς Κοιν. τῶν Ἐθνῶν, παρὰ τε τοῦ Συνεδρίου τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ μὲ μικρὰν τροποποίησιν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Κίνας, δυνάμει τῆς ἐποίας «εἰς τὴν ψηφοφορίαν τοῦ διορισμοῦ τῶν δικαστῶν παρὰ τοῦ Συνεδρίου τῆς Κοιν. τῶν Ἐθνῶν δὲν θὰ συμμετέχωσι τὰ κράτη αἵτινα ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας» ἵνα μὴ ψηφίζουσι εἰς.

Τέλος τὸ συνέδριον ἀπησχολήθη ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ δύο ζητημάτων

α') τὸ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κέντρικῶν αὐτοκρατοριῶν καὶ β') τὸ τῆς ἔδρας τῆς Ἑνώσεως τῶν Συλλόγων Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον ζήτημα τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Κέντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν ὑπεστήριξαν μετ' ἐπιχειρημάτων οἱ Ἴταλοι καὶ Ἄγγλοι ἀντιπρόσωποι. Ὁ λόγος τῆς Λέδη Γλάδστων ὑπῆρξε μεστὸς ἐπιχειρημάτων καὶ ζωηρῶν ἐκφράσεων, οὐχ ἤτιον ἡ πρότασις ἀπερρίφθη καὶ μόνον ὠρισμένοι αὐστριακοὶ καὶ οὐγγρικοὶ Σύλλογοι ἐγένοντο ἀποδεκτοί. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἔδρας τῆς Ἑνώσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν λόγῳ τῆς σφοδρᾶς διαπάλης μεταξὺ τῶν Βρυξελλῶν—ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Βελγίου—καὶ τῆς Γενεύης ὑποστηριζομένης ὡς ἔδρας ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὁ ἡμέτερος κ. Φραγκούλης παρουσίασε τρίτην λύσιν: ἐν τεχνικῶν γραφείων ἐν Γενεύῃ καὶ τὴν ἔδραν ἐν Παρισίοις ἵνα συντελέσῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἰδέας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐνθα ἀναμφισβητήτως παρατηρεῖται ρεῦμα ἀντιδράσεως. Ἡ πρότασις αὕτη καίτοι ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν πρὸ τῆς ἐλομελείας τοῦ Συμβουλίου, καθότι ἡ Γαλλικὴ ἀποστολὴ λόγῳ τῆς παρατηρηθείσης σφοδρᾶς ἀπὸ μέρους τῶν Βέλγων ἀντιδράσεως, ἔκρινεν, ὅτι ὤφειλε, πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων μετὰ τῶν Βέλγων συνεπειῶν νὰ ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν αὐτῆς ὅπως χρησιμεύσουν οἱ Παρισιοὶ ὡς ἔδρα.

Γαθῶς ἐξέλειπον ὅμως αἱ δυσαρέσκαι καὶ ἡ πλέον φιλικὴ ἀτμόσφαιρα ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Συνεδρίου.

Παρ' ἔλην τὴν παρατηρουμένην ἐνίοτε δξύτητα συζητήσεων εἰς τὰ συνέδρια αἱ πεποιθήσεις καὶ αἱ ἰδέαι ἐκάστου παραμένουσι ἀναλλοίωτοι. Ἡ ἐξέτασις τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἰδεῶν καὶ ἡ ὑποβολὴ αὐτῶν εἰς τὴν κρίσιν ἀντιπροσώπων ἄλλων Ἐθνῶν προετοιμάζει μιαν ἔρμονίαν σκέψεως ἣτις εἶναι ἀξία νὰ ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν ἀμερολήπτου παρατηρητοῦ.

Αἱ πεποιθήσεις βεβαίως ἀντικροῦνται εἰς τὰ συνέδρια ταῦτα, προετοιμάζουσι ὅμως μελλούσας ἀποφάσεις. Οὕτω, οὐχὶ ἀνευ ταλάντου ὁ Τερ Βάρνες ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῆς ἐργασίας βεβαιώσας ὅτι ἡ ὕλικὴ ἐργασία εἶναι ὑπερτέρα ἐκείνης ἣν γενικῶς χαρακτηρίζουσιν ὡς πνευματικὴν! Καὶ ὅτι οἱ χειρόνακτες εἶναι ὑπέρτεροι τῶν διανοουμένων!

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν κ. Σφόρτζα ἠκούσθη ἐπίσης λέγων εἰς ἕνα τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων, ἐν ἰδιαιτέρῳ συναμιλλῇ, ὅτι αἱ ἰδέαι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπαιτοῦσι θυσίας καὶ θύματα, ὅτι δὲ ἐὰν ἦσαν ἀναγκαῖα τοιαῦτα θύματα, αὐτὸς ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σταδιοδρομίαν καὶ πολιτικὴν θέσιν πρὸς πραγματο-

ποίησιν τοιούτου ιδεώδους και ισχυροποίησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Προσέθεσε δὲ παρεπιμπτόντος ἐν τέλει ὅτι ἡ Ἰταλία καθ' ὅλον τὸν παρόντα πόλεμον ἐσεβάσθη τὰς Ἑλληνικὰς ἐλευθερίας ἀπὸ τε τῆς διεθνοῦς καὶ ἐσωτερικῆς ἀπέφειος.

Αἱ συζητήσεις αὗται καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ μεταξὺ ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων κρατῶν γνωμῶν, συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν διεθνοῦς ἀτμοσφαιρας ἣτις δὲν εἶναι ἀνωφελῆς διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Ὡς τὸ ἐδήλωσεν δὲ ὁ κ. Τίτονι, ἐν ὀνόματι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, αἱ ἐργασίαι τοιούτου συνεδρίου δὲν δύνανται παρὰ νὰ ἐπιρεάσωσι τὴν γνώμην τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν αἱ δὲ ἐργασίαι τοῦ ἀποτελοῦν ἀφέλιμον εἰσῆγγησιν εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου τῆς Γενεύης.

***

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Προσκαλοῦνται οἱ κ. κ. Μέτοχοι τῆς Ναυτ. Ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας «ΠΗΡΑΣΟΣ» εἰς τακτικὴν Γεν. Συνέλευσιν τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου ἑ. ἑ. ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 4 μ. μ. εἰς τὰ ἐν Πειραιεὶ Γραφεῖα αὐτῆς (Ἀκτὴ Γζελέπη).

Ἀντικείμενα τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἔσονται.

1) Ἀνάγνωσις τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ Γεν. Ἰσολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1920.

2) Ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῶν Ἐλεγκτῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἰσολογισμοῦ.

3) Ἐγκρισις τοῦ αὐτοῦ Ἰσολογισμοῦ.

4) Ψηφοφορία περὶ ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς εὐθύνης τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ἐλεγκτῶν συμφώνως τῇ Νόμῳ.

5) Ἐγκρισις ἐκλεγέντων Συμβούλων εἰς ἀντικατάστασιν παραιτηθέντων τοιούτων.

6) Ἐγκρισις περὶ ἐπεκτάσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐταιρείας ἢ διαλύσεως αὐτῆς καὶ ἐν περιπτώσει διαλύσεως περὶ διορισμοῦ ἐκκαθαριστῶν.

Δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Καταστατικοῦ ἔχει ὁ κάτοχος 4 Μετοχῶν, υποχρεοῦται δὲ νὰ καταθέσῃ εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἐταιρείας τοὺς μετοχικοὺς τίτλους του ἢ ἀπόδειξιν καταθέσεως αὐτῶν παρὰ μιᾶ τῶν ἀνεγνωρισμένων Τραπεζῶν τρεῖς τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς Συνελεύσεως.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 26 Ἰανουαρίου 1921.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΙΔΕΑ

Παρὰ τοῦ ἐν Μιλάνῳ Γμήματος τοῦ Συλλόγου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπευθύνθη πρὸς τὴν ἐνεαυθὺν Ἐπιστημονικὴν Ἐταιρίαν Πολιτικῶν Μελετῶν ἢ κατωθὶ ἐπιστολή:

Ἐν Μιλάνῳ τῇ 30 Νοεμβρίου 1920.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ «Ἰταλικὴ Οἰκογένεια» τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως διὰ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, τῇ πρωτοβουλίᾳ της, ἠτήσατο παρὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως τὴν ψήφισιν νόμου διὰ τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Συνελεύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν θὰ ἐκλέγονται παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἐπὶ τούτου, ὁ Πρόεδρος ἡμῶν ἐκάλεσεν ἐν Ρώμῃ τὴν 24 τοῦ τοῦς ἐκ τῶν κοινοβουλευτικῶν ομάδων πλέον ἐπιδρόντας ἀντιπροσώπους, ὅπως ἀναθέσῃ εἰς τούτους τὴν ὑποστήριξιν τῆς αἰτήσεως καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς υποχρεώσεως ὅπως ἀναπτύξωσιν ἀνάλογον δραστηριότητα διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς προτάσεως ταύτης.

Παρήσαν κατά τὴν συνεδρίωσιν ὁ βουλευτὴς κ. Ματζολάνι διὰ τοῦς δημοκρατικούς, οἱ βουλευταὶ κ.κ. Ζακίνι καὶ Στεφάνι διὰ τὸ λαϊκὸν κόμμα, ὁ βουλευτὴς κ. Ἀμεντόλα διὰ τοῦς φιλελευθέρους, ὁ βουλευτὴς κ. Γιάννι διὰ τὸ κόμμα «del Rinovamento» καὶ ὁ βουλευτὴς κ. Μπενεντοῦτσε διὰ τοῦς Σοσιαλιστὰς μεταρρυθμιστὰς.

Οἱ ἀντιπρόσωποι, ἐν ὀνόματι τῶν ἀντιπολιτικῶν ομάδων, παρέσχον τὴν ὑποστήριξιν των, ἄνευ ὄρων, εἰς τὴν πρότασιν τῆς «Οἰκογενείας» ἡμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ προσκείμεναι ομάδες ἀντιπροσωπεύουσι τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἡ πρότασις θὰ τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς Ἰταλικῆς Βουλῆς.

Σημειοῦμεν ὑμῖν τὴν πρότασιν ταύτην εὐχόμενοι καὶ ὅπως ἡ Ἐταιρεία ὑμῶν ἀναλάβῃ ταύτην, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν δημοκρατικοποίησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀποσύρουσα τὰ διευθύνοντα ὄργανα ἐκ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν Κυβερνήσεων διὰ νὰ ἐμπιστευθῇ ταῦτα εἰς τὴν ἐλευθέραν θελήσιν τῶν λαῶν.

Δέξασθε κλπ.

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ΦΑΚΙΝΕΤΤΙ

Πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καλούνται οι κ. κ. μέτοχοι της Τραπέζης Ἀθηνῶν, όπως προσέλθωσιν εἰς τὸ Κεντρικὸν Κατάστημα τὴν 11/24 Μαρτίου, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 11 π. μ. πρὸς συγκρότησιν τῆς ἑτησίας Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ἡμερησία Διάταξις:

- 1) Λογιστικά τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς χρήσεως 1920.
- 2) Ἐκθέσεις τῶν Ἐλεγκτῶν.
- 3) Ἐγκρίσις τοῦ Ἰσολογισμοῦ καὶ καθορισμὸς μερισμάτων τῆς χρήσεως 1920.
- 4) Μερικὴ ἀνανέωσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου συμφώνως τῇ Καταστατικῇ.
- 5) Ἐκλογή Ἐλεγκτῶν τακτικῶν καὶ παραπληρωματικῶν διὰ τὴν χρῆσιν 1921.
- 6) Ἀπαλλαγὴ τοῦ Δ. Συμβουλίου διὰ τὴν διαχείρισίν του τῆς χρήσεως 1920.
- 7) Προσαρμογὴ τοῦ Καταστατικοῦ εἰς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιριῶν Νόμου τῆς 5 Ἰουνίου 1920.

Συνωδᾷ τοῖς ἄθροισ 5 καὶ 35 τοῦ Καταστατικοῦ, πᾶς μέτοχος 25 μετοχῶν καινῶν ἢ 100 μετοχῶν ἐπικαρπίας δικαιούται νὰ συμμετάσχη τῆς Συνελεύσεως.

Αἱ μετοχαὶ δύνανται νὰ κατατεθῶσι:

Παρὰ τῇ Κεντρικῇ Καταστάσει τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν ἐν Ἀθήναις ἢ παρὰ τοῖς Ὑποκαταστάσεσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἐξωτερικῇ. Ἐν Παρισίοις δὲ παρὰ τῇ Banque de l'Union Parisienne 7, Rue Chanchat καὶ 14, Rue le Peletier.

Τὰ πιστοποιητικὰ καταθέσεως τῶν μετοχῶν ὡς καὶ τὰ πληρεξούσια δέον νὰ προσαχθῶσι συμφώνως τῇ ἀρθρῷ 35 τοῦ Καταστατικοῦ εἰς τὰ ὡς ἄνω Καταστήματα μέχρι τῆς 6/19 Μαρτίου τὸ βραδύτερον, ἐπὶ προαγωγῇ δὲ τούτων θέλει παραδίδεσθαι τοῖς κ. κ. μέτοχοις δευτέρου εἰσόδου διὰ τὴν Συνέλευσιν.

Ἀθῆναι τῇ 3/16 Φεβρουαρίου 1921

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς ἀρχοῦν τὴν 25ην τρέχοντος μηνός, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 9ην π. μ. ἐν τῇ αἴθουσῃ τῆς Φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐνθα θὰ λειτουργήσῃ ἡ σχολὴ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος

Τὸ καθηγητικὸν προσωπικὸν τῆς σχολῆς ἀπετέλεσαν οἱ κ. κ. 1) Α. Βουρνάζος, καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου, διὰ τὴν ἔδραν τῆς Χημείας (Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἐμπορευματολογίαν).

2) Α. Σπουργίτης, ἀριστοῦχος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καὶ Διευθύνων Σύμβουλος τῆς Τραπέζης τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, διὰ τὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας, τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Οἰκονομικῆς.

3) Κ. Παναγιωτόπουλος, διπλωματοῦχος καθηγητὴς τῆς Λογιστικῆς τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ Διευθυντὴς τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Πειραιῶς διὰ τὴν ἔδραν τῆς Λογιστικῆς, Θεωρητικῆς καὶ Ἐφαρμοσμένης.

4) Γ. Ρεμοῦνδος, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, διὰ τὴν ἔδραν τῶν Μαθηματικῶν (Μαθηματικὴ ἀνάλυσις—Θεωρητικὴ προπαίδευσις διὰ οἰκονομικὰ μαθηματικά).

5) Παν. Τριανταφυλλᾶκος, Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, διὰ τὴν ἔδραν τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

6) Ἐπαμ. Χαρίλαος, Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἔδραν τῆς Ἐμπορικῆς Πολιτικῆς.

καὶ 7) Νικ. Γουναράκης, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὴν ἔδραν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ προσωπικὸν τῶν διδασκάλων τῶν ξένων γλωσσῶν (Γαλλικῆς, Ἀγγλικῆς, Γερμανικῆς καὶ Ἰταλικῆς) καὶ στενογραφίας, ἐκλεγόμενον προσεχῶς ὑπὸ τοῦ δικαστικοῦ Συμβουλίου, θὰ κάμῃ ἐναρξιν τῆς διδασκαλίας μετὰ δεκαπένθήμερον.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμερησίας διδασκαλίας εὔρηται τοιχοκολλημένον εἰς τε τὴν ἀνωτέρω σχολὴν καὶ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ LIMITED

Κατά την 27/30 Σεπτεμβρίου 1920
(Τῆς Μρας ὑπολογιζομένης πρὸς Δραχ. 25)

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχ. Κεφάλ. (ἐγκριμένον Δ. 600.000 καταβεβλημ. » 485.580 Δρ.	12.139.500.—
Ἀποθεματικὸν Κεφάλαιον . . . . . »	3.125.000.—
Τραπεζικὰ γραμμάτια εἰς κυκλοφορίαν . . . . . »	1.312.022.74
Ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ 36.427.684.71	
Ἀνοικ. ἔντοκοι λογαρ. 121.80.620.78	
Ἐντοκοὶ καταθέσεις . . . . . 49.372.331.99 . . . . . »	207.601.587.48
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι . . . . . »	3.050.227.16
Κρατήσεις ἔναντι ἐπισηφῶν ἀπαιτήσεων καὶ συναλλαγματικῆς διαφοράς . . . . . »	1.427.429.94
Διάφοροι λογαριασμοὶ . . . . . »	503.192.68
	<u>Δρ. 229.158.960.—</u>

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Τραπευτικαὶ Τράπεζαι . . . . . Δρ.	7.303.070.88
Γραμμάτ. τῆς Ἑθν. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος »	5.227.245.—
Καταθ. ἔφεως παρὰ τῆς Ἑθν. Τραπ. τῆς Ἑλ. »	23.582.190.50
Χρεώγραφα ἐξαργυρώσιμα ἐν Λονδίῳ συμπερι- λαμβανομένων καὶ τῶν Ὁμολ. Ἑθν. Ἡγγυη- μένου θάνατου 2 1/2 % κατατεθειμένων παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν νόμον Bills of 1898 περὶ τοῦ εἰς μεταλλικὸν χρέους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπ' ἀ- ναγκαστικῆς κυκλοφορίας 37.528.323.52	
Χρεώγραφα ἐξαργυρώσιμα ἐν Ἀθήναις . . . . . 9.701.083.93 . . . . . »	47.229.407.45
Συναλλαγματ. εἰσπρακτέαι ἐν Λονδίῳ . . . . . »	11.644.108.32
Προξοφλ. Συνκῶν καὶ (ἐμπορικῶν 32.401.094.55 γραμ. (ιδιωτ. καὶ ἀγροτ. 1.696.021.35 . . . . . »	34.097.115.90
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ . . . . . »	64.161.916.95
Διάφορα δάνεια καὶ Λογαριασμοὶ . . . . . »	28.360.072.75

Ἐνοπέθηκα δάνεια . . . . . »	3.274.621.37
Κτήματα ἐκ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων κατακυρωθ. εἰς τὴν Τράπεζαν . . . . . »	401.810.07
Ἀπαιτήσεις ἐπισηφῶν . . . . . »	858.417.39
Καταστήματα Τραπεζῆς . . . . . »	2.998.683.42
	<u>Δραχ. 229.158.960.—</u>

Ἐν Λονδίῳ τῆ 22 Δεκεμβρίου 1920.

JOHN LINDSEY, Γραμματεὺς

A. E. JONES, Λογιστὴς.

ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀποτελέσματα ἐργασιῶν ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους 1920.

Ἐπὶ μετοχικοῦ κεφαλαίου . . . . . Δραχ.	3.000.000.—
Καθαρὰ κέρδη τοῦ ἔτους 1920. . . . . »	1.821.578.—
ἦτοι 60 % ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου	
Ἀποθεματικὰ καὶ ἀδιανέμητα κέρδη . . . . . »	1.349.657.60
Μέρισμα Δραχ., 7.50 καθ' ἑξαμηνίαν ἦτοι Δραχ. 15 τὰ ἔτος κατὰ μετοχὴν.	

Τὸ μέρισμα εἶναι πληρωτέον μετὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἰσολογισμοῦ
ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μετόχων.

Δημοσιευθῆτω διὰ τοῦ περιοδικοῦ «Μέλλον» ἐφ' ἅπασι.

Γενικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Πρὸς πλήρωσιν δύο ἑδρῶν διδασκάλων τῆς Γαλλικῆς γλώσσης,
δύο ἑδρῶν τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης, μιᾶς ἑδρας τῆς Γερμανικῆς, μιᾶς
τῆς Ἰταλικῆς καὶ μιᾶς ἑδρας στενογραφίας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ σχολῇ
Ἐμπορικῶν σπουδῶν προσκαλεῖνται οἱ ἔχοντες τὰ κατὰ νόμον προ-
σόντα ὑποψήφιοι, ὅπως ὑποβάλλωσι τὰς αἰτήσεις των μετὰ τῶν τίτλων
των καὶ τυχόν ἔργων των εἰς τὴν γραμματεῖαν τῆς σχολῆς (Ἐπουρ-
γεῖον Ἑθνικῆς Οἰκονομίας).

Ἡ προθεσμία πρὸς ὑποβολὴν τῶν αἰτήσεων τῶν ὑποψηφίων λήγει
τὴν ἑσπέραν τῆς 4ης Φεβρουαρίου ἔ. ἔ.

Περισσότεραι πληροφορίαι παρέχονται εἰς τὸ Ἐπουργεῖον τῆς
Ἑθνικῆς Οἰκονομίας (τμήμα ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως).

Δημοσιευθῆτω διὰ μόνον τῶν λαβουσῶν ἔγγραφον ἐντολὴν Ἐφη-
μερίδων.
(Ἐκ τῆς Διευθύνσεως)

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ θερμῶς οἱ κ.κ. συνδρομηταὶ οἱ καθυστεροῦντες τὴν συνδρομὴν των, νὰ σπεύσωσι νὰ ἀποστείλωσι ταύτην, δεδομένου ὅτι ἔληξε, διὰ τοῦ παρόντος τεύχους, τὸ ἔτος τῆς συνδρομῆς των.

Εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ «**ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ**» ὁδὸς **ΝΙΚΗΣ** ἀριθ. 28 καὶ εἰς ἄλλα τὰ βιβλιοπωλεῖα, εὐρίσκεται ὁλόκληρος ἡ σειρά τοῦ «**Μέλλοντος**».

Ἄπὸ τοῦ 1ου τεύχους μέχρι τοῦ 24ου ἀντὶ δραχμῶν 50, Τεύχη ἀριθμοὶ 1—12 ὄραχ. 25 καὶ ἀριθ. 13—24 ὄραχ. 25.